

Anna-Mari Nykänen

TYTTÖJEN VÄLINEN YSTÄVYYS –
MURROSIÄN YSTÄVYYSSUHTEIDEN KOKEMUKSIA

Pro gradu –tutkielma
Syyslukukausi 2002
Kasvatustieteenlaitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Nykänen, Anna-Mari. TYTTÖJEN VÄLINEN YSTÄVYYS – MURROSIÄN YSTÄVYSSYHTEIDEN KOKEMUKSIA. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 2002. 86 sivua. Julkaisematon. Avainsanat: tyttötutkimus, tyttökulttuuri, murrosikä, ystävyyssuhde

Tässä pro gradu -tutkielmassa keskitytään tutkimaan tyttöjen murrosiän ystävyysuhteita. Selvitän murrosikäisten tyttöjen ystävyysuhteiden keskeisiä piirteitä, käytäntöjä ja jatkuvuutta. Kohdejoukko koostui kymmenestä 21 – 28-vuotiaasta naisesta, joilta sain tietoa heidän murrosiän aikaisista ystävyysuhteistaan ja niiden jatkuvuudesta teemahaastattelun avulla. Teemahaastattelut noudattelivat osittain ennalta määrättyä kaavaa jättäen kuitenkin runsaasti tilaa haastateltavien itse esiintuomille aiheille.

Kaiken perustana murrosikäisten tyttöjen arvostamisessa ystävyysuhteissa on luottamus. Luottamuksen mahdollistamat tyttöjen keskinäiset keskustelut kattavat omaan ikäkauteen ja kehitykseen liittyvien asioiden jakamisen. Myös ongelmallisten asioiden jakaminen ystävän kanssa kuvaa murrosikäisten tyttöjen ystävyysuhteita. Ystävydessä on tärkeää toisen monimuotoinen tukeminen ja kuunteleminen. Voikin olla, että murrosiässä pyrittäessä irtautumaan vanhemmista ystävien rooli emotionaalisten tarpeiden tyydyttäjänä ja turvana korostuu. Myös huumorintaju on tärkeää tytöille. Toiminnoissaan tytöt ovat monipuolisia, vaikkakin ystävien kanssa oleillaan myös ilman mitään suunniteltua aktiviteettia. Yksityisissä tiloissa, kuten kotona ajan vieton lisäksi myös toiminnallisuus kuvaa tyttöjen murrosiän ystävyysuhteita. Ystävän seurassa vietettiin aikaa julkisissa tiloissa, kuten kaupungilla, diskoissa ja erilaisten harrastusten parissa. Hauskaa pitäessään tytöt eivät vahingoita ympäristöään vaan heidän juhlintansa on harmitonta iloa yhdessäolosta. Suoran mielipiteen arvostamisesta huolimatta tyttöjen on vaikeaa ilmaista negatiivisia tunteita ystävyysuhteissaan. Konfliktitilanteissa heidän keinonsa ovat vähäiset ja riidat painetaan taka-alalle murjottamisen jälkeen. Murrosikäisten tyttöjen ystävyysuhteet ovat suvaitsevaisia, ystävän samankaltaisuus ei ole tärkeää, vaikkakin arvomaailmojen samankaltaisuus yhdistää ystäviä. Ystävyysuhteiden jatkuvuuteen murrosiän jälkeen vaikutti motivaatio suhteiden aktiiviseen ylläpitämiseen. Myös yhteinen historia ja samankaltainen elämäntilanne edistivät ystävyysuhteiden jatkumista. Ystävyysuhteiden katkeamisen syinä pidettiin fyysistä etäisyyttä ja henkisen välimatkan kasvamista. Murrosiän ystävyysuhteiden koettiin opettaneen sosiaalisia taitoja.

Sisältö

1	JOHDANTO	4
2	TYTTÖTUTKIMUS	6
2.1	TYTTÖTUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT.....	6
2.2	POHJOISMAINEN TYTTÖTUTKIMUS	8
3	YSTÄVYYS	11
3.1	YSTÄVYYDEN TUTKIMUS	11
3.2	YSTÄVYYDEN MÄÄRITTELYÄ.....	17
3.3	ERILAISET YSTÄVYYDET	19
4	YSTÄVYYDEN ELEMENTIT	21
4.1	YHDESSÄOLO	21
4.2	LÄHEISYYS	23
4.3	NAURAMINEN JA VASTUULLINEN HAUSKANPITO.....	25
4.4	PUHUMINEN	27
4.5	LOJAALISUUS JA TUKI	30
4.6	YHDENMUKAISUUS	32
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	35
5.1	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	35
5.2	KOHDERYHMÄ JA HAASTATELUTILANNE	35
5.3	TUTKIMUSMENETELMÄN VALINTA.....	37
5.4	HAASTATELUN RUNKO	38
5.5	AINEISTON ANALYYSI	40
6	TULOKSET	42
6.1	YSTÄVYYSSUHTEIDEN RAKENNE	43
6.2	LUOTTAMUS.....	45
6.3	PUHUMINEN JA TUKI	46
6.4	HUUMORI YHDISTÄÄ.....	52
6.5	HILJAINEN RIITELEMINEN.....	53
6.6	YHDENMUKAISUUS	55
6.7	YSTÄVYYDEN KÄYTÄNNÖT.....	58
6.8	YSTÄVYYDEN KATKEAMINEN	62
6.9	JATKUNEET YSTÄVYYSSUHTEET	64
6.10	OPETTAVAISET YSTÄVYYDET.....	66
7	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	68
7.1	TULOSTEN LIITTÄMINEN AIEMPIIN TUTKIMUKSIIN	68
7.2	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA RAJOITUKSET	77
	LÄHTEET:	80
	MUUT LÄHTEET:	86

1 Johdanto

Nuorisotutkimus pureutui kauan ainoastaan poikien tutkimiseen. Näiden tutkimusten tulokset yleistettiin kuitenkin koskemaan myös tyttöjä. Näin ollen tytöt jäivät varjoon. Tässä pro gradu -tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan tyttöjen keskinäisiä ystävyysuhteita murrosiässä. Tutkimalla tyttöjä tunnustamme heidät keskeiseksi osaksi nuorisokulttuuria. Nuorison pahoinvointi puhuttaa nykyisin paljon nuorisorikollisuuden ja nuorten huumeidenkäyttäjien lukujen kasvaessa. On tärkeää päästä selville nuorten todellisuudesta ja pyrkiä ymmärtämään nuorten omia käytäntöjä ja kokemuksia. Nuoret viettävät runsaasti aikaa ystäviensä kanssa ja murrosiän lähimmät ihmissuhteet ovat usein suhteet ystävien kanssa. Tässä tutkielmassa selvitetäänkin nuorten ystävyysuhteita ja pyritään siten selvittämään heidän sosiaalista todellisuuttaan. Koska ystävyysuhteet vaikuttavat mittavasti nuoren kehitykseen sekä sosiaaliseen ja emotionaaliseen kasvuun, ystävyden tutkiminen antaa meille mahdollisesti myös välineitä nuorisotyön kehittämiseen.

Aikaisemmissa tyttöjen ystävyysuhteita selvittäneissä tutkimuksissa kohdejoukkoina ovat olleet nuoremmat tytöt. Niissä ystävyysuhteet ovat näyttäneet tasavertaisina, vastavuoroisina, läheisinä ja monimuotoisina suhteina, jotka kytkeytyvät lähes kaikkeen tyttöjen toimintaan. Ystävyyskulttuurit sijoittuvat yksityisen ja julkisen välimaastoon, joissa on tärkeää niin intiimeissä tiloissa kokemusten jakaminen kuin uusien alueiden testaaminen ystävän tuella. Tytöt itse arvostavat läheisiä ystävyysuhteitaan ja kokevat niiden helpottavan toimimista uusissa tilanteissa tai jopa miesten vallitsevissa kulttuureissa. (Aapola 1991, 101; Griffin 1985, 187).

Pro gradu -tutkielmassani selvitän tyttöjen ystävyysuhteita murrosiässä. Kiinnostuksen kohteina ovat ystävyysuhteiden tunnusomaiset piirteet. Pyrin myös selvittämään minkälaisia käytäntöjä ystävillä on sekä mitkä asiat vaikuttavat ystävyysuhteiden jatkumiseen murrosiän jälkeen. Tavoitellessani tuoreempaa näkökulmaa ja objektiivisempaa kokemusten kuvausta, kohdejoukko koostui kymmenestä 21 – 28-vuotiaasta naisesta. Menetelmänäni oli teemahaastattelu, jonka avulla halusin saada

syvällisempää tietoa sekä antaa mahdollisimman paljon tilaa heidän omille ystävyys-suhteisiin liittyville kokemuksille, näkömakuille, tunteille ja tulkinnoille.

Tutkimukseni etenee valottaen aluksi birminghamilaista, pohjoismaista ja suomalaista tyttöjä tutkimusta asettaen tyttöjen ystävyys-suhteiden tutkimisen näin laajempaan kontekstiin. Seuraavassa kappaleessa esitellään aiempia ystävyys-suhteisiin liittyviä tutkimuksia ja sitten keskitytään ystävyyden elementteihin, eli tyttöjen ystävyys-suhteiden keskeisten piirteiden esittelyyn, nojaten pitkälti Griffithsin (1995) tutkimustuloksiin.

2 Tyttötutkimus

”Ystävyydessä, samoin kuin rakkaudessaakin, ovat onnellisuuden edellytyksenä enemmän ne asiat, joita ei tunneta, kuin ne, joita tunnetaan.”

Francois de La Rochefoucauld

Tutkimusalana tyttötutkimus on alunperin syntynyt nuorisotutkimuksen piirissä, jossa tytöt jäivät kauan varjoon. Tyttötutkimuksen kautta nuorisotutkimukseen on tuotu sukupuolinäkökulma. Tyttökulttuurin nostaminen esiin toteuttaa yhtä naistutkimuksen keskeisintä tehtävää: tuoda näkymätöntä näkyväksi. (Aapola 1991.)

Nuorisokulttuuria ja nuorison alakulttuureita tutkittaessa on paneuduttu kauan pelkästään ryhmien toiminnalliseen ulottuvuuteen. Erityisesti tyttöjen ryhmiin kuulumistavat on sivuutettu sekä tyttöjen nuorisokulttuurinen asema on ymmärretty väärin. Keskityttäessä pohtimaan tyttöjen marginaalista asemaa, ei huomata, että sukuloidessaan useissa eri alakulttuurisissa ryhmissä, tytöillä on keskeinen rooli eräänlaisina kulttuurisina välittäjinä nuorisokulttuurin sisällä ja alakulttuurien välillä. Postmodernia kulttuuria pohdittaessa voidaankin kulttuurisia välittäjiä pitää keskeisinä vallankäyttäjinä. Näin ollen tyttöjen roolia alakulttuurisessa keskustelussa ei tule sivuuttaa. (Näre & Lähteenmaa 1992.)

2.1 Tyttötutkimuksen lähtökohdat

Nuorisotutkimus on nykyisin yleistä myös Suomessa. Sen kohteena ovat olleet yhteiskunnassa näkyvimmit nuorten alakulttuurit. Tutkittaessa esimerkiksi kapinallisia nuoria valtaosa nuorista jää tutkimuksen kohteen ulkopuolelle. Suuri osa nuorisotutkimuksesta on kohdistunut poikiin. Birminghamilaiset nuorisokulttuuritutkijat olivat erityisen kiinnostuneita nuorten ns. näkyvistä alakulttuureista, esimerkiksi Cohen (1955) on tutkinut nuorten rikollisten alakulttuureita (Lähteenmaa 2000). Alakulttuurit ovat

kulttuurien sisällä olevia kulttuureja (Cohen 1955, 12). Birminghamilaisen koulukunnan alakulttuurintutkimuksen keskeisimmät vaikutteet ovat peräisin kulttuuriteorioista, marxismista, ideologiateorioista ja gramscilaisesta hegemoniateoriasta. Alakulttuurin tutkimuksen avulla selvitettiin nuorten alakulttuurien merkitystä nuorten itsensä kannalta sekä kehitettiin etnografisten havaintojen kautta teoreettisia käsityksiä laajemmista yhteiskunnallisista prosesseista. Keskeisenä tavoitteena oli käsitteellistää kulttuuristen suhteiden ja hegemonian uusintamisprosessia. Hegemonian käsitteellä viitataan hallitsevan luokan kamppailuun johtoasemansa säilyttämiseksi ja muiden luokkien kamppailuun tätä vastaan. Koska nuoret nähtiin keskeisinä toimijoina uusintamisprosessissa, heidät valittiin tutkimuskohteiksi (Clarke, Hall, Jefferson & Roberts 1975, 39, 47-49). 1970-luvulla Birminghamilaisen koulukunnan naispuoliset nuorisokulttuuritutkijat (McRobbie & Garber 1976) huomasivat tyttöjen marginaalisen aseman poikiin nähden ja kiinnostuivat etsimään tyttökulttuuria. Nimetyksi erityisalakseen tyttötutkimus muodostui 1980-luvun alkupuolella. Tyttötutkimuksessa on kysymys tyttöjen kulttuuristen käytäntöjen tutkimuksesta, jossa nojaututaan teoreettisesti naistutkimuksen sekä yleisemmänkin nuorisotutkimuksen perinteeseen sekä luodaan myös uusia tulkintoja. (Lähteenmaa 2000.) Birminghamilaisen kulttuuritutkimuskoulukunnan feministisesti suuntautuneiden tutkijoiden (kts. McRobbie & Garber 1976) mukaan tyttöjä koskevassa tutkimuksessa on nojauduttu stereotyyppiseen ja marginalisoivaan näkökulmaan. Tutkimukset ovat tarkastelleet tyttöjä nojautuen miehisiä arvoja heijastavaa nuorisokäsitykseen. Heidän mukaansa tyttökulttuuri on syntynyt patriarkaalisen valtajärjestelmän tuloksena. Tyttökulttuurin kautta tytöt vastaavat kokemaansa sortoon ja suojautuvat tätä vastaan. Tyttökulttuurin nähtiin tarjoavan suojan poikien harjoittamaa seksismiä vastaan ja se auttoi tyttöjä työstämään elämänsä rajoituksia. Kuitenkin Birminghamilaisen koulukunnan tutkijat totesivat tyttöjen tulevan omassakin kulttuurissaan sidotuiksi perinteiseen naisrooliin. (Aapola 1992.)

Birminghamilaisen koulukunnan tutkijat tukeutuivat tasa-arvofeministiseen ajatteluun. Perusolettamuksena oli sukupuolten välinen olemuksellinen samankaltaisuus. Samanaikaisesti he lähtivät tutkimuksissaan liikkeelle koulukuntansa alakulttuuritutkimusperinteestä. Birminghamilaisen koulukunnan tutkijoiden käsityksen

mukaan tyttöjen kulttuurissa olisi ilmennyt enemmän luovuutta sekä kapinallisuutta, mikäli se olisi muistuttanut enemmän poikien kulttuuria. Myös luovuuden näkökulma tuli esiin 1980-luvulla kun brittiläiset tyttökulttuuritutkijat alkoivat tarkastella tyttöjen tyypillisiä käytäntöjä kuten romanttista haaveilua, kiinnostusta muotiin ja tanssia juuri luovuuden näkökulmasta. (Näre & Lähteenmaa 1992.) Patriarkaattiin kohdistamastaan kritiikistään huolimatta Birminghamilaiset olivat taipuvaisia tulkitsemaan tyttöjen kulttuurisia ilmaisuja suhteessa poikien alakulttuureihin, naisten alisteisen aseman heijastuksina. Heidän mukaansa tyttöjen kulttuurimuodot näyttäytyvät voimattomina ja piilotettuina. (Aapola 1991.)

2.2 Pohjoismainen tyttötutkimus

Pohjoismainen tyttötutkimus pyrkii laajentamaan ja muuttamaan nuorisotutkimuksen nuorisokäsitystä siten, että tytöt alakulttuureineen sopisivat siihen. Pohjoismainen tyttötutkimus on imenyt vaikutteita feministisestä naistutkimuksesta ja siinä tyttöjen kulttuureja keskitytään tarkastelemaan niiden omilla ehdoilla. Tämä 1980 - luvulla virinnyt tutkimus pyrkii välttämään tyttökulttuurin ja -sosialisaation vertaamista poikien vastaaviin. Keskeisenä eroavuutena verrattuna vuosikymmentä aikaisemmin virinneeseen Birminghamilaisen tyttötutkimukseen pohjoismaisessa tutkimuksessa on näkemys sukupuolten olemuksellisesta erilaisuudesta. Naisten taidot saavat heiltä arvostusta etenkin elämän uusintajina sekä ylläpitäjinä. Naisten kokemuksia arvostava ja jäljittävä tutkimussuuntaus pyrki löytämään tyttökulttuuristakin mielekkäitä ja omaleimaisia käytäntöjä. Näin ollen pohjoismaisen tyttötutkimuksen mukaista on suosia näkemystä, jonka mukaan tyttöjä ei käsitetä ongelmana vaan heidän kokemuksensa nähdään itsenäisinä ja arvokkaina tutkimuskohteina. (Aapola 1991; Näre & Lähteenmaa 1992.) Juuri pohjoismaiset tutkijat löysivät tytöille ominaisen kotikeskeisen kulttuurin. Osa tutkijoista kuitenkin korosti tyttökulttuurin jännitteistä suhdetta perinteisen naiskokemuksen ja julkisen sfäärin välillä (Näre & Lähteenmaa 1992). Pohjoismaisessa kehittynyt näkökulma antoi tilaa tyttökulttuurin erittelylle ja kuvailulle, sen huomiotta jättämisen sijaan (Lähteenmaa 2000, 27).

Suomalainen tyttötutkimus alkoi viritä 1980-luvun loppupuolella. Etenkin 1990-luvulla siinä pyrittiin uudenlaisen näkökulman luomiseen verrattuna brittiläiseen sekä pohjoismaiseen tyttötutkimukseen. Siinä tarkasteltiin sitä, minkälaisia kompetensseja tytöille kehittyi myöhäismodernissa yhteiskunnassa elämisen kannalta. (Lähteenmaa 2000.) Tyttöjen sosiaalistamisen voidaan nähdä tapahtuvan pitkälti perinteiseen, sukupolvesta toiseen välittyvään tapaan perustuen. Tärkeimpiä sosiaalistumisinstituutioita ovat perhe, vertaisryhmät, mediatuotteet sekä erilaiset yhteiskunnalliset instituutiot. Itse tarkastelen tyttöjen ystävyuden rakentumista ja roolia. Naisroolin murenemisen ja pirstoutumisen ja yleisemmin modernille ominaisen sukupuoliroolien hämmennyksen takia sosialisatioon tulee yhä enemmän murtumakohtia, joiden kautta tytöille tulee mahdolliseksi rajojen koetteleminen ja kulttuurisen liikkumatilan saaminen. Tyttöjen oletetaan olevan kulttuurisesti luovia ja innovatiivisia. Näin ollen he ovat kykeneväisiä vastarintaan heihin kohdistuviin odotuksiin nähden. Tyttö- ja naissosialisaation ristiriitaisuuksien vuoksi tytöille kehittyi erilaisia valmiuksia selviytymiseen ja toimimiseen yhä pirstaleisemmassa kulttuurissa. (Näre & Lähteenmaa 1992.)

Tyttötutkimuksen yhtenä tavoitteena on ollut kehittää lähestymistapa, jossa tyttöjä ei kohdella toisena, poikkeuksena tai vähemmistönä. Pyrkimyksenä on hylätä miestiede, jossa pojat ja miehet edustavat normaaliutta. Valtavirtatutkimusten, joissa tutkitaan poikia tai miehiä, on katsottu edustavan myös naisia. Tyttöjä tai naisia tutkittaessa taas korostetaan erityisryhmän olevan kyseessä. Tyttöjen erityisyydestä lähtevää tutkimusta voidaan tehdä joko vertaamalla tyttöjä poikiin tai vaieten pojista kokonaan. Ongelmallista on, että poikia koskeviin tutkimuksiin kohdistetusta kritiikistä huolimatta, osa poikien tutkimiseen perustuvista teorioista on otettu tyttöjen tutkimuksen lähtökohdiksi kyseenalaistamatta niitä. (Puuronen 1997, 119-125.) Saarinen (1986) puhuu miehisestä tietoteoriasta eroavasta naisten erityisestä, kokemukseen perustuvasta tietoteoriasta. Siinä todellisuutta ei hahmoteta dualististen vastakohtaisuuksien kautta vaan kokonaisuuksina, eroina ykseydessä. Lähdettäessä tekemään tutkimusta kokonaisuuksia korostavasta naisten tietoteoriasta, tyttötutkimuksen vastakohtia synnyttävät ja eroja peittävät poikia koskevat

stereotyytiat tulisi problematisoida (Puuronen, 1997, 128). Tässä pro gradu -tutkielmassa verrataan tyttöjen ystävyysuhteita paikoittain poikien ystävyysiin.

Esittelemäni näkemykset tyttö tutkimuksesta ja tyttöjen sosialisatiosta ovat osittain peräisin Näreen ja Lähteenmaan (1992b) teoksen *Letit liehumaan* artikkeleista. Puuronen kritisoi niissä hallitsevana ilmenevää poikatutkimuksesta peräisin olevaa käsitystä siitä, että nuoruuden keskeisin kehitystehtävä on itsenäistyminen kodeista ja vanhemmista. Myös autonomian korostus ja itsenäistymistä koskeva käsitys on poikatutkimuksista peräisin. Ajatus itsenäistymisestä kiivaan ja ristiriitaisen puberteetin kautta on ulotettu koskemaan myös tyttöjä. (Puuronen 1997, 126.) Hän kritisoikin sitä, että esimerkiksi Näre on ottanut poikuuden ja pojat normiksi todetessaan kulttuurin tukahduttavan tyttöjen mahdollisuuksia mielihyvän kokemiseen, aggression ilmaisemiseen ja luovuuteen pyrkien näin rajoittamaan tyttöjen autonomiaa. Näre osoittaa näin ollen tyttöyden osaksi jääneen poikkeaminen normista, aggressiivisesta puberteetista ja autonomiahakuisuudesta. Knuuttila (1992) tuokin esiin toisenlaisen, Näre ajatuksista poikkeavan näkemyksen itsenäistymisen ja autonomian merkityksestä viitaten Gilliganin tutkimuksiin. Kehitysteoriat, jotka perustuvat poikien tutkimiseen, esittävät kehityksen olevan kulkua lapsuuden epätasa-arvosta ja riippuvaisuudesta nuoruuden irtautumisen kautta tasa-arvoon. Knuuttilan (1992) mukaan kehitykseen kuuluu siirtyminen epätasa-arvosta tasa-arvoon ja itsenäisyyteen sekä siirtyminen lapsenomaisesta vanhempiin riippuvaisuudesta kypsään suhteeseen muiden ihmisten kanssa ja kykeneväisyyteen rakastaa. (Knuuttila 1992, 2-4.)

Edellä esiteltyjen birminghamilaisen, pohjoismaisen ja suomalaisen tyttö tutkimuksen keskeisimmät erot voidaan tiivistää seuraavasti: birminghamilaiset tyttökulttuurin tutkijat kohdistivat kritiikkinsä pääasiassa patriarkaattiin ja pitivät perusolettamuksenaan sukupuolten samankaltaisuutta. Pohjoismaisessa tyttö tutkimuksessa pyrittiin välttämään tyttökulttuurin ja - sosialisatiion vertaamista poikien vastaaviin ja sukupuolia pidettiin olemukseltaan erilaisina. Suomalaisessa tyttö tutkimuksessa puolestaan on keskitytty tarkastelemaan tytöille kehittyviä kompetensseja myöhäismodernissa yhteiskunnassa elämisen kannalta.

3 Ystävyys

”Ilman ystävää ihminen kasvaa helposti kieroan oman itsensä ympärille.”

Matti J. Kuronen

Ystävyysuhteilla on mittava vaikutus lasten ja nuorten sosiaaliseen ja emotionaaliseen kasvuun. Ystävyysuhteiden yksilön kehitykseen liittyvän funktion vuoksi useiden eri tieteenalojen tutkijat ovat kiinnostuneet ystävyyden tutkimisesta. Lasten psykologia, kliininen ja sosiaalinen psykologia, sosiologia, viestintä, antropologia, ja kasvatustiede ovat aloja, joiden tutkimukset ovat tuottaneet uutta informaatiota lasten ja nuorten ystävydestä. (Bukowski, Newcomb & Hartup 1996, 1.) Oakley kuitenkin (Hey, 1997) väittää tutkijoiden jättäneen tyttöjen ystävyysuhteiden tutkimuksen vähälle huomiolle keskittyessään tutkimaan heteroseksuaalisia miesten ja naisten välisiä suhteita.

3.1 Ystävyysuhteiden tutkimus

Ystävyysuhteiden tutkimuksessa on erotettavissa kaksi pääsuuntaa. Normatiivisten ja kuvailevien tutkimusten avulla saadaan tietoa siitä, minkälaisia lasten ystävyysuhteet oikeastaan ovat niiden kognitiivisessa sekä käytöksellisessä ilmenemismuodossaan sekä sitä, kuinka ystävyys muuttuu muotoaan eri ikäkausina. Toinen suuntaus keskittyy tutkimaan sitä, kuinka ystävät valikoituvat, millaisia ystävyysuhteet ovat laadultaan sekä millainen vaikutus ystävyydellä on yksilön elämässä. (Bukowski ym. 1996, 2) Tämä pro gradu - tutkielma kuuluu jälkimmäiseen suuntaukseen tutkiessaan ystävyysuhteiden elementtejä teini- iän ystävyysuhteissa, niiden käytäntöjä sekä ystävyysuhteiden jatkuvuutta.

Bukowskin ym. (1996, 2) mukaan tutkijoiden lisääntynyt kiinnostus ystävyysuhteiden selvittämiseen ja useiden tutkimusten luoma uusi tieto vakuuttavat meidät siitä, että ystävyysuhteessa on kyse kompleksisesta ja monitasoisesta ilmiöstä. Myös Aapola (1991, 48) kuvaa ystävyysuhteita dynaamisiksi, muuttuviksi ja eläviksi prosesseiksi. Hän kritisoi

sitä, että yleisissä ystävyyden määrittelyissä nojataan helposti käsitykseen, jonka mukaan ystävyyssuhteet ovat jotakin staattista, niissä ystävyys ilmenee yksinkertaistetussa muodossa. Ystävyyssuhteet tuleekin nähdä moniulotteisina ihmissuhteina, jotka ovat aina yksilöllisiä (Bukowski ym. 1996, 2). Voimme kuitenkin tarkastella, onko ystävyyssuhteista löydettävissä joitakin yleisiä lainalaisuuksia.

Ystävyyssuhteilla näyttää olevan laaja vaikutuskenttä, yhtenä sosiaalisten suhteiden muotona ne voivat vaikuttaa yksilön koulunkäyntiin, sopeutumiseen, elämänmuutoksista selviytymiseen sekä sosiaalisten taitojen ja arvojen kehittymiseen (Bukowski, ym. 1996, 1). Ystävyyssuhteiden sosiaalisen rakentumisen ja ystäväpiirin laajuuden on todettu vaikuttavan sukupuolesta riippumatta koko elämän laatuun (Beneson & Tricerri 1999). Youniss ja Smollar (1985) esittävätkin ystävyyssuhteiden olevan murrosikäisten monista ihmissuhteista (esim. vanhemmat, opettaja, valmentaja) mittavin sosiaalisen kehityksen kontribuutioija, koska niihin sisältyy paljon emotionaalista sitoutumista ja osallistumista.

Selvitettäessä tyttöjen välistä ystävyyttä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, kuinka he itse määrittelevät ystävyyttä. Näin päästään kiinni kulttuurisiin rakenteisiin, joita heidän ystäväratkaisunsa ja -käsityksensä heijastavat (Aapola 1991, 48). Youniss ja Smollar (1985) tutkivat 1049 murrosikäistä neljän vuoden aikana keräten aineistonsa pääasiassa kyselylomakkeen avulla. Heidän Yhdysvaltalaiseen tutkimukseensa osallistuneista nuorista valtaosa totesi ystävyyssuhteiden olevan erityisen tärkeitä ja he kokivat myös omien ystäviensä arvostavan suhdetta. YstävyYTEEN oltiin valmiita sitoutumaan ja ystävät ymmärsivät nuorta vanhempia paremmin. Buhrmester ja Furman (1987) sanovat murrosikäisten viihtyvän parhaiten omaa sukupuolta olevien ystävien seurassa, kun taas sitä nuoremmat hakevat kumppanuutta enemmän myös esimerkiksi vanhemmistaan ja opettajasta. Saattaakin olla, että vasta esimurrosiässä nuoret muodostavat suhteita, jotka perustuvat tasa-arvoon ja vastavuoroisuuteen (Buhrmester & Furman 1987). Tytöt kuvaavat ystävyyssuhteitaan poikia yhdenmukaisemmin painottaessaan molemminpuolisen ymmärryksen ja avoimen keskustelun merkitystä. Pojat pitivät tärkeänä samanlaisten aktiviteettien ja mielenkiinnon kohteiden olemassaoloa. (Youniss & Smollar 1985,106.)

Aapola (1991) on tutkinut 11 – 12-vuotiaiden helsinkiläistyttöjen ystävyysuhteita sosiologisen kulttuurintutkimuksen näkökulmasta. Hän on tarkastellut tyttöjen ystävyksiä nuorison alakulttuurin muotona, josta on löydettävissä tiettyjä kulttuurisia merkitysrakenteita. Tutkimus pureutuu tietyn ihmisryhmän, siis 11 – 12-vuotiaiden tyttöjen, sosiaalisiin suhteisiin liittyviin käytäntöihin ja tulkintoihin. Tutkimuksessa kuvaillaan tyttöjen ystävyteen liittyviä käytäntöjä ja selvitetään ystävyysuhteiden muodostumista ohjaavia kulttuurisia jäsennyksiä, ystävyden käsitettä ja ihanteita. Hän on haastatellut 18 helsinkiläistä tyttöä käyttäen metodina strukturoimatonta teemahaastattelua, jotka toteutettiin parihaastatteluna. Observoinnin hän hylkäsi sopimattomana metodina, koska tyttöjen ystävyysuhteet perustuvat ulossulkevuuteen ja salaisuuksiin, jolloin aikuisen tarkkailijan läsnäolo voisi vaikuttaa tyttöjen toimintaan ja puhetapaan. Tehtyään koehaastattelut ja vertailtuaan yksilöhaastattelua ja kahden entuudestaan toisilleen tutun tytön parihaastatteluja, hän päätyi parihaastatteluun. Parihaastattelut olivat keskustelempia tyttöjen peilattaessa kokemuksiaan ja saadessa toisiltaan henkistä tukea. Toisaalta parihaastatteluissa haastateltavat myös kontrolloivat toistensa vastauksia. Parihaastattelut ovat työläitä haastattelijalle, koska tämän tulee jakaa huomio ja pitää mielessään kahden puhujan vastaukset jatkokysymysten varalta. Parihaastattelujen kautta voidaan tavoittaa usein yksilöhaastatteluja paremmin tietoa pienois-kulttuureista, kuten ystävyysuhteista. Aapolan (1991) mukaan haastateltaessa lapsia, parihaastattelut tuovat lapselle turvaa aikuisen edustaessa aina auktoriteettia lapselle. Lapsia haastateltaessa tulee huomioida myös eettiset ongelmat. Lapsen intymiteettisuoja ei saa kärsiä millään tavoin. Aapola huomioi tämän siten, ettei toistanut kysymystä mikäli haastateltavat vaikuttivat kiusaantuneilta.

Tyttöjen ystävyysuhteet eivät olleet staattisia oloiloja vaan monimuotoisia, vaihtelevia ja toiminnallisia prosesseja. Haastatellut tytöt pitivät tärkeänä mahdollisuutta vaihteluun erilaisten ystävyksien välillä. Näin he pystyivät halutessaan olemaan suuremmissa toiminnallisissa ryhmässä, kun taas välillä he voivat viettää aikaa yhden ystävän kanssa.

Ystävyysuhteet kytkeytyivät lähes kaikkeen tyttöjen toimintaan, esimerkiksi koulunkäyntiin ja harrastuksiin. Tyttöjen ystävyyskulttuuri sijoittuu julkisen ja yksityisen välimaastoon, se on vuorovaikutuksesta syntyvä, muuntautumiskykyinen tila, jonka avulla

tytöt pystyvät toimimaan julkisissa, uhkaavaksikin koetuissa ympäristöissä. Tyttöjen ystävyysuhteissa yhdistyvät monet tavoitteet. Toisaalta luottamuksellisen siteen solmiminen toisten tyttöjen kanssa ja siteiden alleviivaaminen salaisuuksilla oli tytöille tärkeää. Toisaalta tytöt olivat toiminnallisia vaihdellessaan eri ystäviensä seuraa ja jakaessaan harrastuksiaan ystävien kanssa. Ystävyysuhteiden ylläpitäminen vaati tytöiltä joustavuutta ja toisten tunteet huomioivia sosiaalisia taitoja. Ystävyyksissä ikään kuin tasapainotellaan keinulaudalla, joka ponnahtelee erilaisten pyrkimysten ja ihanteiden välillä. Läheisyyden ja itsenäisyyden yhdistäminen aiheuttaa ristiriitoja pyrittäessä ratkaisemaan, kuinka ylläpitää luottamuksellisia suhteita menettämättä omaa tahtoaan. Ystävyysuhteet koettiin kuitenkin palkitsevina. Tytöt saivat ystävyysuhteistaan ajanvietteen lisäksi tukea itsenäistymispyrkimyksilleen, ajatuksilleen ja mielipiteilleen. Ystäviä puolustetaan ja heidän kanssaan pystytään tekemään yhteistyötä ja kompromisseja tasa-arvoiselta pohjalta. Tyttöjen on kuitenkin vaikea sietää negatiivisia tunteita ja erimielisyyksiä ystävyysuhteissaan. (Aapola 1991.)

Griffin (1985) on ollut mukana Birminghamin yliopiston projektissa, jossa seurattiin työväenluokan tyttöjä koulunpenkiltä palkkatyöhön. Tutkiessaan nuoria työväenluokan tyttöjä, hän selvitti sukupuolen ja perheen vaikutusta heidän elämäkokemuksiinsa. Griffin haastatteli yhteensä 180 tyttöä kuudesta eri Birminghamilaisesta koulusta. Murrosikäisten tyttöjen ystävyysuhteiden tutkimisen kannalta keskeiset tulokset olivat, että nuoret naiset arvostivat keskinäistä ystävyystään suuresti koulun sisällä, vapaa-ajan toiminnoissa ja tietyillä työpaikoilla ilmeneviä tyttöjen omia kulttuureja. He kokivat tyttöjen omat kulttuurit erittäin färkeinä ja helpottavina verrattuna toimimiseen miesten hallitsevissa kulttuureissa (Griffin 1985, 187). Nuoret naiset kokivat valtavaa painetta aloittaa seurustelu, saada itselleen poikaystävä. Koska tyttöjen seksuaalinen markkina-arvo ilmenee heidän viehättävyydessään miesten suhteen, vapaa-aikana tätä mitattiin siinä, kuka onnistui saamaan poikaystävän. Seurustelun aloittamisen lisäksi nuoret naiset kokivat paineita myös työn saannin suhteen. Kuitenkaan he eivät nähneet äitiyttä ja avioliittoa vaihtoehtona työssä käymiselle. Sosiaaliset ja ekonomiset paineet poikaystävän saamisessa kuvaavat heteroseksuaalisuuden normatiivisuutta. Heteroseksuaalisuus koettiin normina niin naisille kuin miehillekin. Nuoret naiset olivat tietoisia perinteisissä miesten

työpaikoilla työskentelyn varjopuolista ja ongelmista (esim. seksuaalinen häirintä). Näin ollen he suosivatkin perinteisiä naisten töitä. Tämä ei johtunut konservatiivisista näkemyksistä vaan siitä, että tytöt arvostivat tukea ja viihtyvyyttä, joka mahdollistui työskenneltäessä ryhmissä juuri muiden naisten kanssa. He arvottivat ystävyysmuiden tyttöjen kanssa erityisen korkealle. Tytöt kokivat naisvaltaisten työpaikkojen olevan houkuttelevampia, koska naiset ovat heidän mielestään läheisempiä, pitävät toistensa puolia sekä puhuvat enemmän keskenään työpaikoilla. Nuorten naisten yhteistyö työpaikoilla ja koulussa vahvisti ystävyyttä ja vähensi paineita hankkia poikaystäviä. Nuoret naiset olivat kehittäneet strategioita paineita vastaan. Heillä oli lukuisia keinoja esimerkiksi ongelmallisten miesten kohtaamiseen vapaa-aikana. Tytöt olivat kehittäneet myös keinoja pitää ystävänsä ystäväpiirissä vaikka tämä siirtyisi työelämään tai aloittaisi seurustelun. (Griffin 1985).

Tyttöjen pyrkimys tavata ystäviään paljon vakavankin seurustelun aikana kävi ilmi myös Morrisin ja Fullerin (1999) esimurrosikäisten tyttöjen heteroseksuaalisia suhteita selvittäneestä Yhdysvaltalaisessa etnografisessa tutkimuksessa. Tytöt eivät olleet poikien toimenpiteiden passiivisia uhreja. Ihastuessaan poikaan, he olivat usein aktiivisia toimijoita ja aloitteentekijöitä heteroseksuaalisissa suhteissa. Näre ja Lähteenmaa (1992) olettavatkin tyttöjen olevan kulttuurisesti luovia ja innovatiivisia. Tytöt ovat kykeneväisiä vastarintaan heihin kohdistuviin odotuksiin nähden. Tyttö- ja naissosialisaation ristiriitaisuuksien vuoksi tytöille kehittyi erilaisia valmiuksia selviytymiseen ja toimimiseen yhä pirstaleisemmassa kulttuurissa.

Griffiths (1995) on tutkinut murrosikäisten tyttöjen keskinäistä ystävyyttä etnografisin menetelmin. Kipinän ystävyys tutkimukseen hän sai ohjatessaan draamaprojektia, jossa tytöt toivat esiin omia kokemuksiaan. Etnografisiin tutkimusmenetelmiin tukeutuen hän vietti runsaasti aikaa vuosina 1983-1984 West Yorkshiräläisessä koulussa Yhdysvalloissa tutkien murrosikäisten tyttöjen ystävyyssuhteita. Tutkiessaan tyttöjen ystävyyssuhteita niiden luonnollisissa oloissa, Griffiths oli osana tutkittavien arjessa ja havaitsi myös tutkimusongelmien ylittäviä asioita, kuten opettajien stereotyyppisiä asenteita tyttöjä kohtaan. Vaikka tutkijan tulee minimoida oma vaikutuksensa tutkittavaan ilmiöön, Griffiths koki vaikutuksensa suurena tutustuttaessaan tutkittaviin ja rakentaessaan

luottamusta tyttöihin. Hän kiinnitti huomiota oman roolinsa muuttumiseen tutkimusprosessin aikana. Etnografisen tutkijan rooli on välillä hyvin epäselvä, koska hän ei ole opettaja, muttei kokonsakaan puolesta voi olla yksi oppilaista. Täten Griffithsin rooli muuttui alku ajan tuntien observoijasta tutkijaksi, joka alkoi viettää yhä enemmän aikaa tyttöjen kanssa koulun ulkopuolella välttääkseen koulussa häneen kohdistetut ristiriitaiset odotukset ja opettajien suhtautumisen häneen apuopettajana. Griffiths painottaa luottamuksen rakentamista tutkittavien kanssa. Etnografisena tutkijana Griffiths kohtasi ristiriitoja myös tyttöjen ollessa luvatta poissa koulusta ja esimerkiksi yhden tutkittavan kertoessa hänelle seksuaalisesta hyväksikäytöstään. Tutkimuksen onnistumisen kannalta oli tärkeää olla lojaali tutkittaville, mutta toisaalta hän koki eettisiä velvoitteita kertoa tapahtumista. Etnografisessa tutkimuksessa tieto on subjektiivisesti värittyneempää kuin haastattelututkimuksessa. Aapolan (1991) sekä Griffithsin (1995) ystävyysuhteiden tutkimuksista saatu tieto on enemmän ystävyysuhteiden ymmärtämistä edistävää kun taas esimerkiksi Younissin ja Smollarin (1985) kyselylomaketutkimuksesta selvinnyt tieto on kertoo luettelomaisemmin ystävyysuhteista.

Griffiths (1995) havaitsi aiemmissa tutkimuksissaan, että tyttöjen ystävyysuhteissa keskeistä on fyysinen läheisyys, samansuuntainen huumorintaju, luottamuksellinen asioista keskusteleminen ja salaisuuksien jakaminen. Luottamus, lojaalisuus ja toisen tukeminen ovat erityisen tärkeitä. Saattaa olla, että kulttuuriset paineet ovat syynä tyttöjen ystävyysuhteiden lujuuteen. Naisten ja tyttöjen odotetaan olevan poikia enemmän suuntautuneita ihmissuhteisiin.

Buhrmesterin ja Furmanin (1987) käsityksen mukaan perinteinen sukupuolia koskeva stereotyyppi, jonka mukaan naiset ovat miehiä avoimempia ja ilmaisullisempia, ilmenee käytännössä ensimmäisen kerran selkeästi esimurrosikäisten ystävyysuhteissa. Tyttöjen ystävyysuhteissa keskiöön nousevat turvallisuuden tunteen hakeminen sekä mittavat emotionaaliset investoinnit ystävyysuhteisiin. Nuorille naisille ystävyysuhteet olivat erityisen tärkeitä ja niihin oltiin valmiita panostamaan, koska tytöt saattavat kehittyessään kärsiä samanlaisista ongelmista ja identifioitumisprosessi on vahva. (Griffiths 1995.)

Griffithsin nuoruusikävihetta elävien tyttöjen ystävyysuhteita koskevasta tutkimuksesta nousi esiin keskeisiä ystävyysuhteita kuvaavia piirteitä, jotka tuon esiin ystävyyden elementeissä, jotka esitellään tuonnempana (kappaleessa 4).

3.2 Ystävyyden määrittelyä

Tutkittaessa tyttöjen ystävyysuhteita alakulttuurina, keskeinen käsite on ystävyys. Sosiologisessa tutkimuksessa ystävyyden käsitettä ja ilmenemismuotoja on tutkittu satunnaisesti ja tutkimukset ovat metodisesti hajanaisia. Sosiaalipsykologiassa taas ystävyyttä on lähestytty sosiometristen kaavioiden avulla tukeutuen kognitiivisiin ystävyysmääritelmiin. Nykyisin ystävyyttä koskevan tutkimuksen menetelmät ovat lisääntyneet ja myös kulttuurisosiologit ja lasten socialisaation tutkijat ovat alkaneet kiinnostua yhä enemmän ystävyysuhteista tutkimuskohteena. (Aapola 1991.)

Ystävyys ja ystävyysuhteisiin kohdistetut, ystävyyden kokemuksiin vaikuttavat normatiiviset odotukset muovautuvat kulttuurisesti (Bank 1994; Brown 1981). Näin ollen erilaiset sosiaaliset ryhmät ja kulttuurit käsittävät ystävyyden eri tavoin. Ystävyysuhteet sijoittuvat eri tavoin eri elämänvaiheissa ja erilaisissa ympäristöissä elävien ihmisten elämään. Nuorten tyttöjen ystävyysuhteiden voidaan arvioida liittyvän tytöille tärkeään, mutta monimutkaiseen itsenäistymisprosessiin. (Aapola 1991.)

Poikkeus (1997, 123-124) erottaa kaveruuden ystävydestä. Tovereiden kanssa tapahtuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta lapsi pystyy kokemaan kumppanuutta ja hänelle mahdollistuu kokemus ryhmään kuulumisesta. Ystävyysuhteissa kiintymys on molemminpuolista. Ystävyysuhteet voidaankin käsittää intensiivisiksi, kahdenkeskiseksi ja vastavuoroisiksi ihmissuhteiksi.

Lopata (1981) on koonnut ystävyteen liittyvistä artikkeleista laajan antropologian, jossa hän määrittelee ystävyyden epäviralliseksi, persoonalliseksi, vapaaehtoisuuteen, tasa-arvoisuuteen ja molemminpuoliseen kiintymykseen perustuvaksi suhteeksi. Ystävyteen vaaditaan Lopatan mukaan toistuvaa, mieluisaksi koettua vuorovaikutusta sosiaalisesti

tasavertaisten ihmisten välillä. Vastavuoroisuudella on mittava vaikutus ihmisten välisen kiintymyksen syntymiseen (Clark & Ayers 1993). Lopata lisää ystävillä olevan myös yhteistä kulttuuritaustaa, he kykenevät asettumaan toistensa rooleihin ja kommunikoimaan merkitsevilla symboleilla. Ystävyys voi merkitä myös ystävällismielisten tunteiden verkostoa tai tilanteeseen liittyvää sosiaalista roolia. Ihmisellä voi olla eri ystävät eri kontekstissa.

Lopatan tavoin Allan (1977) näkee ystävyuden on persoonallisena ja vapaaehtoisena suhteena: Ystävyysuhde on yksilöiden välinen, symmetrinen, yksityinen ja epävirallinen. Ystävää ei voi korvata toisella. Ystävyysuhteet on saavutettu, ei saatu annettuina. Ne perustuvat viihtymiseen, joka voi perustua vuorovaikutukseen osallistuvien persoonallisista ominaisuuksista tai yhdessä toteutetusta toiminnasta. Myös Brown (1981, 25) käsittää ystävyudet vapaaehtoisina, molemminpuolisina, vaihtelevina ja tasa-arvoisina suhteina, jotka vaativat osapuoliltaan tunteellista sitoutumista toisen persoonallisuuteen. Bellin (1981, 10) määritelmän mukaan ystävyys on eräänlainen epäinstituutio, joka voi kytkeytyä toisiin instituutioihin ja tuoda niihin siten persoonallisuuden ulottuvuuden. Ystävyudet perustuvat myös hänen mukaansa sosiaaliseen tasa-arvoisuuteen, vapaaehtoisuuteen ja henkilökohtaisuuteen.

Adelmanin mukaan ystävyysuhteissa on keskeistä suhteiden vapaaehtoisuus, tasa-arvoisuus, auttaminen, harrastusten ja mielenkiinnon jakaminen sekä keskinäinen luottamus. Juuri luottamus mahdollistaa emotionaalisen tuen saannin, joka on myös keskeistä ystävyysuhteissa. (Seikkula 1994).

Myös Limb (1989) esittää ystävyysuhteiden olevan tasavertaisia. Ystävyysuhteet ovat moninaisia ja joustavia. Ystävyudessa ei edellytetä tyydyttävän toisen kaikkia emotionaalisia, älyllisiä ja fyysisiä tarpeita. Näin ollen ystävyysuhteet on vapautettu tietyistä paineista, koska ne perustuvat tasavertaisuuteen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ystävyysuhteet olisivat vapaita kateudesta ja kilpailutilanteista. (Limb 1989, 57). Ystävyysuhteita voidaankin pitää luonteeltaan dualistisina. Vaikka tyttöjen ystävyysuhteet ovat läheisiä ja tukea antavia, ne ovat samanaikaisesti herkkiä mustasukkaisuudelle ja emotionaaliselle jännitykselle. Ystävyysuhteissa saatetaan kokea

samoja negatiivisia tunteita kuin parisuhteessakin. Ystävyys onkin yksilöiden välinen suhde, jota ei ole muodollisesti sidottu ja se perustuu molemminpuoliseen pitämiseen (Uhlendorff, 2000).

3.3 Erilaiset ystävydet

Hollantilaisessa esimurros- ja murrosikäisten vapaa-ajan viettoa selvittäneessä tutkimuksessa kävi ilmi, että 10 - 12-vuotiaat viettävät mielellään vapaa-aikansa perheen parissa. Teini-ikäiset pojat ovat laajaan toveripiiriin suuntautuneita kun taas samanikäiset tytöt suosivat Aapolan (1991) tutkimukseen osallistuneiden tyttöjen kyseenalaistamia pariystävyyksiä. Tytöt eivät mielellään nimenneet parasta yksittäistä ystävää, koska tiivis pariystävyys eli dyadi saattaa aiheuttaa riippuvaisuutta ja toisen valtaan alistumista. Paras ystävä-suhdetta on pidetty tyttöjen ystävyuden tärkeimpänä, tavoitellumpana muotona. Vaikka tytöt viettivätkin runsaasti aikaa pareittain, dyadia ei silti pidetty ainoana, oikeana ystävyuden muotona. Suurin osa tytöistä kielsi pyrkivänsä muodostamaan paras ystävä -suhteita tiiviisti toisen tytön kanssa. Käytännössä tytöt saattoivat viettää runsaasti aikaa toisen yksittäisen tytön kanssa. Tytöt pyrkivät olemaan autonomisia ystävyyssuhteissaan. Tyttöjen ystävyyssuhteet sisälsivät tasapainottelua riippumattomuuden ja yksinäijämisen pelon välillä. Näin olen tyttöjen itsenäisyyspyrkimykset sekoittuivat liittymisen tavoitteisiin. Vapaus oli autonomiaa, valinnanvaraa usean suhteen välillä. Tähän saattoi liittyä myös tyttöjen tasa-arvon ihanne. Kaikkien tuli olla samassa asemassa, eikä toista ylempänä. (Aapola 1991, 30-34). (Zeijl, te Poel, du Bois-Reymond, Ravesloot & Meulman 2000). Topo (1988, 63-66) on tutkinut tyttöjen elämäntapoja ja tulevaisuudenkuvia. Hänen tutkimukseensa osallistuneilla tytöillä oli selkeästi nimettävissä oleva paras ystävä. Tämä onkin toistuva tulos ja lähtökohta sekä angloamerikkalaisissa, että pohjoismaisissa ystävyyssuhteita koskevissa tutkimuksissa. Läheisten ystävyyssuhteiden lisäksi tytöt rakentavat tukiverkoston, joihin kuuluvien ihmisten kanssa suhde ei ole yhtä emotionaalinen ja tiivis kuin läheisimpien ystävien tai parhaan ystävän kanssa. Näin tytöt varmistavat, että heillä on seuraa myös sellaisina päivinä kun vakituinen ystävä ei ole saatavilla (Hey 1997, 88). Myös Topon (1988, 63-65)

mukaan muut toverit, jotka eivät olleet yhtä läheisiä kuin paras ystävä, olivat tärkeitä tytöille ja he pyrkivät pitämään hyvät välit myös heihin. Benenson ja Tricceri (1999) esittivät isommassa ryhmässä leikkivien lasten olevan pareittain leikkiviä lapsia suosittumia ystäviensä keskuudessa. Lisäksi he arvostavat ystäviään enemmän sekä ovat ilmaisullisempia ystäviään koskevissa tunteissaan.

Triadiystävyyksissä osapuolina on kolme tyttöä. Niiden ongelmallisuus tuli eri tavoin esiin Aapolan (1991) tutkimuksessa. Niihin liittyy mustasukkaisuuden tuntemuksia sekä pelkoa jäädä suljetuksi kahden tytön ystävyiden ulkopuolelle. Triadiystävyydessä kaksi tyttöä saattaa kilpailla kolmannen seurasta keskipisteen vuorotellessa kahden välillä. Triadiystävyyys voi olla myös kolmen tytön vuorottelua kahden tytön yhdistelminä: ei kolmisin. Aapolan (1991, 35) mukaan kolmen tytön yhdessäolo onnistui vain harvoin. Esimurrosikäiset tytöt suosivat ystävinään oman sukupuolensa edustajia. Onkin todennäköisempää, että lapset, jotka ovat erityisen suosittuja tai erityisen epäsuosittuja omaa sukupuolta olevien tovereiden keskuudessa, suosivat ystävyttä vastakkaista sukupuolta olevien henkilöiden kanssa. (Bukowski, Sippola & Hoza 1999.) Murrosiässä omaa sukupuolta olevien ystävien suosiminen liittyy oman identiteetin sekä seksuaalisuuden rakentamisen selkeyttämiseen sekä omaa sukupuolta olevista ja heidän seurasta pitämiseen, eikä niinkään toiseen sukupuoleen kohdistettuihin negatiivisiin tuntemuksiin. Piirrettä voidaan pitää pysyvänä, sillä on todennäköisempää, että lapsena omaa sukupuolta olevien seuraa suosinut suosii sitä myös myöhemminkin (Bukowski, Gauze, Hoza & Newcomb 1993; Zeijl ym. 2000, 12).

4 Ystävyysden elementit

”Mistä on pienet tytöt tehty,

mistä on pienet tytöt tehty?

Sokerista, kukkasista,

inkivääristä, kanelista;

niistä on pienet tytöt tehty!”

Englantilainen kansanruno

Ystävyysden voidaan käsittää koostuvan erilaisista elementeistä, jotka pitävät sisällään keskeisiä asioita tai ystävien tärkeinä pitämiä teemoja. Tässä kappaleessa esittelen joitakin ystävyysden kuuluvia elementtejä noudatellen osittain Griffithsin (1995) linjaa hänen tutkimien ystävyysuhteiden pääpiirteistä.

4.1 Yhdessäolo

”Ystävyys on hyötyä tavoittelematonta yhdessäoloa samanarvoisten kesken.”

Oliver Goldsmith

Griffithsin (1995, 55-56) tutkimien tyttöjen erottamattomuutta kuvasi yhdessäolo. Tytöt maksimoivat ystäviensä kanssa vietetyn ajan. Koulumatkat, ruokatunnit sekä välitunnit vietettiin yhdessä, ja ystäviä menttiin odottamaan luokan ulkopuolelle, mikäli he eivät olleet samalla tunnilla. Tiivis yhdessäolo onkin tytöille luonteenomaista, koska tytöt saavat elämässä eniten mielihyvää ihmissuhteista ystävien, perheen ja poikaystävien kanssa poikien nauttiessa eniten urheilun kaltaisista aktiviteeteista (Bromnick & Swallow 2001). Myös Younissin ja Smollarin (1985, 97) tutkimat murrosikäiset pojat poikkesivat tytöistä painottamalla urheilulajien harrastamista yhdessä ja laittomia toimintoja, kuten

alkoholin juontia, tyttöjen painottaessa ystävien kanssa yhdessä käytyjä intiimejä keskusteluja.

Nuoret naiset viettävät runsaasti aikaa yksityisissä tiloissa omaa sukupuolta olevien ystävien kanssa. Aikaa vietetään ystävättärien kotona, nuorten omissa huoneissa. Yksityisissä tiloissa vietetty vapaa-aika mahdollistaa häiriöttä keskustelun, ikäkauteen liittyvien toimintojen toteuttamisen, levyjen kuuntelun, vaatteilla ja meikeillä leikkittelyn. (Griffin 1985, 60.) Kuitenkin Yonissin ja Smollarin (1985, 96) mukaan mieluisimmat teini-ikäisten tyttöjen aktiviteetit olivat ulkona käynti ja keskusteleminen. Ulkona käynnillä tarkoitettiin lukuisia eri toimintoja. Osassa toimintoja perimmäisenä tarkoituksena oli iskeä poikia. Griffinin tutkimille tytöille tupakointi ja alkoholin kuluttaminen oli keino päästä eroon lapsen roolista. Murrosikäiset tytöt pääsevät normeja rikkomalla lähemmäksi aikuisten maailmaa ja etääntyvät ei-toivotusta lapsen asemasta kuluttamalla vain aikuisille sallittuja tuotteita, alkoholia ja tupakkaa. (Griffin 1985, 64.) Myös suomalaisten murrosikäisten nuorten pähteiden avulla juhlimiseen liittyy tavoite irtautua lapsuuden maailman kahleista (Jaatinen 2000).

Niin tytöt kuin pojatkin toivat esiin yhdessä tekemisen ja eri paikoissa käymisen (Youniss & Smoller 1985). Yhteiset harrastukset ja kiinnostuksen kohteet ovat tärkeitä läpi murrosiän (Clark & Ayers 1993). Tytöt sekä pojat suosivat toimintoja, jotka tapahtuvat kodin ulkopuolella. Youniss ja Smoller painottavat kodin ulkopuolelle siirtymisen olevan toimintoja merkittävämpi tekijä, koska toimittaessa kodin ulkopuolella siirrytään vanhempien valvonnan ulottumattomiin. Näin saadaan etäisyyttä vanhemmista ja ystävät saavat olla rauhassa vuorovaikutuksessa keskenään toistensa kanssa.

Tyttöjen läheiset ystävyysuhteet tarjoavat turvan oman identiteetin heijastelemiseen ja mahdollisuuden pyrkimykseen hallita erilaisia, uudenlaisia tilanteita. Ystävyysuhteet voidaankin nähdä tietynlaisena yhtymäkohtana. Ystävyudet ovat yhtymäkohtana nuorisoryhmien ulospäinsuuntautuneiden toimintojen ja perheen intiimien toimintojen välillä. Näin ystävyysuhteet asettuvat julkisen ja yksityisen rajamaille. Habermas on todennut nuorilla olevan oma sosiaalinen sfäärinsä, jota voidaan pitää tilana, jossa he itsenäisesti muokkaavat kokemuksiaan ja toimivat toistensa kanssa. (Lieberg 1993, 202.)

Ystävyysuhteet ovat yksityisiä tiloja, joiden avulla toimitaan julkisissa ympäristöissä. Tytöt ja pojat käyvät läpi erilaiset sosialisatioprosessit, joiden kautta heidän identiteettinsä muodostuu ja vahvistuu. Näin ollen myös heidän kaipaamansa kokemukset ystävyysuhteiden kautta oman minän vahvistamiseksi ovat erilaisia. Poikien tavoitteena on etsiä kumppaneita, joiden kautta he saavat vahvistusta suorituksilleen, kun taas tytöt hakevat vahvistusta identiteetilleen pyrkimällä rakentamaan luottamuksellisen ja lämminhenkisen suhteen toisten ihmisten kanssa. Koska suhteet ovat perin tunnepitoisia ja niihin on panostettu koko persoonallisuuden voimalla, tytöt ovat ystävyysuhteissaan erityisen haavoittuvia. (Aapola 1991.)

4.2 Läheisyys

”Hyvä ystävä on läheisin omaiseni.”

Thomas Fuller

Läheisyys ystävyysuhteissa on tärkeämpää murrosiässä kuin esimurrosiässä. Esimurrosiässä läheiset ystävyysuhteet eivät edellytä yhtä paljon ihmissuhdekompetensseja kuin murrosiän ystävyysuhteet. Esimurrosiässä vanhempien rooli sosiaalisten tarpeiden tyydyttäjänä ja sopeutumisen edistäjänä on vielä ystäviä merkittävämpi. (Buhrmester 1990.) Murrosikäisten ystävyysuhteissa ihmissuhdekompetenssit ja läheisyys liittyvät toisiinsa. Tärkeitä ovat vuorovaikutukselliset prosessit, jotka tukevat ja edistävät läheisiä ystävyysuhteita. Buhrmester esittää murrosikäisten ystävyysuhteiden muistuttavan siltä osin aikuisten romanttista suhdetta, että niissä tarvittavat ihmissuhdekompetenssit ovat samankaltaisia. Ihmissuhdekompetenssit murrosiän ystävyysuhteissa linkittyvät kykyyn keskustella, tuoda esiin henkilökohtaisia tuntemuksia ja tarjota sosiaalista tukea ystävälle. (Youniss & Smollar, 1985.) Läheisyys ystävyysuhteissa liittyy kiinteästi myös sopeutumiskykyyn. Buhrmester ja Furman (1987) tuovat esiin murrosiän ystävyysuhteiden kehityksellisen ja suojaavan funktion. Teinit, joiden ystävyysuhteet ovat tyydyttäviä, vuorovaikutuksellisia sekä läheisiä, omaavat muista enemmän ihmissuhdekompetensseja ja sosiaalisia taitoja.

Läheiset ystävyysuhteet vähentävät myös vihamielisyyttä ja masennusta sekä kohottavat itsetuntoa. Näin ollen läheiset ystävyysuhteet vaikuttavat ratkaisevasti henkiseen hyvinvointiin, mielenterveyteen ja ihmissuhdetaitojen kehittymiseen. (Toisaalta liike voi olla vastavuoroista, eli yksilöillä, jotka ovat sopeutuvaisia ja joilla on ihmissuhteissa hyödyllisiä kompetensseja, on myös valmiuksia läheisten ystävyysuhteiden muodostamiseen. Nuoret, joilla on henkilökohtaisia ongelmia eivät välttämättä pysty tarjoamaan läheisissä ystävyysuhteissa tarvittavaa tukea. Näin ollen he kohtaavat vaikeuksia ystävyysuhteiden solmimisessa sekä niiden ylläpitämisessä, koska ovat kykenemättömiä tarjoamaan ystävyysuhteiden vaatimaa tukea.) Läheisissä ystävyysuhteissa siedetään normien rikkomista etäisempiä ystävyysuhteita paremmin, koska läheiset ystävyysuhteet sisältävät erityisen korkean sitoutumisasteen ja kiintymys on syvää. (Bank 1994.)

Tyttöjen ystävyysuhteissa keskeistä oli myös fyysisen kiintymyksen osoittaminen halailamalla ja käsikädessä kävelemällä. Tytöt istuivat sylkkäin ja spontaanisti halasivat toisiaan. Ystävyksillä on tapana letittää toisen tukkaa, pelleillä ja leikkiä leikkejä, joissa ystävykset olivat fyysisesti kosketuksissa toistensa kanssa. Fyysiset käytännöt voidaan tulkita ele- ja ruumiinkielen ilmaisuna. Fyysiset huomionosoitukset voitaisiin toisessa kontekstissa helposti tulkita seksuaalisen läheisyyden osoituksina tai ensimmäisenä asteena seksuaalisesta suhteesta. (Griffiths, 1995.) Griffithsin mukaan tyttöjen keskinäiset fyysiset läheisyyden ilmaukset ovat sosiaalisesti hyväksytympiä kuin poikien. Poikkeuksen (1997, 123) mukaan verrattaessa ystävyysuhteita toverisuhteisiin edellisiä luonnehti jälkimmäistä enemmän keskinäisten hymyjen, katseiden ja kosketusten jakaminen.

4.3 Nauraminen ja vastuullinen hauskanpito

”Ja ystävyysden riemussa kaikukoon

nauru ja jakakaa muille omasta ilostanne.”

Kahlil Gibran

Yhdessä nauraminen oli keskeinen tyttöjen ystävyyttä kuvaava piirre, joka ei yleensä ollut seurausta jostakin vaan se oli itsessään toiminto. Tytöt kokivat yhdessä nauramisen positiivisena ystävyteen liittyvänä, tärkeänä elementtinä. (Griffiths 1995, 61.) Nauraminen liittyi yhdessä oloon ja hassutteluun ja sillä ei välttämättä tarvinnut olla mitään varsinaista kohdetta. Yhdessä nauraminen kuvastaa tyttöystävysten läheisyyttä ja tiiviyyttä. Nauraminen yhdessä toimii myös oman ystäväjoukon läheisyyden visuaalisena ilmentäjänä, keinona, jonka avulla myös ulkopuolisille ilmennetään oman ystäväpiirin rajoja, joiden ulkopuolelle muut sulkeutuvat. Tytöt eivät yleensä pyrkineet loukkaamaan ketään naureskelullaan, eikä se kohdistunut muihin ihmisiin (Griffiths 1995, 62). Kun taas Willisin (1977) tutkimien työväenluokan poikien naureskelu kohdistui opettajiin, tyttöihin tai tummaihoisiin. Nauraminen koetaan helposti häiritsevänä ja negatiivisena tekijänä, joka leimaa nimenomaan erityisesti murrosikäisten tyttöjen ystävyysuhteita. Tyttöille tyypillinen, kontrolloimaton nauraminen rikkoo koulussa tilanteita, joissa käytöksen odotetaan noudattavan tiettyjä normeja. Yhdessä nauraminen on merkittävä myös teini- iän jälkeisissä ystävyysuhteissa. (Griffiths 1995, 61-62.)

Lähteenmaa on tutkinut tyttöjen irtiottoja, joilla viitataan hauskanpitoon. Tyttöjen hauskanpitoon ei liity yleensä yleisen rauhan ja järjestyksen rikkominen kun taas poikien hauskanpito saattaa pahimmillaan olla fyysistä kapinaa yleistä järjestystä vastaan. Yleistä järjestystä rikkova tyttö nähdään uhkana koko patriarkaliselle järjestelmälle. Naisen tulee varjella itseään biologisista (raskauden mahdollisuus) sekä sosiaalisista (vaara leimautua) syistä. (Lähteenmaa 1992.) Jaatinen (2002) toteaa myös tyttöjen suojautuvan ja varmistavan turvallisuutensa juhliessaan, koska sukupuolikulttuuriin liittyvät paineet aiheuttavat

pelkoja. Toisaalta taas omaksumalla miehiset juomatavat tytöt pyrkivät osoittamaan tasa-arvoaan suhteessa poikiin.

Lähteenmaan (1992) mukaan tyttöjen toimintaa ja tyttöjen keskinäistä irrottelua läpäiseekin vastuurationaalisuus. Tyttöjen näkymättömyyteen nuorisokulttuurissa vaikuttaakin Lähteenmaan 90-luvun alun pohdintojen mukaan se, etteivät tytöt ole irrottelukäytännöissään yhtä tuhoisia toimijoiden itsensä, lähimmäisten tai itsensä kannalta kuin pojat. Vastuurationaalisuuden käsite liittyy myös tyttöjen keskinäisiin hauskanpitoikäntöihin ystävyysuhteissaan. Uudenpien tarkastelujen pohjalta tyttöjen vastuurationaalisuuden voidaan nähdä murentuvan. Etenkin seurattaessa nuorten päihteiden käyttöä voidaan vastuurationaalisuuden murentumisen nähdä tapahtuneen. Vastuurationaalisuuden heikkeneminen saattaa olla yhteydessä muutoksiin, jotka koskevat tyttöjen sosialisatiota. Naisihanne on muuttunut ja uhrautuvan naisen rinnalle on nostettu uhrautumiseetoksen kiistävä, lähinnä henkilökohtaisen hedonismien ihannetta tavoitteleva nainen. Joskaan uhrautuvan naisen myytin täydellisestä hajoamisesta ei voidakaan vielä puhua. Esimerkiksi nuorten juopottelua koskevassa tutkimuksessa ilmeni, että jopa tyttöjen humalajuomista leimaa vastuurationaalisuus. Ketään tai mitään ei haluta vahingoittaa ja juopuneesta toverista pyritään pitämään hyvää huolta. (Lähteenmaa 1992.)

Tyttöjen tapa toimia ei kuitenkaan yleensä vahingoita ketään vaan se purkautuu usein huumorin sävytteisenä hassutteluna. Lähteenmaa väittää tyttöjen kuitenkin pyrkivän irrottelukäytännöissään tekemään parodiaa naisroolista ja rikkomaan perinteisen naisroolin rajoja. Siten he kyseenalaistavat naisellisuuden määrittymisen ulkoisen viehättävyyden perusteella. (Lähteenmaa 1992.) Tyttöjen ystävyysuhteet mahdollistavat myös poikien ja miesten ironisoimisen (Limb 1989, 52). Jaatinen (2002) esittää tyttöjen päihteidenkäytön kietoutuvan sukupuoliasetelmaan. Tyttöjen osallisuudessa päihdemaailmaan taustalla vaikuttavat pojat. Tytöt kokevat päihteet välineenä, jonka kautta pystytään tutustumaan vastakkaiseen sukupuoleen.

Tyttöjen irrottelulle ominainen näkymättömyys liittyy osaltaan tyttöjen sosiaalisen tilan kapeuteen. Vaikka se onkin laventunut viimeaikoina, tyttöjen sosiaalinen liikkumattila on yhä poikiin verrattuna kapeahko. Tämä tulee esiin esimerkiksi pohtiessamme syitä siihen,

mitkä ovat syyt rankkoihin sanktioihin tyttöjen rikkoessa rajoja liikaa. Rajusti käyttäytyvä tyttö saa helposti paheksuntaa omalta vertaisryhmältään ja hurja tyttö leimataan samoin käyttäytyvää poikaa helpommin sosiaalitapaukseksi. Rajoja väärällä tavalla rikkova tyttö rikkoo yleisten sääntöjen lisäksi myös naisen roolia eikä toimi sosiaalisen kontrollin vaatimalla tavalla. Naisellisuuteen liitetty vastuurationaliteetti kyseenalaistetaan ja keskeinen halu huolehtia itsestä, muista sekä ympäristöstä joutuu uudelleen arvioinnin kohteeksi. (Näre & Lähteenmaa 1992.)

Näreen (1992, 27-29) mukaan aggressioiden tukahduttaminen tukee naiseuteen kuuluvan vastuurationaliteetin kehittymistä. Tyttöjen aggression ilmaisua määrittävät tiukemmat rajat kuin poikien. Hänen mukaansa vallitsevaan kulttuuriin kuuluu poikien suorien aggression ilmausten ihailu ja tyttöjen ilmausten rajoittaminen. Tyttöjen epäsuorat aggression ilmaiset osoittavat tyttöjen kypsyvän poikia nopeammin. Tytöt oppivat perääntymään poikien tieltä sekä mukautumaan ja alistumaan miesten valtaan tukahduttaessaan aggressioitaan. Näreen mukaan tytöt oppivat sivuuttamaan omat mielihalunsa ja huomioimaan muiden tarpeet ja ympäristön. Siinä missä tyttöjen vastuurationaliteetti alkaa kehittyä varhain, pojat sosiaalistuvat miehiseen elämäntapaan, joka kannustaa päämäärärationaalisuuteen, osasuorituksiin keskittymiseen ja riskien ottoon.

4.4 Puhuminen

”Ystävää: joku, joka tietää sinusta kaiken ja rakastaa sinua sittenkin.”

Elbert Hubbard

Routarinne (1992) on tutkinut tyttöjen keskustelukulttuuria. Hän selvitti tytöille ominaisen keskustelun lainalaisuuksia nauhoittamalla helsinkiläisten 10-luokkalaisten tyttöjen keskusteluja. Tytöt keskustelivat ikäkauteensa kuuluvista mieltä askarruttavista asioista, kuten teini-ikään liittyvistä ruumiillisuutta koskevista teemoista esim. omasta (olemattomasta) lihavuudesta. Teini-ikäisten tyttöjen keskusteluissa tuli esiin pyrkimys

kokea yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Esim. ulkonäköä koskevat ongelmat ovat teema, johon jokainen läsnä oleva voi yhtyä. Näin tytöt saavat kokea olevansa ikään kuin samassa veneessä. (Routarinne 1992.) Murrosiässä samaa vaihetta elävät ystävät tuntuvat monesti olevan vanhempia ymmärtäväisempiä (Collins 1990,95). Routarinteen tavoin, myös Youniss ja Smollar esittävät läheisten tyttöystävysten keskustelevan henkilökohtaisista ja ongelmallisistakin omaan elämään liittyvistä aiheista. Poikien kulttuurille on ominaista suorat vaatimukset kun taas tyttöjen keskustelukulttuuria kuvastaa myöntyvyys. Tyttöjen maailmassa kuljetaan usein pareittain ja tyttöjen ystävyysideologia perustuu tasa-arvoon, läheisyyteen, lojaaliuteen ja vastavuoroisuuteen. Tyttöjen keskusteluissa ilmenee läheisyyden ja tasa-arvon tavoittelu. (Routarinne 1992.) Keskusteluissaan tytöt pyrkivät poikia useammin molemminpuoliseen ymmärrykseen. Tyttöystävysten keskustelussa on tärkeää selittää omien ajatusten takana olevat ideat ja ymmärtää myös keskustelukumppanin ajatuksia mahdollisimman hyvin (Youniss & Smoller 1985). Näin ollen tyttöjen puhe- ja huumorikulttuurit poikkeavat poikien vastaavista kulttuureista. Kun poikien jutunkerrontakulttuuria leimaa tarve päteä, kertoa edellistä parempi juttu, tytöt luovat tarinoita yhdessä ja täydentävät toistensa puhetta (Routarinne 1992). Suurin sukupuolten välinen ero on se, että tytöt keskustelevat poikia enemmän perheeseen liittyvistä "yksityisistä" asioista. Tytöt jakoivat ystävien kanssa hyvin intiimejä asioita, kuten omia tunteita vanhempia tai seurustelukumppania kohtaan, seksuaali- ja moraalikäsitteitä sekä kouluongelmia ja tulevaisuuden pelkoja ja epäilyksiä (Youniss ja Smoller 1985, 98-99). Sekä murrosikäiset tytöt, että pojat keskustelevat yhdessä laaja-alaisesti (koulusta, sosiaalisista aiheista, ystävydestä, perheestä, uskonnosta, seurustelusta yms.) Tytöt kuitenkin valitsevat poikia useammin ensisijaiseksi keskustelukumppanikseen läheisen ystävän (ennemmin kuin esimerkiksi äidin, isän tai seurustelukumppanin). Myös Griffithsin (1995) tutkimuksesta ilmenee, että tytöt jakoivat myös hyvin henkilökohtaisia aiheita keskenään. Näihin lukeutuivat pojista puhuminen, kotona tai koulussa esiintyneet ongelmat sekä ihmissuhteisiin liittyvät asiat. Salaisuuksien jakaminen liittyi tavallisen puheen ylittävään puheen lajiin, luottamukselliseen puheeseen. Luottamukselliset keskustelut olivat erityisen tunnepitoisia ja niissä omat tuntemukset tuotiin esiin. Kun yleisemmän tason puhe tapahtui tyttöryhmissä, luottamuksellisessa puheessa keskustelijoina olivat usein vain parhaat ystävät. Tämän kautta vedettiin myös raja itsen ja

muiden välille. Jaetut tuntemukset tuli pitää vain oman ystäväpiirin sisällä. Luottamuksellisista asioista puhuttiin ainoastaan erityisen intiimeissä ystävyysuhteissa. Tytöt tiedostavat asioiden jakamisen tekevän heidät haavoittuvaisiksi, eikä niistä haluttu sen vuoksi puhua muiden kanssa. (Griffiths 1995, 66-67.)

Tytöt valitsivatkin kaikista keskustelukumppaneista mieluiten läheisen ystävän silloin, kun keskustelunaiheena oli teema, johon liittyi molemminpuolinen avoimuus ja läheisyys keskustelussa sekä erilaisten mielipiteiden hyväksyminen sekä molemminpuolinen riippuvaisuus. Keskustelutilanteisiin, joissa ilmenee puolustelemista, varuillaan olemista, toisen antaman neuvon tai erilaisten mielipiteiden vastustamista sekä erimielisyyksien sietämistä, tytöt valitsivat puhekumppaniksi jonkun muun kuin ystävän (esim. äidin). (Youniss & Smoller 1985, 102.) Poikkeuksen mukaan (1997) ystävyysuhteissa keskeistä on keskinäinen keskustelu ja korkea motivaatio erimielisyyksien selvittämiseen. Murrosiässä vertaisryhmän merkitys nousee korostettuun asemaan. Omassa ystäväpiirissä on tärkeää saada tukea käyttäytymiselleen ja purkaa jännityksiä ja tunteita. (Korhonen 1987, 16.)

Vaikka puhe ja keskustelu on erittäin tärkeä elementti tyttöjen ystävydessä, jopa naiset itse aliarvioivat jokapäiväistä puhettaan. He kyseenlaistavat puheensa merkityksellisyyden ja kielensä vahvuuden (Griffiths 1995, 64). Tytöt käyttävät usein mitätöiviä sanoja kertoessaan puhekulttuuristaan tai puheesta osana ystävyden käytäntöjä. Esimerkiksi liittämällä pienen sanan *vain* puhutaan-sanan eteen ilmaistaan vähättelyä ja kritiikkiä tyttöjen keskeistä puhetta kohtaa, ikään kuin he kokisivat, että heidän tulisi tehdä jotakin hyödyllisempää (Griffiths 1995). Toisaalta tytöt kokivat keskustelelevansa ystäviensä kanssa poikia enemmän ja uskoivat tyttöjen kykenevän luomaan poikia läheisemmän ystävyysuhteen. Näin ollen he kuitenkin arvostivat keskustelukulttuuriaan. (Griffiths 1995, 68-69.)

Muihin eron tekeminen saattaa näyttäytyä myös pahan puhumisena ja ilkeytenä muita tyttöjä kohtaan. Puhumalla ulkopuolisista pahaa vahvistetaan keskinäistä tunnetta omasta normaaliudesta ja viehättävyydestä. Sosiaaliset asetelmat ja vihanilmaisut sisältävät suunnattoman määrän tunnelatautumista ja psykologisia kompulsioita. Näiden

keskustelujen perimmäisenä tarkoituksena on selvittää omaa identiteettiä peilaamalla ja erottamalla itsensä niistä, joihin pahan puhuminen kohdistuu. (Hay 1996, 76.) Griffinin (1985) tutkimuksen tavoin, myös Griffithsin (1995) tutkimien tyttöjen puheenaiheet liittyivät nuorisokulttuuriin, sillä populaarikulttuurin eri puolet tulivat keskeisesti esiin tyttöjen keskusteluissa. Tytöt keskustelivat televisio-ohjelmista, muodista ja musiikista ystäväpiirissään. Yhteisten mielenkiinnonkohteiden lisäksi tytöt keskustelivat jaetuista kokemuksista, yhdessä koetuista sosiaalisista tapahtumista. Myös fantasiointi kuului tyttöjen keskustelukulttuuriin. He keskustelivat ihastuksistaan sekä suunnittelivat yhdessä matkoja, joiden tiesivät jäävän toteutumatta. Näin he vahvistivat ystäväpiirinsä läheisyyden tunnetta (Griffiths 1995, 65-68).

4.5 Lojaalisuus ja tuki

”Uskollisen ystävän näkeminen rinnallaan

vastoinikäymisen hetkellä tuottaa enemmän mielihyvää

kuin kirkas taivas merimiehille.”

Euripides

Tyttöjen ystävyyttä koskevat odotukset liittyvät poikien odotuksia enemmän lojaalisuuteen ja ystävyys-suhteeseen sitoutumiseen. Tytöt odottavat saavansa empaattista ymmärrystä ystävyys-suhteissaan (Clark & Ayers 1993). Buhrmester (1990) ehdottaakin läheisten ystävyys-suhteiden olevan erityisen tärkeitä murrosiässä niiden tarjoaman sosiaalisen tuen vuoksi. Murrosiässä nuori kohtaa useita stressitekijöitä (fyysiset muutokset, seksuaalisuus, mahdollisesti jännittyneet suhteet perheenjäsenten kanssa yms.) ja tuolloin ystävien tuki ja apu selviytymiseen tulevat entistä tärkeämmäksi. Kuitenkin Benensonin ja Tricerrin (1999) mukaan ryhmäystävyyksiä suosivat lapset nojaavat enemmän ystäviensä tukeen kun taas pareittain leikkivät lapset kääntyvät enemmän jonkun muun, kuten opettajan, puoleen emotionaalista tukea kaivatessaan.

Tyttöjen toisilleen tarjoama tuki sai monia muotoja. Tuki oli ystävän puolustamista ja heidän puolelleen asettumista kohdattaessa ristiriitatilanteita esimerkiksi opettajien tai toisten tyttöjen kanssa. Ystävykset eivät kertoneet toistensa pahan tekemisistä opettajalle, syy saatettiin vierittää jonkun oman ystäväpiirin ulkopuolisen niskoilille. Tuki oli myös toisen auttamista kotitehtävissä (Griffiths 1995, 72). Griffinin tutkimuksessa tuki ilmeni siten, että tytöt puolustivat toisiaan ryhmän ulkoa tulevia paineita, kuten, syytöksiä vastaan.

Aapolan (1992) mukaan molemminpuolinen tuki onkin yksi keskeisimmistä ystävyys ihanteista. Se tulee esiin selkeästi tyttöjen vuorovaikutustilanteissa. Ystäville tuen tarjoaminen toimii osaltaan epävirallisena sosiaaliturvana. Lojaalisuuden ja tuen ollessa tärkeää, epäluotettavat teot, toisen huomiotta jättäminen, ystävää ja ystävyyttä epäkunnioittavat teot ja muu sopimaton käyttäytyminen aiheuttavat konfliktitilanteita ystävien kesken. Näihin lukeutuvat esimerkiksi ystävän salaisuuden paljastaminen tai se, ettei ystävää oteta mukaan vaan suunnitellaan toimintoja, joista ystävälle ei kerrota. Myös toisen seurustelukumppanin lähenteleminen, ystävältä varastaminen, toisen naurunalaiseksi saattaminen tai moraalittomat teot olivat uhkaksi ystävyydelle. (Youniss & Smollar 1985, 112.) Myös Griffithsin (1995, 68-69) mukaan ystävyys pahin uhka ja ystävyys pahin rikkomus on toisen luottamuksen pettäminen. Luottamuksellisista asioista ystävän kanssa keskusteleminen toimi myös terapiana omien tunteiden hallinnan edistämiseen. Myös konfliktitilanteissa ongelman jakaminen ystävän kanssa ja mahdollisuus tukeen selvitti omia ajatuksia. Ikäkauteen liittyvät tuntemukset omaan ihastukseen haluttiin jakaa ystävän kanssa. Griffithsin (1995) mukaan puhe voi olla välineellistä tai sillä voi olla itseisarvoa. Ongelmista keskusteltaessa tyttöjen toisiltaan saama vastavuoroinen tuki ja emotionaalinen palaute rikastuttivat tyttöjen keskinäistä ystävyyttä. (Griffiths 1995, 68-69) Etenkin poikiin liittyvien kokemusten jakaminen ystävän kanssa on usein itse kokemuksesta merkittävämpi. Ystävyys kanssa kokemusta voi jatkaa mielikuvituksen keinoin. (Limb 1989, 52.) Limbin ja Griffithsin tavoin Deegan (1996) esittää omien kokemusten jakamisen olevan tärkeää ystävyysssä. Hän lisää materiaalisten asioiden jakamisen henkisten asioiden ohella. Tyttöjen välisessä ystävyysssä mahdollistuu neuvojen saaminen ja niiden antaminen. Ystävyysuhteet ovat täynnä sympatian ja ymmärryksen sekoitusta. Tämä edellyttää

ystävyyssuhteiden sisältävän kärsivällisyyttä ja molemminpuolista kiinnostusta. Ystävyyssuhteet mahdollistavat negatiivistenkin, yksilöä kuormittavien kokemusten tuonnin päivän valoon ja niiden yhdessä selvittämisen. (Limb 1989, 57.) Tyttöjen toiminnassa tuli esiin toisen tunteiden huomioiminen ja luottamuksellisten asioiden ryhmässä jakaminen (Griffiths 1995).

4.6 Yhdenmukaisuus

"Tosi ystävä on kuin toinen minä."

Aristoteles

Sosiaalisia verkostoja koskevassa tutkimuksessa (Eggert & Herting 1991) on kiinnitetty huomioita toveripiirin yhdenmukaistavaan vaikutukseen. Päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn tähtäävässä selvityksessä on tarkasteltu mm. nuorten huumeiden ja alkoholin käytön yhteyttä heidän sosiaaliseen verkostoonsa. Useaan otteeseen on havaittu, että tovereiden käyttäytyminen vaikuttaa paljolti näiden aineiden käyttöön. Ystävien vaikutus nuorten päihteiden käyttöön on siis mittava. Nuoret käyttivät näitä aineita todennäköisemmin mikäli heidän toveripiirissä käytettiin alkoholia, tupakkaa tai huumeita. (Seikkula 1994, 34.) Tutkittaessa tyttöjen välisiä voidaan tarkastella sitä, kuinka paljon ystäväpiirissä on painetta tai halua yhdenmukaisuuteen mm. asenteiden ja mielipiteiden suhteen. Teinityttöjen syömishäiriöitä tutkittaessa todettiin ystäväpiirin yhdenmukaistava vaikutus. Kärjistetyksi ilmaistuna sairaalloisen laihduttamisen havaittiin tarttuvan omassa ystäväpiirissä. (Mielenterveysseura 1999.)

Ulkonäkö, kyvyt, sosiaalinen ja etninen tausta ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat ystäväystymiseen. Jaetut mielenkiinnonkohteet saattavat kehittyä vasta myöhemmin. (Griffiths 1995, 32.) Myös Aboudin ja Mendelsonin mukaan kuitenkin nuorten vuorovaikutukselliseen kiintymykseen ja kiinnostukseen vaikuttaa ennen kaikkea samansuuntaisuus biologisessa iässä, rodussa ja sukupuolella eikä niinkään asenteissa, arvoissa, itsetunnossa ja sosiaalisessa havaitsemisessa ja käsityskyvyssä. Samankaltaisuus

on lapsuuden ystävyysuhteissa tärkeämpi kuin teini-iässä, jolloin persoonallisuus nousee merkityksellisemmäksi tekijäksi. (Aboud & Mendelson 1996, 88.)

Griffinin (1985, 61) tutkimuksen mukaan hyvillä ystäville oli tyypillistä kävellä käsikynkkää samanlaisiin vaatteisiin pukeutuneina. Myös hiukset ja jopa korut olivat usein yhtenevät. Poikia useammin tytöillä oli ystäviensä kanssa yhteisiä harrastuksia ystäviensä kanssa. (Clark & Ayers 1993.) Hey (1997) tuo esiin yhdenmukaisuuden ulkonäköä merkityksellisemmissä seikoissa. Asenteet ovat ystäväpiirin sisällä melko yhdenmukaisia. Asenteiden yhdenmukaisuuden myötä ylläpidetään oman ystäväpiirin tiivyyttä sekä vahvistetaan kuulua oman ryhmän ja muiden välillä. Heyn (1997) tutkimuksen tytöillä asenteet erilaisista kulttuurisista taustoista tulevia nuoria kohtaan olivat melko yhdenmukaisesti negatiivisia. Samoin esimerkiksi suhtautuminen koulutyöhön tuli olla ystäväysten keskuudessa suhteellisen samankaltaista. (Hay 1997.) Asenteiden yhdenmukaisuudella voi olla merkittävä rooli vuorovaikutuksessa. Jos vuorovaikutuskumppanien asenteet ovat hyvin toisistaan poikkeavat, vuorovaikutus kangertelee. (Korhonen 1987, 17.)

Toveripiirin vaikuttaessa merkittävästi lasten ja murrosikäisten kehitykseen tulee huomioida, että vaikutukset voivat olla joko kehitystä edistäviä tai negatiivisia. Lasten ystävyyskokemuksia koskeva informaatio, onko lapsella ystäviä, minkä laatuista hänen ystävyysuhteensa ovat ja vertaisryhmien identifioiminen ovat yhteydessä yksilön kehityksellisiin vaikutuksiin. (Hartup, 1996.) Esimurrosikäisten omaa epäsosiaalista käyttäytymistä ja heidän käsityksiään parhaiden ystävien ja ystäväpiirin antisosiaalisesta käyttäytymisestä selvittävästä tutkimuksesta kävi ilmi, että parhaan ystävän ja ystäväpiirin antisosiaalinen käytös oli yhteydessä esimurrosikäisen omaan antisosiaaliseen käyttäytymiseen. Toisin sanoen, ne nuoret, joiden ystävät ja ystäväpiiri olivat taipuvaisia antisosiaaliseen käyttäytymiseen, olivat myös itse antisosiaalisesti käyttäytyviä. (Laird & Pettit 1999.)

Tässä kappaleessa esitellyt ystävyysuhteiden elementit kuvaavat tyttöjen ystävyysuhteiden monipuolisuutta: Ystävyysuhteissa keskeistä on yhdessäolo ja läheisyys. Griffithsin (1995) tuodessa esiin tyttöjen yhdessä muraamisen tärkeyden, Lähteenmaa (1992) esittää

hauskanpidon ja juhlimisen olevan vastuullista ja muita huomioivaa. Myös puhuminen on tunnusomaista murrosikäisten tyttöjen ystävyysuhteissa (Routarinne 1992). Lojaalisuus ja ystävyysuhteiden tarjoama monimuotoinen tuki on tärkeää naisiksi kasvaville tytöille. Ystävyysuhteissa tytöt saattavat pyrkiä myös keskinäiseen yhdenmukaisuuteen.

5 Tutkimuksen toteuttaminen

5.1 Tutkimustehtävä

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli päästä kiinni jo aikuisiän saavuttaneiden naisten muistelemisen avulla heidän kokemuksiinsa murrosiän ystävyysuhteista sekä niiden jatkuvuuteen liittyvistä tekijöistä. Tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään tyttöjen ystävyysuhteita murrosiässä. Selvitän, mitkä ovat keskeiset elementit, eli tytöille tärkeitä asiat ja ystävyyttä kuvaavat keskeiset piirteet tyttöjen ystävyysuhteissa murrosiässä. Toinen tutkimusongelmani on ystävyyden käytännöt, eli kuinka tytöt viettävät aikaa yhdessä. Kolmantena tutkimusongelmana on ystävyysuhteiden jatkuvuus, eli mitkä ovat keskeiset tekijät, jotka saavat ystävyysuhteet jatkumaan.

1. Mitkä ovat keskeiset elementit tyttöjen keskinäisissä ystävyysuhteissa murrosiässä?
2. Miten tytöt viettävät aikaa yhdessä?
3. Mitkä elementit ovat tärkeitä ystävyysuhteiden jatkuvuuden kannalta?

5.2 Kohderyhmä ja haastattelutilanne

Tässä tutkimuksessa tutkimuskohteina oli tyttöjen murrosiän ystävyysuhteet. Päädyin haastattelemaan 21 - 28-vuotiaita naisia, koska aiemmissa tyttöjen ystävyysuhteita koskevissa tutkimuksissa haastateltavat ovat olleet nuorempia tyttöjä. On mahdollista, että kun omasta murrosiästä on kulunut jo useampi vuosi, ystävyysuhteita pystytään arvioimaan objektiivisemmin ja ne kyetään näkemään kokonaisvaltaisemmin. Toisaalta ihmisen muisti on valikoiva, eikä kaikkea, mikä silloin on tuntunut tärkeältä, pystytä palauttamaan mieleen. Ystävyysuhteiden jatkuvuuden tarkastelun kannalta jo aikuisiän saavuttaneiden naisten haastatteleminen tuntui kuitenkin tarkoituksenmukaiselta.

Tutkimuksen luotettavuuden ja objektiivisuuden kannalta oli tärkeää haastatella naisia, joiden murrosiän ystäviin minulla ei ollut minkäänlaisia kytköksiä. En tuntenut entuudestaan haastateltaviani. Koska ystävyysuhteet saattavat liittyä intiimiin elämänalueeseen ja ne voivat olla hyvinkin tunnelautuneita, pidin tärkeänä, etten haastatellut naisia, joiden kanssa itse vietän aikaa. Tavoitin haastattelemani henkilöt tuttavieni kautta. Lähes kaikki haastateltavat opiskelivat eri aloilla. Kaikki haastateltavat suhtautuivat myönteisesti tutkimukseen osallistumiseen. Vapaaehtoinen osallistuminen haastatteluun onkin tärkeää. Haastattelusta tulee voida kieltäytyä vaikka viime hetkellä. Suostuttelun avulla lupautumista haastatteluun ei voida pitää hedelmällisenä lähtökohtana haastattelulle (To lkki & Nikkonen 1985, 104.).

Tein haastattelut touko- ja kesäkuun aikana kotonani. Paikanvalinnan kriteerinä oli häiriöttömyys. Haastattelut nauhoitettiin, mikä sopi kaikille haastateltaville. Puhuin haastateltavien kanssa aluksi muista kuin varsinaiseen aiheeseen liittyvistä asioista, jotta syntyisi luottamuksellinen ja epävirallinen ilmapiiri. Se onnistuikin hyvin ja kaikki haastateltavat kertoivat avoimesti omista henkilökohtaisista kokemuksistaan. Vaikka teemahaastattelu tuntuikin kokonaisuudessaan toimivalta ratkaisulta tyttöjen murrosiän ystävyysuhteiden tutkimisessa, osa haastateltavista olisi toivonut tarkempia kysymyksiä. Voikin olla, että kun puhutaan menneisyydestä, mieleen palauttaminen voi olla hankalaa kun ei esitetä tarkkoja kysymyksiä. Suurin osa haastateltavista koki kuitenkin omista ystävyiden kokemuksistaan puhumisen luontevana. Kiinnitin huomiota Pattonin (1990) korostaman *miksi*-kysymysten merkityksen haastattelutilanteissa. *Miksi*-kysymykset suuntaavat haastattelua tapahtumien, yksilön toimintojen ja tuntemusten kuvailua syvemmälle tasolle. Kun haastateltava joutuu pohtimaan vastauksiaan, niistä tulee moniulotteisia. Esittäessään *miksi*-kysymyksiä haastattelijan tulee olla varovainen, koska haastateltavasta ne voivat kuulostaa epäilyltä tai syytökseltä. (Patton 1990, 313-315.) Itse huomasin haasteltavien välillä ihmettelevän *miksi*-kysymyksiäni, koska he pitivät esimerkiksi tiettyjä asioita ystävyysuhteissa itsestään selvinä. Vaikka teemahaastattelun avulla voidaan saada syvällistä ja tietoa, omista kokemuksista puhuttaessa tieto on hyvin subjektiivista ja vuodet voivat värittää kokemuksia. Tämä on huomioitava arvioitaessa tutkimuksen luotettavuutta. Metodina kasvokkain toteutettu teemahaastattelu mahdollistaa

haastateltavan eleiden ja ilmeiden havainnoinnin sekä tilanteen kehittymisen aistimisen niiden perusteella. Koin myönteisenä sen, että myös haastateltavalla oli mahdollisuus vaikuttaa tilanteen etenemiseen. Tutkimukseni ei ole kovin laajalle yleistettävissä, koska siihen osallistui vain kymmenen henkilöä. Onkin tärkeää muistaa, että laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on ensisijaisesti kuvaileminen laajan yleistettävyyden tavoittelun sijaan.

5.3 Tutkimusmenetelmän valinta

Keräsin aineiston teemahaastattelun avulla. Pyrittäessä kvalitatiiviseen tietoon, haastattelua voidaankin pitää yleisimpänä aineistonkeruumenetelmänä (Syrjälä & Numminen 1988, 94). Laadullisen tutkimuksen avulla saadaan tietoa käyttäytymisestä, joka mukaillee teoriaa tai tuo esiin aivan uudenlaisia piirteitä. Laadullisen ja monipuolisen tiedon hankkiminen mahdollistaa ongelman syvällisen tarkastelun. Pelkkien tilastollisten menetelmien avulla ei päästä kiinni ilmiöön, kun halutaan saada tietoa tutkittavien kokemuksista (Grönfors 1982, 11). Tutkittaessa tyttöjen välisiä ystävyysuhteita teemahaastattelu tuntui sopivalta metodiselta valinnalta. Haastattelun avoin rakenne mahdollisti tilanteen luontevan etenemisen. Koska selvitin haastateltavien omia kokemuksia, tunteita ja tulkintoja ystävyysuhteistaan, halusin varmistaa, että heidän oli mahdollista tuoda esiin heille itselleen merkittäviä asioita. Haastattelutilanteessa mahdollistuu selventävien kysymysten esittäminen, kun halutaan tarkentaa jotain esille tullutta asiaa. Näin väärinkäsitysten todennäköisyys pienenee. Haastattelijan tulee reagoida haastateltavan aiempaan kertomaan, jotta on mahdollista saavuttaa syvällistä tietoa (Syrjälä, Syrjäläinen, Ahonen, Saari 1994, 136-138).

Teemahaastattelussa lähdetään oletuksesta, että yksilöiden kokemuksia, ajatuksia ja uskomuksia voidaan tutkia tällä menetelmällä. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Tämä mahdollistaa tutkittavien äänen tuonnin kuuluviin. Siinä huomioidaan merkitysten syntyminen vuorovaikutuksessa sekä se, että ihmisten asioille antamat merkitykset sekä tulkinnat ovat

keskeisiä. Vaikka puolistrukturoidussa teemahaastattelussa kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat, haastattelun aihepiirit, teema-alueet ovat kaikille haastateltaville samat (Hirsjärvi & Hurme 2001, 41). Teemoja voidaan pitää yleistettyinä lausumina, jotka pitävät sisällään erilaisia asenteita, käsityksiä, arvoja ja tunteita. Kun tutkimuksen tarkoituksena on aineistossa ilmenevien näkökulmien ja ilmaisujen ymmärtäminen ja reflektointi, teemojen avulla selkeytetään tutkimusta. (Luborsky 1994, 195.)

5.4 Haastattelun runko

Teoria ohjaa tutkijaa uuden tiedon etsinnässä samalla jäsentäen ja systematisoiden kerättyä tietoa (Hirsjärvi & Hurme 1986, 18). Sidoin haastattelun rungon teoriaosioon, erityisesti Griffithsin (1995) havaitsemiin ystävyyttä luonnehtiviin piirteisiin liittyviin teemoihin. Jätin kuitenkin reilusti tilaa sille, mitä haastateltavat itse halusivat tuoda esiin. Näin välttyin ohjaamasta haastateltavia liikaa vastauksissaan ja vertailupohja sille, toisivatko he itse esiin samantyyppisiä asioita kuin teoriassa olisi mahdollinen. Seuraavassa esittelen haastatteluteemat.

Teema 1. Ystävyys

Ensimmäisen teeman tarkoituksena oli virittää haastateltujen ajatuksia aiheeseen. Tässä haastateltavat kertoivat yleisiä ajatuksia ystävyydestä ja siinä tärkeistä asioista. Keskeistä oli selvittää mitä ystävyydellä heidän mielestään tarkoitetaan.

- Mitä ystävyydellä mielestäsi tarkoitetaan?
- Mitkä asiat ovat ystävyysuhteissa tärkeitä?
- Kuvaile hyvää ystävää?
- Mikä on ystävyuden vastakohta?
- Mikä saa ystävyysuhteen katkeamaan?

Teema 2. Ystävyys murrosiässä

Tavoitteena oli selvittää haastateltavien omia kokemuksia murrosiän ystävyysuhteista. Tässä tutkielmassa murrosiällä tarkoitettiin aikaa jolloin haastateltavat olivat 13-16-vuotiaita. Minkälainen merkitys ystävillä oli haastateltavien arvion mukaan murrosiässä ja mitkä elementit ovat keskeisiä murrosiän ystävyysuhteissa.

- Minkälaisia ystäviä sinulla oli murrosiässä?
- Mitkä asiat olivat murrosiän ystävyysuhteissa tärkeitä (kun vertaat esimerkiksi aikaisempiin tai nykyisiin ystävyysuhteisiin)?
- Minkälainen merkitys ystävyysuhteilla oli murrosiässä?
- Mitä jos ystäviä ei olisi ollut murrosiässä?
- Riitelittekö ystävien kanssa?
- Minkälaisissa tilanteissa ystävien merkitys korostui?
- Kerro omien kokemustesi valossa minkälainen käsitys sinulla on poikien ja tyttöjen ystävyysuhteiden eroista?

Teema 3. Ystävyden käytännöt

Haastateltavat kertoivat kuinka he viettivät aikaa ystävien kanssa murrosiässä. Teema-alueen tarkoituksena oli selvittää ystävyysuhteeseen liittyviä käytäntöjä.

- Miten vietitte aikaa yhdessä ystävien kanssa (esimerkiksi koulussa/iltaisin/viikonloppuisin)?
- Oliko teillä yhteisiä toimintoja, jotka kuuluivat ainoastaan omalle ystäväpiirille?

Teema 4. Ystävyysuhteiden jatkuvuus

Tässä teema-alueessa selvitettiin, ovatko murrosiän ystävyysuhteet jatkuneet ja mitkä tekijät ovat olleet haastateltavien arvion mukaan oleellisia niiden jatkuvuuden kannalta ja miksi osa ystävyysuhteista on katkennut. Tässä selvitettiin myös minkälainen merkitys murrosiän ystävyysuhteilla on ollut haastateltavien mielestä myöhemmin, olivatko ne opettavaisia jälkikäteen ajatellen.

- Ovatko murrosiän ystävyysuhteesi jatkuneet?
- Miksi ne ovat jatkuneet?
- Miksi osa ystävyysuhteista on katkennut?
- Miten murrosiän ystävyysuhteet ovat vaikuttaneet sinuun? Mitä opit niistä?

Esitin edellä esitetyt peruskysymykset kaikille haastateltaville. Heidän vastauksissaan esiintuomista kokemuksista riippuen jokainen haastattelu muotoutui hieman erilaiseksi.

5.5 Aineiston analyysi

Litteroin haastattelut sanatarkkaan, kaiken kielellisen informaation huomioiden. Koska haastattelut olivat edenneet teemojen mukaisesti, analyysivaihe eteni sujuvasti. Analyysivaiheessa tarkastellaan aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle. Ne pohjautuvat teemahaastattelun teemoihin tai ainakin odotettavissa on lähtöteemojen esiinnousu. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 173) Analyysissä korostan haastateltavien omia näkemyksiä, kokemuksia, tunteita ja tulkintoja. Litteroituani haastattelut luin aineistoa läpi useita kertoja ja etsin sieltä teemoja. Teemojen avulla kuvasin ja hahmottelin haastateltavien käsityksiä ystävyysuhteistaan. Mäkelän (1990, 44-45) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston keruu ja analyysi kietoutuvat tiiviisti toisiinsa. Tämä kävi tutkimuksessani esiin siten, että aloin hahmottaa aineistoa haastattelurungon teemojen mukaisesti. Teemoittelussa nostetaan esiin teemoja, jotka valaisevat tutkimusongelmia. Aineistosta etsitään ja critellään tutkimusongelman kannalta

oleelliset aiheet. Näin tiettyjä teemojen esiintymistä aineistossa voidaan vertailla (Eskola & Suoranta 1998, 175-182). Pattonin (1990, 376-377, 381) mukaan aineiston analysointi on luova prosessi, jossa tutkijan tulee löytää oma tapansa prosessoida aineistoa. Haastattelut voidaan koota tapauksittain tai eri henkilöiden vastaukset yksittäisiin kysymyksiin voidaan ryhmitellä yhteen tai voidaan analysoida keskeisten asioiden erilaisia näkökulmia. (Patton 1990, 376-377, 381.) Aloitin analyysin etsimällä haastateltavien vastauksista samankaltaisuuksia, joista muodostin teemoja. Havaitsin aineiston monisyisyyden, kun muodostin samankaltaisuuksista teemoja. Useat vastaukset olisivat sopineet moneen teema-alueeseen. Lopuksi kokosin tulokset muodostamiini teemakokonaisuuksiin. Kävin läpi aineiston järjestellen sitä ja muodostaen siitä pienempiä ja hallittavampia yksiköitä ja tehden lopulta synteesin. (ks. Bogdan & Biklen 1992, 153.)

6 Tulokset

Keskeisimmät, murrosiän ystävyysuhteiden elementit olivat luottamus, puhuminen, vastavuoroinen tukeminen ystävyysuhteessa, samansuuntainen huumorintaju ja hiljainen riitelemine. Ystävien yhteiset käytännöt vaihtelivat yksityisissä tiloissa oleilusta julkisilla alueilla toimimiseen. Yökyläilyt, hauskanpito sekä ystävyyden alleviivaaminen keskinäisin kirjoituksin kuvaavat tyttöjen toimintaa ystävien kanssa. Murrosiässä vallinneiden ystävyysuhteiden jatkuvuuteen vaikutti fyysinen etäisyys, henkisen välimatkan kasvaminen, erilaiset elämäntilanteet, verkostojen laajuus sekä yhteinen historia. Selvännän kutakin teema-alueita esimerkein ja esittelen näiden päätulosten ohella yksityiskohtaisempia tutkimustuloksia. Annoin jokaiselle haastateltavalle oman numeron, jonka olen merkinnyt kunkin lainauksen perään. Näin lainausten joukosta on mahdollista löytää saman haastateltavan eri teema-alueita koskevat ajatukset.

Kokonaisuudessaan haastateltavat pitivät ystävyysuhteita murrosiässä erittäin tärkeinä ja arvostivat ystävyystään toisten tyttöjen kanssa. Ystävyysuhteiden merkityksellisyyttä kuvaa se, että tytöt viettävät runsaasti aikaa ollen tekemisissä toistensa kanssa. Ystävyysuhteiden arvostusta kuvaa myös se, että useimmiten ystävyyden vastakohtana nähtiin välinpitämättömyys toista ihmistä kohtaan. Ystävän vastakohta oli ihminen, joka ei merkitse itselle juuri mitään.

”..on ihan sama oot sä siinä vai et oo, että ei merkitse mitään. Että jos ois hyvä ystävä ja sellanen tyyppi niin ne ois kyllä aika vastakohdat. (8)”

Haastatteluista nousivat yksimielisesti esiin kauhukuvitelmat siitä jos murrosikäisinä ei olisi ollut ystäviä. Ystävät suojasivat yksinäisyydeltä sekä auttoivat rakentamaan ja ylläpitämään positiivista minäkuvaa.

6.1 Ystävyysuhteiden rakenne

"...tärkein oli aina se yks ihminen...(6)"

Tyttöjen ystävyysuhteet vaihtelivat rakenteeltaan pariystävyyksistä eli dyadeista isompiin, jopa kymmenen henkilöä käsittäviin tyttöporukoihin. Valtaosalla oli kuitenkin nimettävissä oleva paras ystävä, joka erottui selvästi muita ystäviä läheisempänä. Osalla oli 4-10 hengen ystävätäriryhmä, josta kukaan ei noussut ylitse muiden. Osalla haastateltavista oli ollut murrosiässä kaksi yhtä läheistä ystävää, joiden välillä he sukkuloivat. Osalla oli kolmen hengen ystäväryhmä. Haastattelemani tyttöjen läheisimmät ystävät olivat olleet poikkeuksetta tyttöjä, lukuun ottamatta yhtä haastateltavaa, jonka ystäväpiiri muodostui pääasiassa pojista. Kuitenkin hänenkin paras ystävänsä, joka oli selkeästi poikia läheisempi ystävä, oli tyttö.

Triadiystävyys koettiin ongelmalliseksi monessa suhteessa. Yksikään haastateltu ei tuonut esiin triadiystävyyttä, joka olisi toiminut. Niissä yksi osapuoli joutui usein kokemaan syrjimistä. Eräs haastateltu kuvaa ystäväpiiristä ulossulkemista seuraavasti:

"se oli sellasta ihme kyräilevää et siitä kolmen porukasta oltiinki vaan kaks ja sitte se yks oli ulkopuolella ja se oli hirveen hienoo että oli vaa kahestaan sen toisen kanssa ja se ei ollu mitään se kolmas (5)"

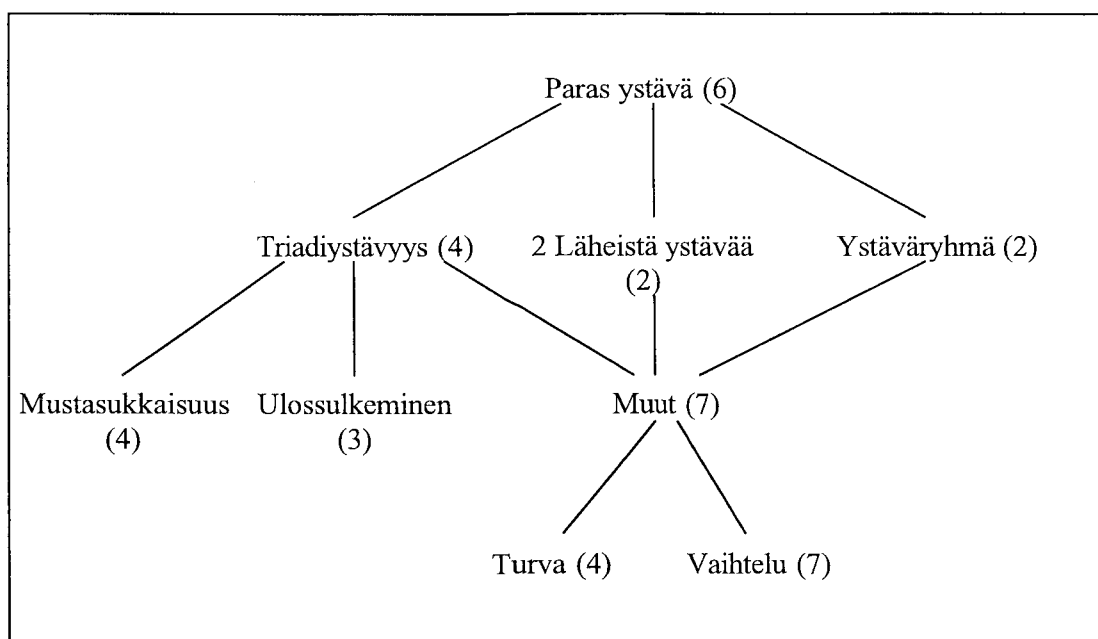
Myös mustasukkaisuuden tunteet liittyivät triadiystävyyssuhteisiin:

"mää oon tekeytyny välillä itte, vaikken niinku oiskaan ollu kolmas pyörä mut mä oon välillä ollu että jaaha, teil on tommosta salaliittoo, nykyäänkin naureskellaan niille että niin joo, sun salaliitot taas, et joskus oli, en mää tiä mistä mää aina vedin ne mut jotenki oli silleen et tuntu et niil on joku juttu mitä ne ei kerrokaan mulle ni sitte tuli heti semmonen että jaahas että hyh, noil on nyt jotain kaksistaan.(10)"

Läheisten ystävien lisäksi enemmistöllä tytöistä oli muita ystäviä kenen kanssa vietettiin myös aikaa esimerkiksi harrastuksen parissa tai koulussa. Laajat sosiaaliset verkostot parhaan ystävänsä ohella paitsi mahdollistivat vaihtelun myös toivat turvaa. Pitämällä hyvät

välit mahdollisimman moneen tytöt varmistivat selustansa päiviksi, jolloin vakituinen ystävä oli poissa koulusta.

Kuvassa 1 esitetään haastateltavien ystävyysuhteiden rakenne. Tässä, kuten muissakin tulosten yhteydessä esiteltävissä kuvissa, suluisissa oleva numero kertoo kuinka monta haastateltavista on vastannut kullakin tavalla. Yksittäinen haastateltava voi sijoittua kuviossa useaan eri kohtaan kuvassa 1, mikäli hänellä on esimerkiksi ystäväryhmä, jonka sisällä hänellä on paras ystävä. Suurimmalla osalla haastateltavista oli ollut nimettävissä oleva paras ystävä. Kuvasta käy esiin muut ystävyysuhteiden rakenteet. Triadiystävyyksiin kuuluivat mustasukkaisuuden ja ulossulkevuuden tunteet. Läheisten ystävyysuhteiden lisäksi haastateltavilla oli myös muita ystäviä. Muut ystävät toivat turvallisuutta ja varmistivat seuran päivinä, jolloin läheiset ystävät olivat saavuttamattomissa. Muut ystävät mahdollistivat myös seuran vaihtelun.

Kuva 1. Ystävyysuhteiden rakenne.

6.2 Luottamus

”jos se toine pettää luottamuksen niin siinä kulkee se raja et sitten se ystävyys ei ole sellaista kun sen pitäis olla(6)”

Tyttöjen murrosiän ystävyysuhteissa kaiken perusta on luottamus. Kaikki haastateltavat toivat esiin luottamuksen olevan pohja, jonka päälle ystävyys rakentuu. Luottamus lävistää kaikkea tyttöjen toimintaa. Se liittyy muihin tärkeisiin elementteihin, jotka ovat keskeisiä murrosikäisten tyttöjen ystävyysuhteissa, kuten omien henkilökohtaisten asioiden jakamiseen. Luottamuksen merkitys näkyi myös siinä, miten haastateltavat kuvasivat ystävyysuhteen pahinta rikkomusta. Jollakin tavoin luottamuksen pettäminen oli pahinta mitä ystävyysuhteessa voi toiselle tehdä. Luottamus mahdollisti avoimen ja välittömän suhteen, jossa toiselle voitiin huoletta avautua. Se, että luotettiin toiseen johti henkilökohtaisten asioiden jakamisen. Näin ollen luottamuksen pettäminen esimerkiksi toisen salaisuuden paljastamalla oli ystävyysuhteelle uhaksi:

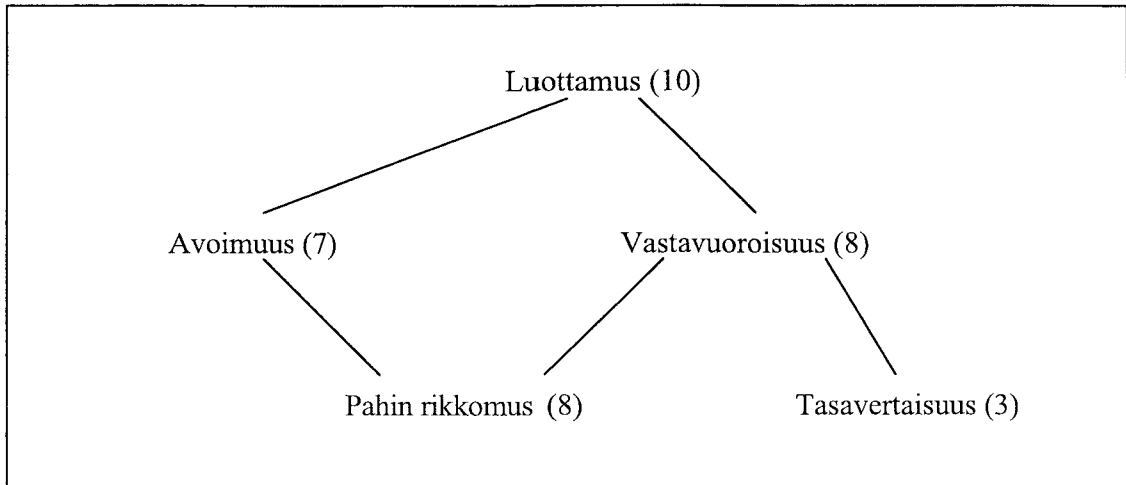
”...ei puhuta toisen selän takana pahaa ja ei kerrota toisen juttuja eteenpäin, ettei sotketa toisen asioita, sit siellä justiin kun määkin oon tosi pieneltä paikkakunnalta kotosin, ni siellä viel korostu se, et siellä jos joku juttukin lähtee menemään ni siellä on sitte maine menetetty...(3)”

Luottamukseen liittyi vastavuoroisuus. Vastavuoroisuus johti siihen, että suhde oli tasapuolinen ja luottamus säilyi molempien tai kaikkien osapuolten tietäessä toistensa salaisuuksia. Vastavuoroisuuden olemassaolo oli suhteen tasavertaisuuden kannalta tärkeää.

”...kyl se käy ahistaa jos ite aina tilittää kokemustaan tai jos toinen aina vaan niin tulee mieleen et onks se kiinnostunukaan mun asioista...(2)”

Kuva 2 havainnollistaa luottamusta, johon tyttöjen murrosiän ystävyysuhteet perustuvat. Luottamuksen täyttämä suhde mahdollistaa avoimuuden ja vastavuoroisuuden. Vastavuoroisuus puolestaan tekee suhteesta tasavertaisen. Luottamuksen tärkeydestä

murrosiän ystävyysuhteissa kertoo myös se, että pahimpana rikkomuksena ystävyysuhteissa pidettiin luottamuksen pettämistä.

Kuva 2. Luottamus tyttöjen murrosiän ystävyysuhteissa.

6.3 Puhuminen ja tuki

"...yläasteella tarvii tietyn tukijoukon siinä ympäristössä...(1)"

Puhuminen ja molemminpuolinen tuki olivat keskeisiä tyttöjen murrosiän ystävyysuhteita kuvaavia piirteitä. Tytöt itse arvostivat keskustelukulttuuriaan ja lähes poikkeuksetta käsittivät sen selkeimmäksi poikien ystävyysuhteista eroavaksi piirteeksi. Haastateltavat itse kokivat kykenevänsä poikia syvällisempään ystävyysuhteeseen ja he pitivät avointa keskustelua tärkeänä ystävyysuhteissa. Tytöt keskustelevat ystäviensä kanssa yleisistä esimerkiksi populaarikulttuuria koskettavista aihepiireistä. Yleisistä asioista, kuten musiikista ja muodista, keskusteleminen ei kuitenkaan ole läheisten ystävyysuhteiden erityispiirre. Läheiset ystävyysuhteet eroavatkin muista kaverisuhteista siinä, että niissä enemmistö tytöistä jakoi henkilökohtaisia, intiimejä asioita, joita ei haluttu muiden tietävän. Keskustelu ja intiimien asioiden kertominen oli yleistä, koska läheisissä

ystävyyssuhteissa tyttöjen ei tarvinnut olla huolissaan siitä pysyvätkö asiat omassa ystäväpiirissä tai parhaan ystävän ja itsensä välisenä, koska koko suhde oli luottamuksellinen. Enemmistö tytöistä koki halua ja tarvetta puhua omaan ikäkauteen liittyvistä mieltä askarruttavista esimerkiksi omaan kehitykseen liittyvistä asioista läheisen ystävän kanssa, koska murrosiässä ystävät olivat samanikäisiä kuin itse ja näin ollen ikäkauteen liittyvät puheenaiheet koskettavat kaikkia ystäviä.

”...ne oli just sellasia asioita mitä ei voinu jakaa muiden kans ...ja just se kun se yhdisti...(5)”

Murrosiässä tytöt kokivat ystävät usein vanhempia läheisimmiksi, joten intiimien asioiden jakaminen heidän kanssaan tuntui luontevalta. Eräs haastateltava toteaaakin:

”...se ystävä tiesi tasan tarkkaan että missä tilanteessa nyt itse on, et vanhemmat ois joutunu niinku muistelemaan et hmm..minkäköhänlaista siellä lapsuudessa oli ja kauheen kauas kun se ystävä oli heti siinä ajan tasalla...(6)”

Lähes kaikki haastatellut toivat esiin omista ihastuksista puhumisen. Omien läheisten ystävien kanssa jaettiin intiimitkin ajatukset, jotka liittyivät pokiin. Pojat olivat yksi hallitseva puheenaihe tyttöjen keskuudessa. Ihastuksia tarkkailtiin yhdessä ja heistä käytiin analyyttisiä keskusteluja ystävän kanssa. Ystävät antoivat neuvoja ja osallistuivat toistensa ihastusten kohteiden tarkkailuun. Tämä oli tärkeää ja se tapahtui harmittomasti mielikuvilla leikitellen. Tytöt eivät tuoneet esiin, että olisivat koskaan lähestyneet ihastuksen kohteitaan tai että heidän tavoitteenaan olisi ollut seurustelu ihastuksen kanssa.

” ...se oli semmosta kauheeta pohtimista, että tykkääköhän se nyt vai ei ja mitäköhän se tuolla tarkoittaa ja tämmöstä...(7)”

Toinen haastateltava kuvaa ystävän tarjoamaa tukea ihastuksen kohdetta koskevassa tilanteessa:

”...se kuunteli ja mietittiin jotain tilanteita et jos tekis näin ja näin ja näin, ni mitenköhän se suhtautus ja sit se kerto, et miten se sen mielestä suhtautus...(6)

Myös ongelmallisten, vaikeiden asioiden jakaminen tapahtui ystävän kanssa. Suurin osa haastatelluista koki, että ystävien merkitys korostuu silloin kun on vaikeaa. Ystäviltä saatu tuki oli äärimmäisen tärkeää tytöille murrosiän ystävyysuhteissa. Tarvetta puhua omista tunteista purettiin ystävälle. Monesti juuri se, että sai kertoa ystävälle asioitaan olikin varsinaisten neuvojen saantia tärkeämpää. Murrosiän ystävyysuhteet mahdollistivat kuuntelemisen ja ymmärryksen saannin vastavuoroisesti. Eräs haastateltu kuvaa ensin tilannetta, missä hän on ollut ystävälle tukena ja sitten tilannetta, jossa ystävä on tukenut häntä, kun hän oli sairastunut syömishäiriöön.

”...me juteltiin aika paljon kaikkii henkilökohtasia juttuja ja sit meillä oli tietysti, miun sillä kaverilla oli aika huonot perhejutut, me puhuttiin niistä, se ei ollu niistä ikinä enne puhunu ja käytiin niinku sitä läpi kun se oli sille hankala asia kun se ei ollu, kukaan ei edes tienny et sen kotona on jotain semmosta...(4)”

”...se reagointitapa vanhemmilla siis nehän hätääntyy ihan hirveesti ja sulle tulee semmonen, mejän äiti on semmonen, joka on, ni se ahistaa siinä tilanteessa. Ku on ite tavallaan jossakin hädässä niin sit kun joku muu niinku hätääntyy ihan hillittömästi vieressä. Et se oli taas semmonen et se ei niinku sille ei tullu semmonen kauhee, et apua, nyt sinne tänne, syöt, istu siinä, tee jotain, vaan se osas suhtautuu...(4)”

Murrosiässä ystävien keskinäinen tuki oli monimuotoista. Eräs haastateltava tuo kuuntelemisen merkityksen seuraavassa lainauksessa:

”Ne tukee ihan vaikka vaan kuuntelemalla. Ystävät saattaa jopa ehkä neuvoa tai ehdottaa jotaki mitä ei ehkä itekään tuu ajatelleeks kaikkia niinku mahollisia ratkasuja ja se on tärkeätä että tietää vaan että ne on, et on joitakin ihmisiä, jotka oikeesti välittää siitä et mitä mulle kuuluu.(5)”

Tuki ilmenee myös ystävän kannustamisena ja rohkaisemisena murrosikäisten tyttöjen ystävyysuhteissa:

"...semmonen rohkasu oli aika tärkeä, että kyllä sä pystyt menee siihen soittokokeeseen...(6)"

"...tottakai jos on jotain vaikeita tilanteita, jotain semmosia outoja missä ei ite oo ees ollu koskaan ni silloin oli ihana tukeutua siihen ystävään mikä kertoi ja sanoi et ei siin mitään, kyllä sä klaaraat sen...(8)"

Ystävien rohkaiseva tuki toimi turvana uusissa tilanteissa, kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi.

"Mä oisin ollu aivan täysin orpona jos mä oisin lähteny eri leirille, se oli todella tärkeä et pääs just näitten kanssa...(3)"

"Me tehtiin paljon hääkeikkoja pianolla ja huilulla ja sitte niissä me huomattiin, ne oli välillä ihan ihmeellisiä ne tilanteet, että meidän piti mennä johonkin aivan outoon paikkaan ja kukaan ei tullu neuvomaan, meidän piti yhtäkkiä vaan alottaa soittaa ja miettiä yhdessä mikä kappale tähän nyt sopis...yksin sitä ois ollu ihan turvaton...(6)"

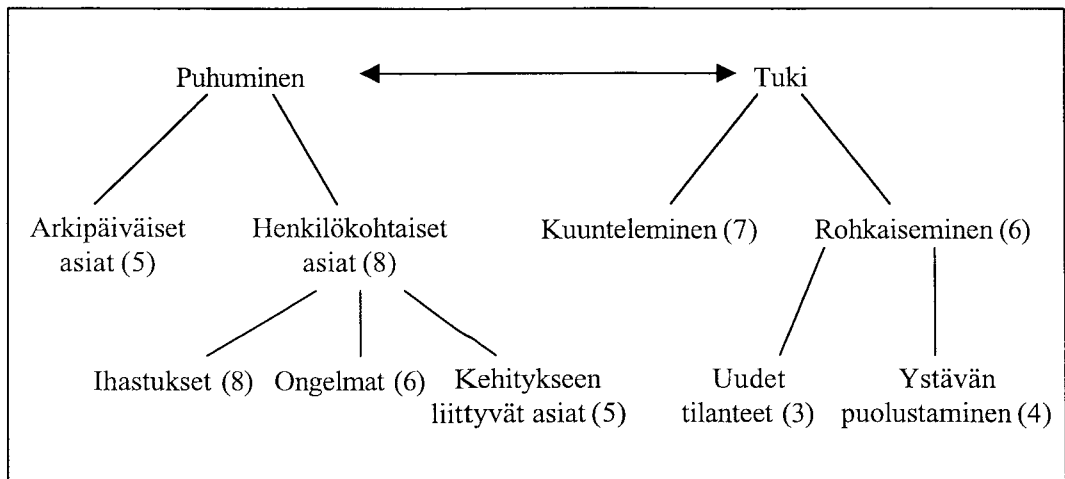
Ystävän puolustaminen oli yksi rohkaisevan tuen muoto. Tilanteessa, jossa jokin ulkopuolinen ihminen tai tilanne uhkaa, ystävät tarjoavat tukensa. Seuraava esimerkki kuvaa ystäväpiirin suhtautumista tilanteessa, jossa yksi tytöistä on ajautunut konfliktitilanteeseen ulkopuolisen kanssa:

"...me tietysti puolustettiin sitä omaamme, sätittiin toista ja puhuttiin selän takana ja oltiin aina sit sen kaverin puolella...(9)"

Ystävää puolustetaan, koska murrosiässä tyttöjen ystävyysuhteet ovat niin läheisiä, että loukkaus ystävää kohtaan tuntuu henkilökohtaiselta:

"...jotenki sen ottaa henkilökohtasesti, jos joku loukkaa tai tekee jotain sille kaverille sit sen ottaa niinku silleen henkilökohtasesti ja sitä puolustaa tavallaan itteensäkin jossain määrin, koska sen ottaa henkilökohtasesti kun tietää, miten toinen reagoi ja tuntee...(4)"

Tyttöjen murrosiän ystävyysuhteissa puhuminen ja tuki liittyvät toisiinsa. Kuvassa 3 tiivistyy yksinkertaistettuna edellä esitellyn tuen sekä puhumisen monitasoisuus. Puhumisen ja tuen välillä oleva nuoli kuvaa niiden vastavuoroisuutta. Puhuminen voidaan jakaa arkipäiväisistä ja henkilökohtaisista asioista keskustelemiseen. Juuri henkilökohtaisista asioista puhuminen kuvaa läheisiä ystävyysuhteita. Henkilökohtaiset asiat voidaan jakaa haastateltavien kertoman perusteella ihastuksista, ongelmista ja kehityksiin liittyvistä asioista puhumiseen. Henkilökohtaisista asioista keskusteleminen on yksi keskeinen tuen muoto murrosiän ystävyysuhteissa. Myös kuunteleminen ja ystävän rohkaiseminen on tärkeää. Rohkaiseva tuki ilmeni myös ystävän puolustamisena sekä siten, että haastateltavien mukaan ystävän kanssa on helpompi mennä uusiin tilanteisiin.

Kuva 3. Tyttöjen murrosiän ystävyysuhteissa ilmenevän tuen monimuotoisuus.

Vaikka tyttöjen ystävyysuhteet olivat läheisiä painottaessa luottamusta, tukea ja keskinäisiä keskusteluja, fyysinen läheisyys oli valtaosalle ystävyysuhteen kuulumatonta elementtiä murrosiässä.

Seuraavat esimerkit kuvaavat fyysisen läheisyyden poissaoloa haastateltujen omin sanoin:

"...nyt kyl aina haluaa ystäviä kun näkee mut jostain syystä koskeminen oli sillon semmonen isompi juttu... (4)"

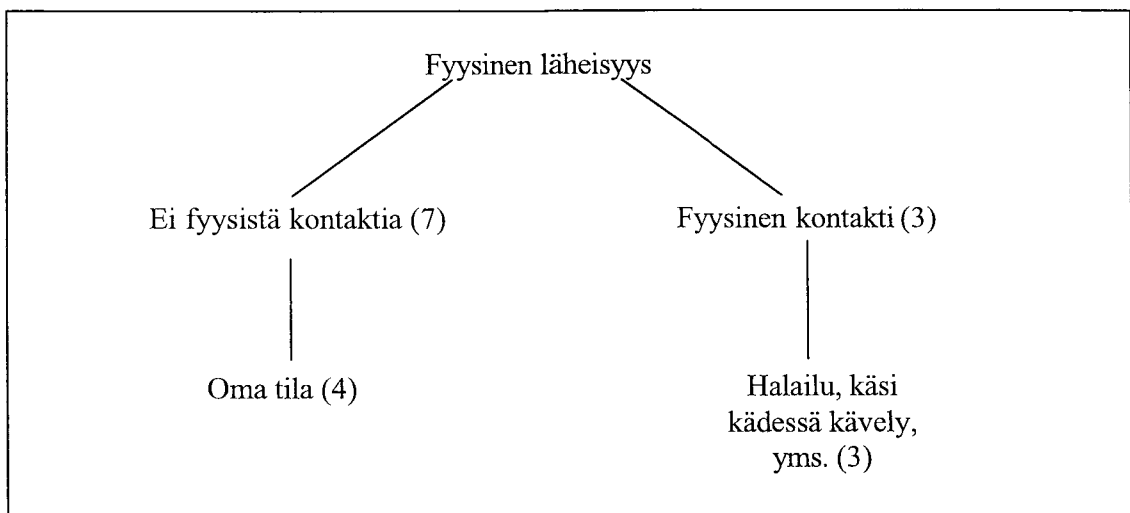
”...enemmän nyt tässä iässä jos siltä tuntuu ni ystävän kaulaan voi hypätä et hei sä oot tosi hyvä tyyppi, mut ei sillo, meil oli enemmänkin silleen et mä olen tässä, älä tuu liian lähelle...(8)”

Tältä osin pieni joukko haastateltavista muodosti kuitenkin oman ryhmänsä olleessaan avoimesti fyysisesti kosketuksissa toistensa kanssa.

”...me aina halailtiin ja varmaan joskus pussailtiin ja joskus käsikädessäkin saatettiin kävellä...(10)”

”...ainahan sitä halailtiin, mut se tosiaan loppu joskus lukioaikaan, murrosiässä just on semmosta, että mennään siinä sylikkään istuu koulussa johonkin...(3)”

Kuvasta 4 käy ilmi kuinka haastateltavien kokemukset fyysisestä läheisyydestä jakautuivat. Syinä fyysisen kontaktin poissaololle pidettiin tarvetta omaan fyysiseen tilaan murrosiässä. Fyysinen läheisyys ystävyysuhteissa oli pääosin halailemista ja käsikädessä kävelyä.

Kuva 4. Fyysinen läheisyys murrosiän ystävyysuhteissa.

6.4 Huumori yhdistää

"seki kysy joskus äitiltään, saako tytöt tulla yöks, no jos ette kikata koko yötä, oli ehtona(10)."

Murrosikäisten tyttöjen ystävyys-suhteissa on keskeistä samansuuntainen huumorintaju ja yhdessä nauraminen. Suurin osa haastatelluista kertoi huumorin olevan tilannekomiikkaa, millekään tietylle asialle ei naurettu, vaan arkipäivän elämän tapahtumille, kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi:

"...me naurettiin tosi paljon ja se saatto liittyä ihan, siis ei välttämättä mihinkään vitseihin tai mihinkään juttuihin vaan meillä oli vaan niin sellai hauskaa...(8)"

"...meil on kyl ain ollu kauheen hauskaa, että en muista monenko vanhana mä kameran sain mut oon ollu kova ottelee aina valokuvia ni vieläki me kaivetaan aina niitä vanhimpia kuvia ja naureskelleen että voi vitsi, tollonkin tehtiin tommosta, et kyl se on ollu tosi yhdistävä tekijä se huumorintaju...(10)"

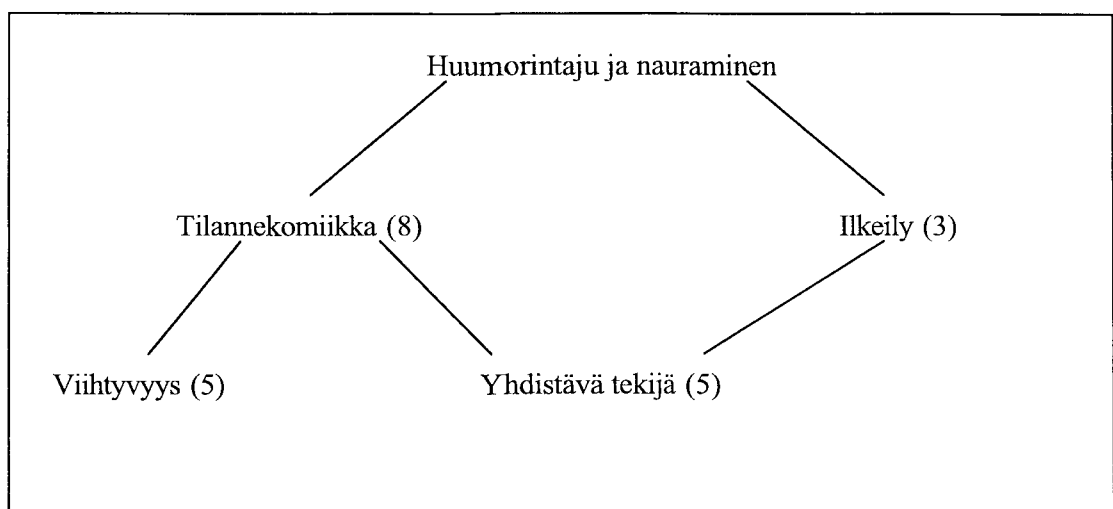
"...mie tykkään sellasesta tilannekomiikasta ja sellasest miust on hauska nauraa ittelleni ja kyl nauraa muillekin ja sit se oli semmonen ihminen, joka osas nauraa muille ja ittelleen, kaikki ne ihmiset oli, et se oli aika itse asias aika yhdistävä tekijä siin porukassakin...(4)"

Samansuuntainen huumorintaju koettiin ystäviä yhdistäväksi tekijäksi. Yhden tytön kohdalla nauraminen saattoi olla myös ystäväpiirin tiiviyttä ylläpitävä toiminta tilanteissa, joissa on myös muita mukana, koska huumorintaju yhdisti omia ystäviä, mutta ulkopuolisten oli vaikea ymmärtää sitä. Vain pieni osa haastatelluista toi esiin nauramisen liittyvän usein muihin ihmisiin ja ilkeilyyn.

"...jos joku oli mokannu jotaki tai sit iha joilleki muille ihmisille, joskus vähä ilkeestiki jostakin toisista ihmisistä, josta me ei kauheesti tykätty, keskenään sit naureskeltiin...(5)"

”...tommonen [huumorintaju] aina aika usein liittyy semmoseen ilkeily...(3)”

Kuvassa 5 tiivistyy murrosiän ystävyysuhteissa ilmenneen huumorintajun luonne. Huumorintaju oli yleensä tilannekomiikkaa. Arjesta kumpuaville tilanteille nauraminen paransi viihtyvyyttä ystävyysuhteissa. Aiheesta riippumatta, huumorintaju toimi ystäviä yhdistävänä tekijänä.

Kuva 5. Huumorin funktiot ja muoto tyttöjen murrosiän ystävyysuhteissa.

6.5 Hiljainen riiteleminen

”...mököttää kaks tuntia ja tulee pois ja sen jälkeen se asia on käsitelty...(6) ”

Negatiivisten tunteiden ilmaisemisen vaikeus oli keskeinen elementti tyttöjen ystävyysuhteissa. Vaikka suoraa mielipiteen ilmaisua arvostettiin ystävyysuhteissa, riitatilanteissa tyttöjen selviytymiskeinot olivat vähäiset. Motivaatio erimielisyyksien selvittämiseen oli korkea, mutta keinot vähäiset. Valtaosa haastatelluista tytöistä riiteli ystäviensä kanssa äärimmäisen harvoin ja konfliktitilanteissa tilannetta ei oltu valmiita

kohtaamaan vaan niistä haluttiin vetäytyä ja jatkaa sitten ikään kuin riitaa ei olisi tullut tai puhua siitä pitkän hiljaisuuden jälkeen lyhyesti. Positiivista ilmapiiriä haluttiin ylläpitää niin kauan kuin mahdollista. Kukaan haastatelluista ei koskaan käyttänyt fyysistä väkivaltaa aggression ilmaisun välineenä.

Seuraavat haastateltujen esiintuomat toimintamallit ja selitykset kuvaavat murrosikäisten tyttöystävysten konfliktitilanteita:

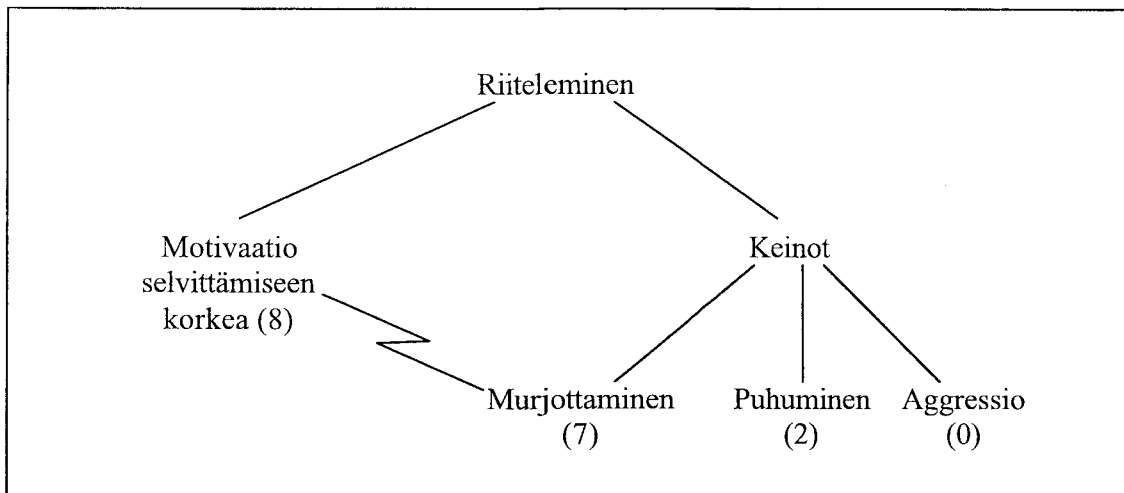
"Me mökötettiin oikeestaan ja sit se niinku unohettiin, ei silleen niiku puhuttu sen jälkeen...(9)"

"...jos siinä nyt hirveesti nousee takajaloilleen ni sitte on taas vaarassa sekottaa asiat pitkäksi aikaa...(3)"

Pieni osa haastateltavista kuitenkin poikkesi muista. Vaikka hekin kokivat riitelevänsä ahdistavalla tavalla ja riitojen selvittämistä edelsi lyhyt murjottaminen, haastateltavat painottivat tuntemusten jakamista riidan jälkeen:

"...aika usein sit sano jonku et minkä takia on paha olo et se , semmonenki mie luulen mie opin sen ystävän kanssa sen, et oppii sit sen jälkeen sanomaan et nyt tää niinku et ku vähä on rauhottunu, tietenki tarvii rauhottuu vähä et pystyy silleen sanomaan et täs oli joku, ku usein joku muu juttu oli sit taas taustalla et oli vaan jotenki pahal tuulella tai jotain oli tapahtunu ja siit ei ollu puhunu...(4)"

Kuvassa 6 kuvataan riitojen selvittämisen keinoja ja ristiriitaisuutta keinojen ja korkean riitojen selvittämismotivaation välillä. Vaikka motivaatio konfliktitilanteiden selvittämiseen oli korkea, riitatilanteet kohdattiin usein murjottaen. Vain pieni osa keskusteli avoimesti riitatilanteista ja kukaan ei turvautunut aggressioon päästäkseen yli murrosiän ystävyysuhteiden konfliktitilanteista.

Kuva 6. Konfliktitilanteiden kohtaamisen keinot murrosiän ystävyysuhteissa.

6.6 Yhdenmukaisuus

"...mitä erilaisimpia persoonia sen rikkaampaa...(8)"

Samankaltaisuus murrosiän ystävyysuhteissa oli keskeistä ainoastaan arvomaailmojen sekä kiinnostusten kohteiden osalta. Suurin osa haastateltavista koki olleensa ulkoisesti samankaltainen murrosiässä ystäviensä kanssa. Samansuuntaisuuden ulkoisissa asioissa kuten pukeutumisessa, ei kuitenkaan koettu olevan tietoista. Luonteenpiirteet olivat kaikkien haastateltavien mukaan hyvinkin poikkeavat ystävien kesken, eikä persoonallisuuden samankaltaisuutta pidetty ystävydessä tärkeänä. Suurin osa haastatelluista kokikin persoonallisuuksien eroavaisuuden rikastuttavan ja täydentävän ystävyysuuhdetta, kuten esimerkeistä käy ilmi:

"...se mun kaveri oli semmonen hyvin viileä ja järkevä ja ei koskaan ajatellu tunteella ja sitte taas mä olin se, joka ehkä toi siihen sen tunnepuolen mukaan... (6)"

"...oltiin ehkä muutenkin samoista asioista kiinnostuttu vaikka toisaalta me oltiin niinku ihmisinä ja persoonina ihan erilaisia, et mä olin semmonen kiltti tyttö ja se oli vähän semmonen kapinoitsija...(5)"

Tytöt eivät kokeneet murrosiän ystävyysuhteissaan ryhmäpainetta esimerkiksi alkoholin juomiseen. He olivat äärimmäisen suvaitsevaisia tilanteissa, joissa oma tahto poikkesi ystävien tahdosta. Samansuuntaisuus ei ollut ehtona läheiselle ystävyysuhteelle.

”...ei mulla ollu mitään ongelmaa [alkoholin käytön suhteen], että katompa nyt sitten vierestä, ei mulla tullu mitään että minä kans, tai tuli se ajatus, mutta ei mitään sellasta pakkoa....määkin siellä tosiaan just aika pitkään vierestä seurasin, ni en mä silti ollu mikään sairaanhoitaja siellä...(3)”

”...kouluasioista me oltiin eri mieltä, mä olin sitä mieltä et hommat pitää hoitaa ja se on vaan omaks hyödyks ja näillä muilla tytöillä oli ehkä vähän se, et opettajat on tyhmiä ja semmonen auktoriteettiuhma, mitä mul ei ollu...(5)”

Vaikkakin murrosikäisten tyttöjen ystävyysuhteissa hyväksyttiin erilaiset luonteet ja toimintatavat, perimmäisten arvomaailmojen samankaltaisuus oli tärkeä tyttöystävyyksiä yhdistävä tekijänä.

”...ne oli just ne arvot ja jonkunlainen moraalikäsitys mikä yhdisti meitä..just tämmöset läheiset ihmiset oli tärkeitä ja ihmissuhteet ja sit tämmönen jutteleminen ja puhuminen...(4)”

”...se asenne kasvo sellaseks yhteiseks, vahvemmaks, koska oli semmonen se porukka...(2)”

”...oikeestaan oli ihan samantyyppinen asenne, ehkä se tekikin siitä helposti yhteneväistä siitä ystävyyydestä että semmonen päämäärä mihin me niinku koko ajan ajauduttiin yhdessä...(6)”

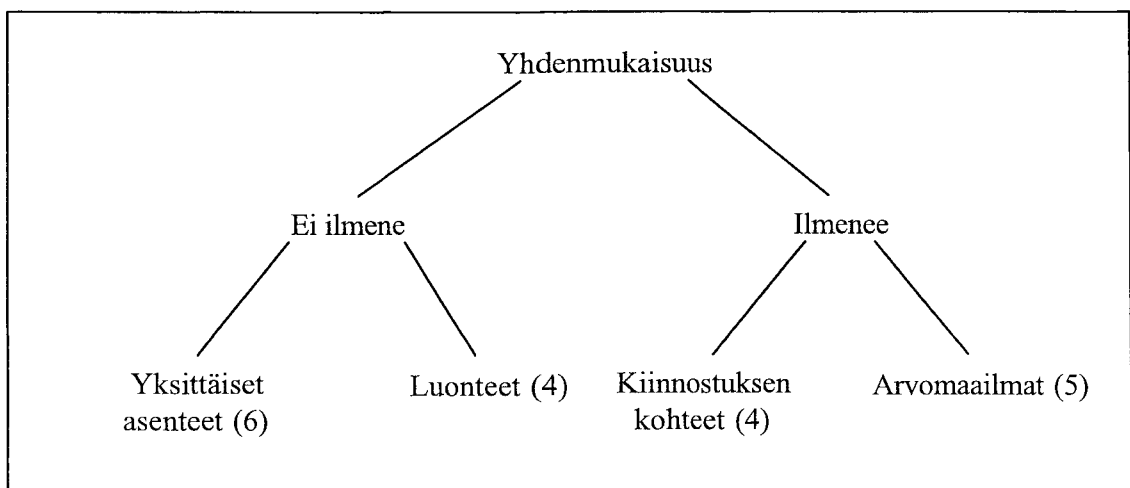
Myös yhteiset kiinnostuksen kohteet olivat yleinen samankaltaisuuden liittyvä tekijä:

"...meitä ehkä silloin sen kanssa kiinnosti samat asiat, se oli hirveen ja on edelleen semmonen taiteellisesti lahjakas ja mulle on taas musiikki tärkeää, et se on tämmönen jonkinlainen taiteellisuus mikä oli ja oltiin muutenkin samoista asioista kiinnostuttu...(5)"

"...meillä oli samanlainen musiikkimaku, meillä oli samanlaisia ajatuksia siitä mitä me halutaan isona tehdä...ja sit se et me oltiin molemmat kiinnostuneita lukemisesta ja soittamisesta...(6)"

Kuvassa 7 esitetään tiivistäen yhdenmukaisuuden ilmeneminen murrosiän ystävyysuhteissa. Kiinnostuksen kohteiden ja perimmäisten arvomaailmojen osalta yhdenmukaisuus oli tärkeää. Yhdenmukaisuus yksittäisten asenteiden ja ystävien luonteiden osalta ei ilmennyt ja etenkin luonteiden erilaisuus koettiin ystävyysuhteita rikastuttavana tekijänä.

Kuva 7. Yhdenmukaisuuden ilmeneminen murrosiän ystävyysuhteissa.

6.7 Ystävyiden käytännöt

”...kaikkee vaan semmosta hauskaa tehtiin...(3)”

Haastateltavat kertoivat viettäneensä paljon aikaa ystäviensä kanssa murrosiässä. Ystävien seura oli esimerkiksi vanhempien seuraa mieluisampaa. Yhdessäolo ei edellyttänyt välttämättä mitään aktiviteettia. Ystävän seurassa voitiin vain olla ilman suunnitelmallisuutta, taustalla oli viihtyminen, ystävykset oleilivat. Tytöt itse kokivat yhdessä oleilun nimenomaan tyttöjen ystävyyttä määrittävänä piirteenä. Heidän käsityksensä mukaan poikien ystävyysuhteet edellyttivät useammin nimettyä aktiviteettia, tytöille ei ollut tärkeintä tehdä jotakin vaan olla nimenomaan ystävänseurassa.

”...me niinku vietettiin aikaa yhdessä silleen ihan vaan oltiin ihan niinku kotona...(5)”

”...ihan vaan oltiin, pääasia oli että oli jotain hyvää syötävää ja sitte vaa oltiin...(10)”

”...niitten kans kerta kaikkiaan oli koko ajan...(3)”

Tytöt viettivät runsaasti aikaa yksityisissä tiloissa, esimerkiksi toistensa kotona. Myös yökyläily eli ystävän luona yöpyminen oli yleistä. Yksityisessä tiloissa oleskelu mahdollisti häiriöttä intiimeistäkin asioista keskustelemisen.

Naisten perinteinen yhdistäminen yksityiseen ei toteutunut haastateltavien kohdalla. Vaikka haastattelemani tytöt edustivat osittain kotikeskeistä kulttuuria, myös toiminnallisuus oli keskeinen osa tyttöjen ystävyysuhteita. Ystävien kanssa liikuttiin myös julkisilla alueilla, erilaiset julkiset toiminnot luonnehtivat murrosikäisten ystävien keskeisiä käytäntöjä. Seuraavista esimerkeistä käy ilmi käytäntöjen monimuotoisuus:

”...sillo yläasteella joskus tehtiin matkoja mukamas, käytiin uimahallissa ja sit jossain puistoissa ja kauppoilla ja elokuvissa...(3)”

"...se tekeminen oli tärkeätä, yhdenkin ystävän kanssa lähdin vaikkapa vanhempien kanssa mökille...(1)"

"...käytiin just jumpassa ja sun muualla yhdessä...(2)"

Myös luovuus näkyi tyttöjen toiminnoissa, tytöt käyttivät mielikuvitustaan yhteisissä toiminnoissaan, kuten esimerkeistä käy ilmi:

"...keksittiin kaikkia hullutus juttuja et pukeuduttiin jotenki oudosti ja näin ...ja joskus esitettiin luokan eessä kaikkee ihan syyttäkin...(3)"

"...kiivettiin ikkunasta ulos salaa illalla...(4)"

"...esimerkiks euroviisuja katottiin aina ja tehtiin omat pistelaskelmat...(6)"

Myös hauskanpito oli keskeinen tyttöystävysten yhteinen toiminto. Tyttöjen irrottelukäytännöt ja hauskapito sisälsi ympäristölle harmittomia oman ystäväpiirin läheisyyttä korostavia toimintoja, iloa yhdessäolosta.

Myös kotibileet olivat valtaosan haastateltujen esiintuomia huvituksia. Seuraavista esimerkeistä käy esiin niiden harmiton luonne:

"...joskus oli jotkut kotibileet , joissa myös pukeuduttiin, nekin oli myös sellaset tosi kiltit bileet, vähä limsaa ja serpentiiniä...(3)"

"...aika usein itse asias juhlittiin jopa synttäreitä, et se oli miust aika mukavaa, oli siis aika hauskaa et tehtiin joku kakku jolleki tai tuotiin joku kortti...(4)"

Hauskanpitäminen oli tärkeää ystävyksille ja siihen liittyviin käytäntöihin ja ne olivat tarkasti suunniteltuja toimintoja:

"...silloin tietysti oli niin tärkeitä kaikki nää viikonloppusuunnitelmat, ni niitä oli siinä porukassa aivan mielettömän hauska suunnitella, alotettiin jo viikon puolessa välissä suunnittelemaan seuraavaa, ja sitä viikonloppua käytiin niinku läpi seuraavan viikon puoleenväliin...(9)"

Vain pienen osan käytäntöihin kuului alkoholin käyttö.

"Se oli aika hurjaa meininkiä nyt kun aattelee, siellä oli kaikki ihan hirveässä humalassa.(9)"

"...se oli hauskaa kun muisti jokaisen kerran millon oli juonu ni sit oli aina hauska niitä muistella...(10)"

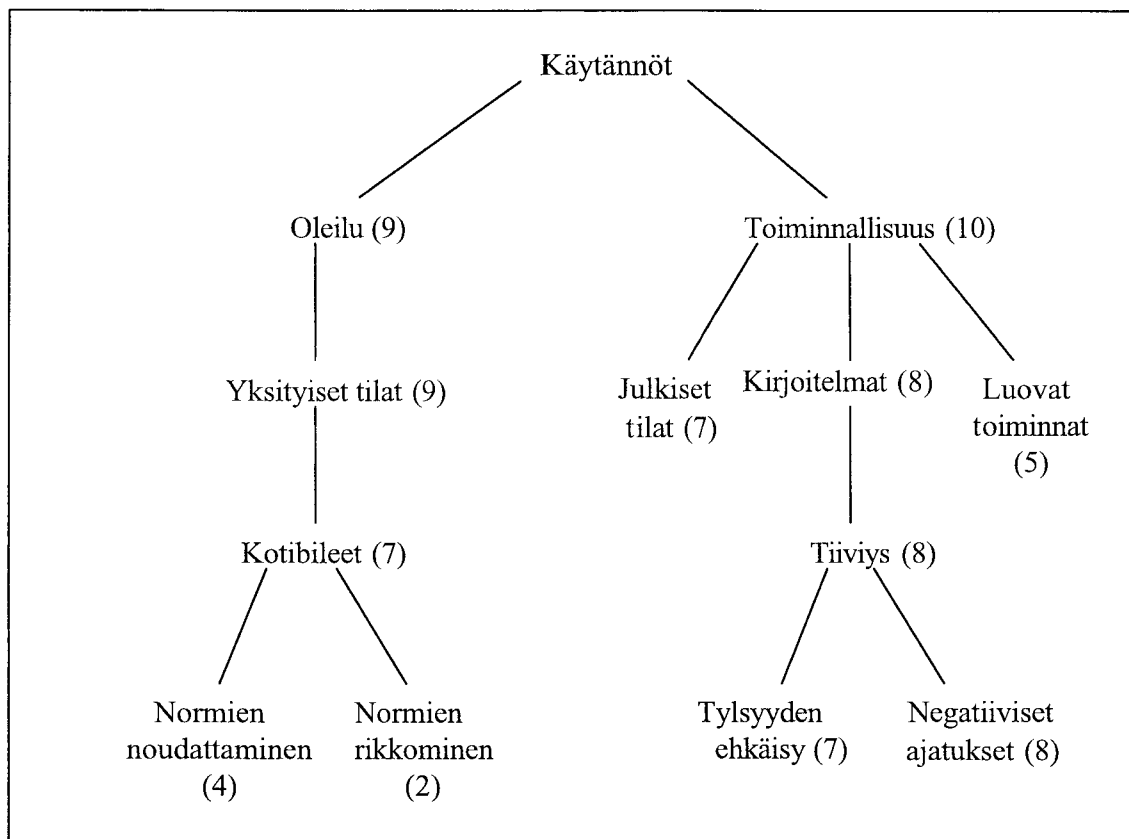
Haastateltavilla oli ystäviensä kanssa yhteisiä toimintoja, joiden avulla ylläpidettiin ystäväpiirin tiivyyttä jättämällä muut ulkopuolelle toiminnosta. Yhteisinä toimintoina valtaosa haastatelluista toi esiin oppitunneilla opettajalta salaa kirjoitetut laput tai muut keskinäiset kirjoitelmat, jotka kiersivät ystävältä toiselle. Oppituntien aikana kirjoitetut ajatukset palvelivat kahta eri tarkoitusta. Tylsyyttä vastaan taistelua sekä muita koskevien negatiivisten ajatusten jakamista, kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi:

"...se oli just sellasta kauheeta harakanvarvasta, et siitä ei kyllä välillä itekään ottanu selvää, mut kyllä se toimi, yhteen vaiheeseen kokeiltiin hirveesti viittomakieltä, se oli kans ihan tehokas, porukka putos aika hyvin kärryiltä, et mitä ne oikeen siinä sooloilee....(8)"

"...kirjotettiin jos joku on jotain hölmöö sanonu tai tehnyt sit se oli jostain opettajasta tai ylipäättään että onpas tunnilla tylsää...(10)"

”...kaikkee tosi inhottavaa kirjoitettiin tietysti muista ihmisistä ja joskus ihan sellasatkin että onpas tylsää voi voi voi...(3)

Kuvassa 8 esitetään murrosiän ystävyysuhteiden käytännöt. Tiivistäen voidaan sanoa, että tytöt oleilivat yhdessä ystävien kanssa ilman nimettyä aktiviteettia. Oleilu tapahtui pääasiassa yksityisissä tiloissa. Hauskanpitokäytännöistä keskeisin oli yksityisissä tiloissa järjestetyt kotibileet, joissa käyttäytyminen oli pääosin vastuurationaalista, normeja noudattavaa. Myös toiminnallisuus kuvaa tyttöjen murrosiän ystävyysuhteiden käytäntöjä. Näistä keskeisimpinä julkisissa tiloissa liikkuminen ja luovat toiminnot. Ystäviä yhdistävien keskinäisten kirjoitusten funktiona oli ylläpitää oman ystäväpiirin tiiviyyttä. Yhteisten kirjoitusten funktiona oli oppitunneilla tylsyyden ehkäisy sekä muita ihmisiä koskevien negatiivisten ajatusten jakaminen.

Kuva 8. Tyttöjen murrosiän ystävyysuhteiden käytäntöjen monimuotoisuus.

6.8 Ystävyysuhteiden katkeaminen

"Se on vaa jäänyt.(8)"

Haastateltujen murrosiän ystävyysuhteet olivat jatkuneet vaihdellen, osa murrosiässä tärkeistä ystävästä oli jäänyt, osa taas säilynyt. Valtaosa haastatelluista selitti ystävyysuhteidensa katkeamista fyysisellä etäisyydellä.

"No suurin syy on se et, mä oon ihan eri paikkakunnalla ollut lukiossa.(1)"

"...kaikki on vaan lähteny eri puolille...(2)"

Fyysistä etäisyyttä ei pidetty kuitenkaan esteenä niissä ystävyyssuhteissa, jotka olivat jatkuneet. Myös henkinen välimatka katkaisi usein ystävyysyden hyvänkin ystävän kanssa. Pikkuhiljaa oli alkanut tuntua, ettei enää ollut paljon yhteistä, arvomaailmat etääntyivät toisistaan, eikä ystävän kanssa enää oltu enää yhtä läheisiä kuin aikaisemmin.

"...elämä lähtee viemään niin eri suuntiin, voi jotenki tulla tämmönen henkinen pesäero tai sit ihan tämmönen fyysinen välimatka, et vaikka muutetaan kauas toisistaan, ei se välttämättä sitä ystävyyttä katkase, mut muutaman hyvän entisen ystävän kanssa on käyny niin, et sit se yhteydenpito on vaan jääny ja tai on huomannu, et meist on tullu ihan erilaisia, me ajatellaan asioista mist me on ehkä ennen oltu samaa mieltä tai sit asiat, jotka on yhdistäny meitä, ni ne onki muuttunu niin paljon...(5)"

"...se kolmas tyyppi vieraantu niin pahasti että siihen ei oikeestaan oo enää mitään...niinku sillä meni se ysiluokka et siitä tuli hirvee rankkari...(7)"

Haastateltavat pitivät luonnollisena sitä, että osa ystävyyssuhteista oli vaan jäänyt, ilman mitään erillistä syytä.

"...jotenki sit vaan on hiipunu että ei oo pitäny sit enää yhteyttä...(9)"

"...jotkut vaan jostain syystä jää...(10)"

"...jotkut on vaan sillai jäänyt, ei oo tullu mitään riitaa tai mitään minkä takia oltais lopetettu ystävyys, se on vaan jääny...(8)"

Selkeänä syynä ystävyyssuhteiden katkeamiselle pidettiin erilaisia elämäntilanteita.

"...niil on kyllä aika lailla erilaiset elämäntilanteet, niinku sekin, sil on jo perhe ja se on semmonen vanhempi ja niil on aika erilaiset kohtalot niil ihmisil...(4)"

"...osalla on jo perhe ja lapsia, ne elää niinku eri elämäntilanteessa, et se on jotenki jääny...(9)"

6.9 Jatkuneet ystävyysuhteet

"Joittenkin kanssa jutut vaan synkkaa tosi hyvin(8)."

Murrosiän ystävyysuhteiden jatkuvuutta selitettiin sillä, että toinen on yhä tärkeä ja ystävästä välittää yhä, joten ystävyyttä halutaan tietoisesti ylläpitää. Ystävyiden säilyvyyden kannalta keskeistä oli motivaatio sen ylläpitoon. Ystävyysuhteet nähdään niin arvokkaana asiana, että niitä ylläpidetään aktiivisesti.

"Ne on kyllä jatkunu silleen, et niitä on ihan pidetty elossa, että nähään aina mahdollisimman paljon ja pidetään yhteyttä, että niit on kyllä ihan haluttukin...(2)"

"...se vaan niinkun on ja tietysti se, et kaikki haluaa siis pyrkiä siihen, että se on jotakin mikä pysyy siellä kyllä.(3)"

Yhteinen historia oli tärkeä tekijä jatkuvuuden kannalta. Ystävän kanssa oli koettu ja jaettu niin paljon asioita ja ystävä oli kulkenut usein niin pitkän matkan rinnalla ja tunsi toisen niin hyvin, että ystävyysuhteet jatkuivat.

"...sillon on niin perustavanlaatusesti oltu yhdessä, et tuntee sen toisen ja menneisyyden ja on hyväksyny sen ja on ite ollu siinä niin täysillä mukana...(6)"

Osa selitti jatkuvuutta myös laajoilla verkostoilla. Kun ystävän perhe ja sukulaiset olivat tulleet tutiksi oman perheen kanssa tai ystäväpiiriin kuului useampi ystävyttä ylläpitävä henkilö, ei ystävyysuhteet oikeastaan voinut katketa.

"...siihen säilymiseen auttaa muutkin verkostot, et kun tuntee niitten perheet ni ei se oikein voi hävitä...(3)"

"...ku on vielä useampi ketkä on keskenään ystäviä, että sitte on vielä semmosia irrallisia ystäviä, niitten kans ei tuu piettyä niin tiiviisti yhteyttä...(2)"

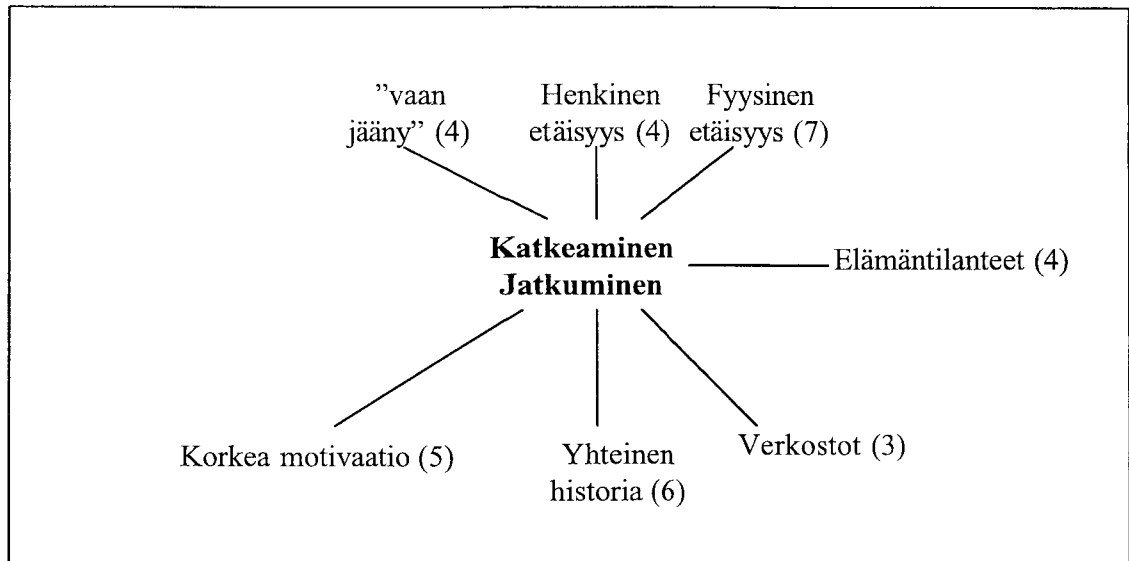
Ystävyysuhteiden jatkuvuuteen liittyi myös samankaltainen elämäntilanne. Samankaltaisten asioiden pinnalla olo ilo tärkeää, jotta ystävyysuuhde jatkui. Eräs haastateltava kuvaa samankaltaista elämäntilannetta ystävänsä kanssa:

"Meil on samanlainen elämäntilanne, et molemmat niinku seurustellaan ja sitte niistä mejän pojistakin on tullu kavereita(10)"

"...ehkä se on sitä et ollaan vielä tänä päivänäkin samassa elämäntilanteessa...(9)"

"...kaikki on lähteny esimerkiks vähän samalle tielle opiskelemaan...(2)"

Kuvassa 9 kuvataan murrosiän ystävyysuhteiden jatkuvuuteen liittyviä tekijöitä. Katkeamisen syynä pidettiin henkisen ja fyysisen etäisyyden kasvamista. Osa selitti murrosiän ystävyysuhteiden katkenneen passiivisesti siten, että ne olivat "vain jääneet". Elämäntilanteiden avulla selitettiin sekä ystävyysuhteiden katkeamista, että jatkumista. Muita jatkumista tukevia tekijöitä oli korkeasta motivaatiosta johtuva ystävyysuhteiden aktiivinen ylläpito, yhteinen historia sekä verkostot, jotka edesauttoivat ystävyysuhteiden jatkumista.

Kuva 9. Murrosiän ystävyysuhteiden jatkuvuuteen liittyvät tekijät.

6.10 Opettavaiset ystävyudet

"...kyllä ystävistä itekin aina ottaa oppia ja neuvoa...(8)"

Kaikki haastateltavat kokivat murrosiän ystävyysuhteiden olleen opettavaisia. Poikkeuksetta kaikkien haastateltavien mukaan tärkeimmät opetukset, mitä ystävyysuhteista oli jäänyt, liittyivät tiiviisti ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisuuteen. Ystävyysuhteissa opitut konkreettiset taidot jäivät vähemmän haastateltujen mieleen verrattuna erilaisuuden hyväksymiseen, suhtautumiseen maailmaan ja muihin ihmisiin sekä itsensä hyväksymiseen. Seuraavista esimerkeistä käy esiin haastateltujen esiin tuomia murrosiän ystävyysuhteissa opittuja asioita:

"...noi oli ensimmäiset semmoset ystävät minkä kans vaan puhuttiin ja tehtiin vähän semmosia juttuja mitä niinku myöhemmin aikuisten ystävien kanssa, ni kyllä siinä oppi semmosia tiettyjä pelisääntöjä...(5)"

"...no varmasti oon oppinu justinsa ylipäätään ihmisten kanssa olemista...(10)"

"...tulee toimeen ihmisten kanssa ja jotenki on niinku helpompi ehkä tutustuaki ihmisiin...(9)"

"...mullakin oli niitä piirejä ni tavallaan sit osaa jossain uudessakin porukassa olla oma ittensä, sen takia että muissa porukoissa oli hyväksyty sellasena kun on...(6)"

7 Pohdinta ja johtopäätökset

Luottamuksen rakentaessa pohjan tyttöjen murrosiän ystävyysuhteille, muita keskeisiä elementtejä olivat puhuminen, vastavuoroinen ja monimuotoinen tuki, yhtenevä huumorintaju sekä hiljainen riitelemine. Samansuuntaisuus oli tärkeää ainoastaan arvomaailmojen ja yhteisten kiinnostuksen kohteiden suhteen. Tyttöjen viettäessä runsaasti aikaa yhdessä murrosiässä, heidän toimintansa ulottuvat yksityisissä tiloissa oleskelusta erilaisiin julkisissa tiloissa toimimiseen. Myös hauskanpito ympäristölle harmittomalla tavalla oli tyttöystävysten keskeinen käytäntö. Tyttöjen ystävyysuhteiden jatkuvuuteen murrosiän jälkeen vaikuttivat suhteen aktiivinen ylläpitäminen, yhteinen historia, laajat verkostot sekä elämäntilanteiden samankaltaisuus. Murrosiän ystävyysuhteissa opittiin erityisesti sosiaalisia taitoja. Tieto tyttöjen murrosiän ystävyysuhteista lisää ymmärtämystämme heidän sosiaalisesta todellisuudestaan. Lisäksi tyttöjen ääni tulee kuuluviin. Lisääntyvästä ymmärtämyksestä voi olla hyötyä esimerkiksi pyrkiessämme kehittämään nuorisotyötä. Seuraavassa kappaleessa vertaan tuloksia aiempiin tutkimustuloksiin ja alussa esittelemääni teoriaan.

7.1 Tulosten liittäminen aiempiin tutkimuksiin

Pro gradu -tutkielmani tulokset suhteutuvat seuraavasti aiempiin ystävyysuhteita koskeviin tutkimuksiin. Kuten Griffinin (1985) ja Aapolan (1991) tutkimukseen osallistuneet tytöt, myös haastateltavani arvostivat tyttöjen keskinäistä ystävyyttä suuresti. Haastattelemani tytöt mukailivat angloamerikkalaisissa ja pohjoismaisissa tutkimuksissa toistunutta tulosta pariystävyyksistä. Valtaosa haastatelluista suosi kahden tytön välisiä pariystävyyksiä, mutta niiden ohella tytöillä oli myös muita ystäviä, joiden kanssa he viettivät aikaa, joskaan nämä suhteet eivät ole yhtä läheisiä kuin suhde parhaan ystävän kanssa. Tämä vastaakin Heyn (1997) ja Topon (1988) käsitystä ystäväverkostoista, joita tytöt rakentavat omaksi turvakseen ja oman viihtymisensä takaamiseksi. Myös Lopata (1981) tuo esiin eri ystävien olemassaolon eri konteksteissa. Aapolan (1991) mukaan

useiden ystävien olemassaolo auttaa tasapainottelussa riippumattomuuden ja yksinjäämisen pelon välillä sekä itsenäisyyspyrkimyksissä.

Osa haastatelluista poikkesi kuitenkin Aapolan (1991) tutkimustuloksesta siten, että he pystyivät selkeästi nimeämään parhaan ystävänsä eikä valtaosa kokenut itseisarvoksi sitä, että eri ystävien välillä sukkuloitiin. Aapola (1991) ja Topo (1988) esittävät kolmen tytön välisten triadiystävyyksien olevan ongelmallisia. Myös haastattelemani tyttöjen esiin tuomat triadiystävyydet olivat poikkeuksetta alttiita mustasukkaisuudelle ja jonkun ulossulkemiselle. Koska tytöt luovat erityisen läheisiä suhteita ystäviensä kanssa, voikin olla, että ajatus toisen menettämisestä olisi niin pelottava, että tilanteet, joissa niin voisi käydä, minimoidaan ja kolmas osapuoli pyritään sulkemaan pois. Useamman tytön ystävätyöryhmät sen sijaan toimivat mainiosti, voikin olla, että niissä kaikilla on oma vakituinen pari. Limbin (1989) mukaan ystävyys-suhteiden dualistiseen luonteeseen kuuluu, että ollessaan läheisiä ja tarjotessaan tukea, ystävyys-suhteet ovat myös herkkiä mustasukkaisuudelle ja emotionaaliselle jännitykselle. Tässä tutkimuksessa haastateltavat puhuivat näistä asioista ainoastaan triadiystävyyssuhteissa.

Bukowskin, Sippolan ja Hozan (1999) mukaan joko erityisen suosittu tai erityisen epäsuosittu lapset suosivat ystävyys-suhteita vastakkaista sukupuolta olevien henkilöiden kanssa. Lähes kaikkien haastateltujen ystävyys-suhteet olivatkin tyttöjen välisiä. Onkin mahdollista, että identifioitumisprosessin ollessa vahva, tytöt voivat peilata itseään omiin samaa sukupuolta oleviin ystäviin, koska he jakavat samankaltaisia omaan kehitykseen liittyviä asioita. Tyttöjen oma käsitys oli yhtenevä Younissin ja Smollerin (1985, 10) tutkimien tyttöjen kanssa sen suhteen, että tytöt pystyvät murrosiässä luomaan poikia syvällisemmän ystävyys-suhteen, mikä voisi osaltaan vaikuttaa siihen, että tytöt valitsevat seurakseen oman sukupuolensa edustajia.

Poikkeus (1997), Lopata (1981), Brown (1981) ja Uhlendorf (2000) esittävät vastavuoroisuuden olevan tärkeää ystävyys-suhteessa. Vastavuoroisuus liittyy keskeisesti luottamuksen olemassaoloon, mikä olikin kaiken perusta ystävyys-suhteissa. Kuten Griffiths (1995) sekä Youniss ja Smollar (1985) totesivat, myös haastateltavani pitivät ystävyys-suhteen pahimpana rikkomuksena luottamuksen pettämistä. Luottamuksellisessa

suhteessa oli mahdollista jakaa intiimejäkin asioita ystävän kanssa. Routarinteen (1992) tavoin myös Youniss ja Smollar (1985, 99) esittivät tyttöjen keskustelevan poikia enemmän henkilökohtaisista ja ongelmallisistakin asioista yhdessä. Griffiths (1995, 64) esitti tyttöjen aliarvioivan jokapäiväistä puhettaan. Haastatteleman työt arvostivat suuresti keskustelukulttuuriaan ja pitivät tärkeänä myös siihen liittynyttä tukea ja kuuntelemista. Kuten Griffiths (1995, 66-67) toi esiin, erityisen luottamuksellisista asioista puhuttiin ainoastaan erityisen intiimeissä ystävyysuhteissa, koska asioiden jakaminen teki heidät haavoittuvaisiksi. Myös haastatteleman työt jakoivat henkilökohtaisia asioitaan ainoastaan suhteissa, joissa luottamus oli ehdoton. Younissin ja Smollarin (1985) tutkimien tyttöjen tavoin, myös tässä tutkielmassa haastateltujen tyttöjen keskustelua ystävien kanssa leimasi pyrkimys selventää sanotun taustalla olevia ajatuksia mahdollisimman hyvin sekä pyrkiä ymmärtämään toista. Myös Deeganin (1996) mukaan henkisten asioiden jakaminen oli tärkeää materiaalistien asioiden jakamisen ohella.

Ystävät puhuivat keskenään omaan ikäkauteen liittyvistä esimerkiksi omaan kehitykseen kuuluvista asioista. Routarinteen (1992) mukaan jakamalla kokemuksiaan ja keskustelemalla esimerkiksi ruumiillisuutta koskevista teemoista tytöt kokevat olevansa samassa tilanteessa. Younissin ja Smollarin (1985, 98-99) mukaan tytöt valitsivatkin mieluiten keskustelukumppanikseen läheisen ystävän. Limbin (1989, 52) mukaan etenkin poikiin liittyvien kokemusten jakaminen ystävän kanssa onkin jopa itse kokemusta tärkeämpi. Läheisen ystävän kanssa jaettiin myös omaa ihastusta kokevat tuntemukset, tytöt eivät kertoneet, että olisivat varsinaisesti lähestyneet ihastuksiaan.

Haastateltavani eivät tuoneet esiin Griffinin (1985) haastatteleminen tyttöjen tavoin paineita saada poikaystävä murrosiässä, vaikka ihastuksista puhuttiinkin. He eivät myöskään maininneet ystävyysuhteiden helpottavaa funktioita toimittaessa miesten hallitsevissa kulttuureissa. Tämä voisikin johtua siitä, että Griffinin tutkimus kohdistui työväenluokan tyttöihin, jotka saattavat usein työskennellä miesvaltaisissa työpaikoissa ja joutuvat kokemaan enemmän seksuaalista häirintää. Koska haastatteleman työt eivät kokonaisuudessaan edustaneet työväenluokkaa ja he kertoivat ajasta, jolloin he olivat Griffinin tutkimia tyttöjä nuorempia, heillä ei mahdollisesti ollut tarvetta kehittää ystävyysuhteissaan strategioita hankalien miesten kohtaamiseen. Eivätkä he myöskään

kertoneet rakentaneensa ystävien kanssa Näreän ja Lähteenmaan (1992a) esittelemää tyttöjen kehittämää vastarintaa, joka kohdistuu heihin suuntautuviin odotuksiin.

Myös ongelmallisista asioista keskusteleminen kuvasi haastattemieni tyttöjen puhetta. Griffithsin (1995, 68-69) mukaan ystävän kanssa ongelman jakaminen selvitti omia ajatuksia. Hän käsitti vastavuoroisen tuen ja emotionaalisen palautteen rikastuttavan tyttöjen keskinäistä ystävyyttä Tuen saannin ja antamisen mahdollisuus olikin tärkeää tytöille. Myös Buhrmester ja Furman (1987) näkivät läheisten ystävyysuhteiden olevan erityisen tärkeitä murrosiässä niiden tarjoaman sosiaalisen tuen vuoksi. Haastattemilleni tytöille tuki toimi turvana, oli helpompi olla ystävän kanssa kuin yksin. Ystävän tuen avulla oli helpompi mennä tilanteisiin, jotka eivät olleet entuudestaan tuttuja. Aapola (1991) toikin esiin, että ystävyysuhteiden avulla kyetään hallitsemaan uudenlaisia tilanteita. Tuki ilmeni myös rohkaisemisena ja ystävän puolustamisena tilanteissa, joissa joku ystäväpiirin ulkopuolinen henkilö uhkaa omaa ystävää tai ollaan ajautettu konfliktitilanteeseen. Myös Griffithsin (1995, 72) tutkimukseen osallistuneet tytöt pitivät tukea tärkeänä elementtinä ystävyysuhteissaan ja he saattoivat jopa vierittää syyn ulkopuolisen niskoille puolustaakseen omaa ystäväänsä.

Voikin olla, että kun murrosiässä vanhempiin haetaan etäisyyttä pyrittäessä itsenäistymään, aikaisemmin vanhempien tarjoama turvallisuuden tunne siirretään ystäviin ja heidän kanssaan pyritään luomaan mahdollisimman läheinen, luottamuksellinen ystävyysuhte. Murrosiässä ystävät toimivat myös tuen lähteenä. Onkin mahdollista, että murrosiässä minään kohdistuvat epävarmuuden tunteet kehittyvässä mielessä sekä kehossa saavat yksilön hakemaan enemmän tukea kuin muissa elämän vaiheissa. Buhrmester ja Furman (1987) toteavat murrosiän ystävyysuhteiden vaikuttavan henkiseen hyvinvointiin, masennukseen sekä itsetuntoon. Myös haastattelemani tytöt olivat itse tietoisia ystävyysuhteiden suojaavasta funktiosta. He käsittivät ystävyysuhteiden merkityksen vaihtoehtona yksinäisyydelle. Bukowski, Newcomb ja Hartup (1996, 1) totesivatkin ystävyysuhteiden vaikuttavan myönteisesti yksilön sopeutumisen ohella myös koulunkäyntiin, elämänmuutoksista selviytymiseen sekä sosiaalisten taitojen ja arvojen kehittymiseen.

Vaikka Griffithsin (1995) mukaan tyttöjen ystävyysuhteissa keskeistä oli fyysinen läheisyys ja kiintymyksen osoittaminen halailemalla ja toista koskettelemalla, suurimmalla osalla haastatelluista tytöistä ei ollut fyysistä kontaktia. Griffithsin (1995) on tehnyt tutkimuksensa Yhdysvalloissa. Voisikin olla, että Yhdysvalloissa kiintymyksen ilmaisu fyysisesti olisi yleisempää ja että ystäville fyysisen kiintymyksen osoittamiseen halailemalla ja koskettelemalla sosiaalistutaan eri tavoin kuin Suomessa. Kulttuurien välisten erojen huomioiminen onkin tärkeää.

Yhtenevä huumorintaju ja yhdessä nauraminen oli keskeistä tyttöjen murrosiän ystävyysuhteissa. Griffithsin (1995, 61, 62) tutkimien tyttöjen tavoin haastateltavat kokivat yhdessä nauramisen positiivisena yhdessäoloon ja hassutteluun liittyvänä elementtinä. Yleensä nauramisella ei ollut mitään varsinaista kohdetta toisin kuin Willisin (1977) tutkimilla pojilla, joiden nauraminen kohdistui yleensä muihin ihmisiin. Tyttöjen tapa riidellä hiljaisesti, ratkoa konfliktitilanteita murjottamalla, yhdistyy Aapolan (1991) käsitykseen, jonka mukaan tyttöjen on vaikea sietää erimielisyyksiä ja negatiivisia tunteita ystävyysuhteissaan. Tytöt kuitenkin arvostivat suoraa mielipiteen ilmaisua. Tämä voisi liittyä Aapolan (1991) ja Brownin (1981) käsitykseen ystävyysuhteista tasavertaisina suhteina. Ihanteena oli suoraan puhuminen, mutta käytännössä tytöt välttivät riitatilanteita mahdollisimman pitkälle. Youniss ja Smoller (1985, 2) totesivatkin tyttöjen valitsevan mieluummin jonkun muun kuin ystävän keskustelukumppaniksi tilanteissa, joissa kohdattiin negatiivisia tuntemuksia, esimerkiksi erimielisyyksien sietämistä tai puolustelemista. Kuten Routarinne (1992) esitti, poikien jutunkerrontakulttuuria kuvaa toiseen vaikutuksen tekeminen, kun taas tytöt pyrkivät täydentämään toistensa puhetta. Voikin olla, että riitatilanteissa, kun ollaan eri mieltä, eikä voida myötäillä toista, ainoana keinona nähdään vetäytyminen ja hiljainen murjottaminen. Tytöt eivät kertoneet riidelleensä aggressiivisesti. Näreen (1992, 27-29) mukaan tyttöjen aggressioin ilmaisulle on asetettu poikien aggressiivisuutta tiukemmat kulttuuriset rajat. Hän toteaa aggression tukahduttamisen tukevan naiseuteen kuuluvan vasturationaliteetin kehittymistä. Näre (1992, 27-29) esittää tämän osoittavan tyttöjen kypsyvän poikia nopeammin. Puuronen (1997, 126) kritisoi Näreen ajatusta, että kulttuuri tukahduttaa tyttöjen mahdollisuudet

mielihyvän kokemiseen ja aggression ilmaisemiseen. Puuronen väittää Näreän jättävän tyttöjen osaksi normista poikkeamisen.

Todetessani tyttöjen riitelevän hiljaisesti, saattoi taustalla vaikuttaa ajatus oikeasta riitelemisestä, jonka tulisi tapahtua suoraa aggressioita ilmaisten, mikä puolestaan liittyy stereotypistiseen käsitykseen poikien riitelemisestä. Näin prosessin aikana jouduin kyseenalaistamaan myös omia käsityksiäni: olinko itsekkin ottanut poikuuden normiksi?

Aboudin ja Mendelsonin (1996, 88) käsityksen mukaan murrosiän ystävyysuhteissa persoonallisuus nousee tärkeään asemaan, kun taas lapsuuden ystävyysuhteissa arvostetaan enemmän samankaltaisuutta. Tämä vastaa haastateltavieni kokemuksia. Heidän mukaansa ystävien luonteiden eroavaisuus oli rikkautta ja läheiset ystävät saattoivat olla hyvinkin erilaisia persooniltaan. Vaikka tytöt olivatkin näin ollen suvaitsevaisia ystävyysuhteissaan erilaisuuden suhteen on kiintoisaa huomata, että ystäväparien suvaitsevaisuus ei ulottunut kolmannen tytön joukkoon hyväksymiseen. Heyn (1997) tutkimien tyttöjen asenteet ystäväpiirien sisällä olivat yhtenevät. Sitä kautta vahvistettiin ystäväpiirin tiivyyttä ja piirrettiin rajaa itsen ja muiden välille. Haastattelemini tyttöjen mukaan esimerkiksi koulunkäyntiä ja alkoholinkäyttöä koskevat asenteet saattoivat vaihdella ystävien keskuudessa. Saattaakin olla, että individualismin kukoistaessa ei ystävien oleteta ajattelevan samoin kuin itse. Yksilöllisyys pystytään hyväksymään ja silti voidaan olla läheisessä yhteydessä toiseen. Griffinin (1985, 61) tutkimat tytöt muistuttivat ulkoisesti toisiaan pukeutumista ja kampauksia myöten. Myös suuri osa haastattelemistani tytöistä pukeutui samantyyllisesti, mutta se ei ollut tietoista eikä suunniteltua. Aboud ja Mendelson (1996) sanoivat samansuuntaisuuden biologisessa iässä, rodussa ja sukupuolella vaikuttavan eniten ystävien kiintymykseen ja kiinnostukseen. Haastattelemani tytöt olivat niiden osalta samansuuntaisia, mutta luultavasti siinä on kyse vallitsevista olosuhteista ainakin rodun ja biologisen iän suhteen, koska monet tytöt kävivät murrosiässä samaa koulua ystäviensä kanssa. Toisaalta tytöt olivat usein tunteneet toisensa jo ennen koulun aloittamista asuessaan samassa naapurustossa. Yhtenevät arvomaailmat sekä yhteiset kiinnostuksen kohteet olivat tärkeitä murrosikäisten tyttöjen ystävyysuhteissa. Griffithsin (1995, 32) mukaan tämä ei vaikutakaan ystävyystymiseen vaan jaetut mielenkiinnonkohteet saattavat kehittyä vasta myöhemmin.

Kuten Aapola (1991) on tuonut esiin, ystävyysuhteet sijoittuvat yksityisen ja julkisen välimaastoon ja ystävien avulla tyttöjen on helpompi toimia julkisissa ympäristöissä. Myös haastattelemiini tyttöjen ystävyysuhteissa liikuttiin kotikeskeisen kulttuurin ohella mitä erinäisimmissä julkisissa tiloissa, harrastusten ja muun vapaa-ajan vieton kautta. Tytöt ovat ajallisesti paljon yhdessä. Zeilj ym. (2000) totesivatkin murrosikäisten tyttöjen viettävän aikaa ystäviensä seurassa, kun taas esimurrosikäiset suosivat perheensä seuraa. Myös Griffithsin (1995) mukaan ystävien kanssa yhdessäoloon panostetaan. Tytöt viettivät paljon aikaa yksityisissä tiloissa esimerkiksi toistensa luona kyläillen. Usein he jopa yöpyivät toistensa luona. Griffinin (1985) tutkimustulosten mukaan ajanvietto yksityisissä tiloissa mahdollistaa häiriöttä keskustelemisen. Younissin ja Smollerin (1985) tutkimukseen osallistuneet tytöt sekä pojat suosivat kodin ulkopuolella tapahtuvia toimintoja, koska siten saadaan etäisyyttä vanhemmista ja ystävät saavat olla rauhassa keskenään vuorovaikutuksessa. Kodin ulkopuoliset toiminnot olivat tärkeitä myös haastateltavilleni tytöille. Näin ollen tässä pro gradu -tutkielmassa toistui Aapolan (1991) tutkimustulos, jonka mukaan tytöille on tärkeää saavuttaa luottamuksellinen ystävyysuhte esimerkiksi salaisuuksien jakamisen avulla, mutta tärkeää on myös toiminnallisuus ja erilaisten harrastusten jakaminen. Liebergin (1993, 202) mukaan ystävyysuhteet toimivatkin yhtymäkohtana perheen intiimien toimintojen sekä nuorisoryhmien ulospäinsuuntautuneiden toimintojen välillä. Tyttöjen toiminnoissa näkyi Näreen ja Lähteenmaan (1992a) esittämä kulttuurinen luovuus ja innovatiivisuus.

Ainoastaan pieni osa tytöistä kertoi puhuneensa pahaa muista ystäviensä kanssa. Kuitenkin tunneilla kirjoitetuilla lapuilla toisista ilkeyksien kirjoittaminen oli sallittua. Hey (1996, 76) esitti pahan puhumisen vahvistavan tyttöjen keskinäistä käsitystä omasta viehättävyydestään sekä normaaliudestaan. Vihanilmausten sisältäessä suunnattomasti tunnelatausta ja psykologisia kompulsioita, tytöt pyrkivät erottamaan itsensä niistä, joista puhutaan pahaa sekä selvittämään näin omaa identiteettiään. Griffithsin (1995, 62) tutkimilla tytöillä nauraminen toimi keinona ilmentää keskinäistä läheisyyttä muille ja erottaa muut omasta ystäväjoukosta nauramisen avulla. Haastateltavillani vastaavasti yhteiset kirjoitukset, kuten tunneilla vaihdetut laput, saattoivat ylläpitää oman ystäväpiirin tiivyyttä murrosiässä.

Griffinin (1985, 64) tutkimien tyttöjen käytäntöihin kuului normien rikkominen tupakan ja alkoholin käytön avulla, minkä avulla lähestyttiin aikuisten maailmaa. Suurin osa tutkimistani tytöistä ei kuitenkaan edustanut kapinallisia nuoria, vaan heidän hauskanpitokäytäntönsä mukailivat sosiaalisia normeja. He sopivat Lähteenmaan (2000) käsitykseen tytöistä, joiden hauskanpito on vastuullista, ympäristöä huomioivaa poikien pyrkiessä pahimmillaan kapinoimaan yleistä järjestystä vastaan. Lähteenmaan oletama naisihanteen hiljattainen muuttuminen uhrautumiseetoksen kiistäväksi, henkilökohtaista hedonismia tavoittelevaksi naiseksi ei pitänyt paikkaansa haastateltavien kohdalla. Lähteenmaan tutkimustulos tyttöjen hauskanpidon harmittomasta luonteesta ja huumorinsävyisestä hassuttelusta saa kuitenkin tukea haastateltavien kokemuksista. Kotibileissä tai diskoissa käynneissä keskeistä oli viihtyvyys. Tyttöjen juhlissa keskeistä ei ollut Jaatisen (2000) esittämä näkemys tavoitteellisesta tutustumisesta vastakkaiseen sukupuoleen. Näreen ja Lähteenmaan (1992a) tyttöjen rajanylitystempausten näkymättömyys liittyy osaltaan tyttöjen sosiaalisen tilan kapeuteen. Haastattelemini tyttöjen kohdalla ei kuitenkaan voida puhua ainakaan fyysisen tilan kapeudesta, koska he sukkuloivat erilaisten liikunnallisten ja musiikillisten sekä muiden vapaa-aikaan liittyvien toimintojen kautta laajoilla sfääreillä.

Osa tyttöjen murrosiän ystävyysuhteista oli jatkunut. Jatkuvuutta selitettiin monella tekijällä. Ystävyysuhteita arvostettiin paljon, Allan (1977) onkin todennut ystävyysuhteiden olevan saavutettuja, eikä annettuja. Haastateltavat kokivatkin haluavansa tietoisesti ylläpitää pitämällä yhteyttä murrosiän ystäviin. Toisaalta yhteinen historia vaikutti ystävyysuhteiden jatkumiseen. Haastateltavien ystävyysuhteissa omien kokemusten jakaminen oli tärkeää, kuten myös Deegan (1996) toi esiin. Kun on kyennyt luomaan läheisen vastavuoroisen suhteen, jossa molemmat osapuolet tietävät toistensa elämäkokemuksista ja ovat jakaneet niitä, halutaan ystävydestä pitää kiinni. Aapola (1992) totesi ystävyysuhteiden sijoittuvan eri tavoin yksilön eri elämän vaiheissa. Haastattelemini naisten kohdalla tämä näkyi siten, että vaikka konkreettinen yhdessäolo oli tärkeää murrosiässä, myöhemmin ystävien ei oletettu olevan fyysisesti läsnä joka hetki vaan henkinen läheisyys ja yhteydenpito takasi ystävyuden säilymisen. Näin ollen maantieteellinen etäisyys ei vaikuttanut ystävyuden jatkumiseen. Samanlaisen

elämäntilanteen todettiin olevan merkittävä ystävyys jatkuvuuden kannalta. Kuten Griffiths (1995) on todennut, murrosiän ystävyys-suhteissa identifioitumisprosessi on vahva ja mieltä askarruttavat asiat saattavat olla samankaltaisia. Tämän valossa huomion arvoista on todeta, että haastateltavien mukaan ystävyys jatkuu todennäköisemmin murrosiän jälkeen, mikäli myös silloin eletään ikään kuin ”samaa kautta”. Toisaalta samanlaisen elämäntilanteen suotuisa vaikutus jatkuvuuteen voi johtua myös siitä, että jos toisella on perhe ja lapsia, aikaa ystävälle voi olla vaikea löytää.

Haastateltavien käsitys fyysisen välimatkan merkityksestä jatkuvuuteen sisältää ristiriidan. Vaikka fyysistä etäisyyttä ei pidetty esteenä niissä ystävyys-suhteissa, jotka olivat jatkuneet, sen sanottiin olevan syynä katkenneisiin ystävyys-suhteisiin. Näre (1992, 27-29) totesi tyttöjen oppivan huomioimaan poikia paremmin muita sekä ympäristöään. Vaikka fyysinen etäisyys vaikuttaisikin ystävyys katkeamiseen, voi myös olla, että tytöt ovat taipuvaisempia selittämään asioita toista arvostavalla tavalla. Ystävyys-suhteet olivat katkenneet myöskin henkisen etäisyyden vuoksi. Enää ei koettu oltavan yhtä läheisiä kuin aikaisemmin eikä yhdistäviä tekijöitä enää löytynyt. Seikkulan (1994) mukaan Adelman on todennut yhteisten kiinnostuksen kohteiden olemassa olon tärkeänä tekijänä ystävyys-suhteissa, haastateltavieni mukaan ne vaikuttavat myös siihen jatkuvatko ystävyys-suhteet murrosiän jälkeen.

Riippumatta siitä, olivatko murrosiän ystävyys-suhteet jatkuneet, haastattelemani tytöt kokivat murrosiän ystävyys-suhteiden olleen erittäin opettavaisia myös murrosiän jälkeisen elämän tilanteissa. He olivat oppineet paljon sosiaalisia taitoja. Bukowski, Newcomb ja Hartup (1996, 1) toivatkin esiin ystävyys-suhteiden vaikutuksen ulottuvan sosiaalisten taitojen ja arvojen kehittymiseen. Ihmissuhdetaitojen oppiminen murrosiän ystävyys-suhteissa onkin luontevaa kun tarkastellaan Buhrmesterin (1990) käsitystä siitä, että läheiset ystävyys-suhteet murrosiässä edellyttävät erityisen paljon ihmissuhdekompetensseja. Buhrmesterin ja Furmanin (1987) mukaan nuoret, joiden ystävyys-suhteet olivat tyydyttäviä sekä vuorovaikutuksellisia, omasivatkin muita enemmän sosiaalisia taitoja sekä ihmissuhdekompetensseja. Tutkimieni tyttöjen ystävyys kokemukset sopivat yhteen Knuuttilan (1992, 2-4) käsityksen kanssa, jonka mukaan yksilön kehitykseen kuuluu tasa-arvoon ja itsenäisyyteen siirtyminen epätasa-arvosta sekä

siirtyminen vanhempiin riippuvaisuudesta kykeneväisyyteen rakastaa ja kypsään suhteeseen muiden kanssa.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja rajoitukset

Tässä pro gradu -tutkielmassa kohdejoukkona oli kymmenen ihmistä. Laadullisessa tutkimuksessa on vaikeaa arvioida aineiston riittävyttä. Jotta tutkijan työmäärä olisi hallittavissa, tulee aineisto rajata (Mäkelä 1990, 52-53). Mielestäni keräämäni aineiston koko oli sopiva. Suurempi aineisto olisi ollut hankala käsitellä ja kymmenen ihmisen haastattelusta oli löydettävissä yhdenmukaisuutta, mikä helpotti analyysia. Tuloksia ei kuitenkaan voida pitää laajasti yleistettävänä. Tarkoituksena olikin pyrkiä ymmärtämään tyttöjen murrosiän ystävyyssuhteita sekä niiden käytäntöjä haastateltavien omien kokemusten valossa. Näin ollen tutkimus vastasi tarkoitukseensa. Se pienensi osaltaan tyttöjen osalta vallinnutta aukkoa nuorisotutkimuksessa tuoden heidän äänensä kuuluviin.

Validiudella tarkoitetaan käytetyn tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä pyritään mittaamaan (Pyörälä, 1995, 15). Kun tutkimuksen kohteena olivat murrosiän ystävyyssuhteet, liikutaan intiimillä elämänalueella. Syvälliseen tietoon tähtäävä teemahaastattelu tuntui tarkoituksenmukaiselta ja onnistuneelta tutkimusmetodilta. Haastateltavilla oli mahdollisuus tuoda esiin tärkeiltä tuntuvia asioita, joita en ollut ennalta suunnitellut haastattelun teema-alueisiin. Omien esimerkkien avulla uskon haastateltavien päässeen kiinni todellisiin kokemuksiinsa. Vaikka haastattelutilanne kasvotusten tarjoaa monia etuja, voi olla, että esimerkiksi kynnys omien negatiivisten kokemusten esiin tuomiseen saattaa olla korkea. Omia kokemuksia saatetaan silotella helpommin kuin esimerkiksi anonyymisti vastatessa. Koin haastattelutilanteet kuitenkin välittömiksi ja tunnelma oli mielestäni erittäin avoin haastateltavien kertoessa ystävyyssuhteistaan. Vaikka aikuiset naiset saattavat nähdä murrosiän ystävyyssuhteet selkeämmin ja kokonaisvaltaisemmin vuosien jälkeen, toisaalta heidän puhettaan saattaa ohjata kysymys siitä, mitä heidän odotetaan kertovan ja he saattavat jopa tiedostamattaan kertoa ystävyyttä koskevista ideaalikäsitteistään todellisten kokemusten sijaan.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa erityisesti haastateltavien antaman informaation subjektiivisuus. Objektiivisuuden pyrkimyksestäni huolimatta, myös omat tulkintani ovat subjektiivisia. Kun haastateltavat antavat informaatiota muistelun varassa, esimerkiksi kirjoitelmat haastattelun ohessa voisivat täydentää saatua tietoa ja lisätä aineistoon informaatiota, jota ei pystytä palauttamaan mieleen haastattelutilanteessa. Esimerkiksi murrosikäisten tyttöjen parihaastattelut olisivat voineet tuoda lisää vertailupohjaa murrosiän ystävyysuhteiden kokemuksiin. Täytyy myös muistaa, että yksittäisten henkilöiden haastattelut ystävyysuhteista tuovat esiin vain yhden puolen tapahtumista. Näin ollen myös haastateltavien murrosiän aikaisten ystävien haastattelemineen olisi tuonut lisäinformaatiota aiheeseen. Usean eri menetelmän avulla tiedon kerääminen ja siten saadun aineiston vertailu parantaisi kvalitatiivisen tutkimuksen uskottavuutta. Tutkimuksen luotettavuutta olisi parantanut tutkimushenkilöiden haastattelemineen toiseen kertaan. Siten ensimmäisellä kerralla saadut tiedot olisivat saattaneet syventyä sekä annetun informaation muuttumisen kontrolloiminen olisi parantanut luotettavuutta.

Tutkimuksen sisäisellä validiudella tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin tutkijan laatima tutkimusraportti vastaa tutkittavien henkilöiden näkemyksiä (Syrjälä & Numminen 1988, 136). Laatimani teemahaastattelun runko rakentui siten, että samoihin aiheisiin saatiin vastauksia eri teema-alueiden sisällä. Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi haastateltavien vastausten samansuuntaisuus eri teema-alueiden yhteydessä.

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden tarkastelussa tulee huomioida myös tutkijan vaikutus kokoamisiinsa tietoihin. Jo tutkijan läsnäolo voi muuttaa tilannetta, etenkin mikäli haastateltavat jännittävät ja kokevat olevansa arvostelun kohteina. Pyrin rentouttamaan tilannetta siten, että keskustelimme haastateltavien kanssa hetken muista asioista ennen varsinaisen haastattelun aloittamista. Lisäksi korostin sitä, ettei oikeita vastauksia ole ja että haastateltava voisi luottamuksella kertoa omista kokemuksistaan. Pyrin myös tarkastelemaan haastattelutilanteissa sekä myöhemmin kasetteja kuunnellessani ja litteroidessani kaikkea sitä, mitä pidin haastateltavien reaktiona omaan läsnäolooni. Kiinnitin myös huomiota siihen, etten samaistuisi liikaa tutkittaviin ihmisiin enkä toisaalta taas olisi liian takertunut omiin tyttöjen murrosiän ystävyysuhteita koskeviin ennakkokäsityksiini, jotka olivat muodostuneet omien kokemusteni kautta sekä

tutustuessani aikaisempiin tutkimuksiin. Tutkija saattaa tehdä myös systemaattisia virheitä tietojen koonnissa tai aineistoa analysoidessaan. Itse pyrin paneutumaan aineistoon mahdollisimman huolella ja käyttämään analysoidessani apuna haastattelutilanteissa esiin tullutta oheisviestintää.

Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa sitä, kuinka käytetty menetelmä onnistuu antamaan ei-sattumanvaraisia tuloksia. Kvalitatiivisen tutkimuksen ollessa kyseessä, reliabiliteetti tarkoittaa aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta. Pyörälän (1995) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen reliabiliteettiin liittyy kaksi kriteeriä: analyysin arvioitavuus sekä uskottavuus. Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että lukijan on laaditun tutkimusraportin pohjalta uskottava, että esitettyihin tuloksiin ja tulkintoihin on päädytty tutkimusraportissa kuvatulla tavalla. Arvioitavuus taas viittaa lukijan mahdollisuuteen seurata tutkijan päättelyä ja esittää kritiikkiä sitä kohtaan. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi jää kvalitatiivisessa tutkimuksessa osittain lukijan arvioitavaksi (Syrjälä & Numminen 1988, 137) Olen pyrkinyt täyttämään sekä arvioinnin että uskottavuuden kriteerit raportoimalla tutkimusprosessin eri vaiheet ja menetelmän mahdollisimman tarkasti esittäen myös haastateltavien esittämiä ajatuksia suorina lainauksina.

Kiinnostavia jatkotutkimusaiheita olisivat miesten keskinäiset ystävyysuhteet, sekä niiden kehittyminen ja merkitys eri elämänvaiheissa. Myös naisten ja miesten välisten ystävyysuhteiden selvittäminen olisi mielenkiintoista. Eri kulttuureissa ilmenevää ystävyyttä vertaileva tutkimus toisi varmasti lisää uutta tietoa ystävyysuhteista ja selventäisi ystävyysuhteiden kulttuurisidonnaisuutta. Eri kulttuuripiirien edustajien keskinäisen ystävyyden tutkimuksen avulla saataisiin selville, mitkä ystävyysuhteisiin liittyvät käsitykset ja käytännöt ovat universaaleja ja kuinka ystäväystyminen eri kulttuurien edustajien kanssa vaikuttaa ystävyyden kokemuksiin.

Lähteet:

- Aapola, S. 1991. Ystävyyden keinulauta: Helsinkiläistyttöjen ystävyyskulttuurista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Aapola, S. 1992. Helsinkiläistyttöjen ystävyysuhteet: ihanteina itsenäisyys, läheisyys ja monipuolisuus. Teoksessa S. Näre & J. Lähteenmaa (toim.) *Letit liehumaan*. Helsinki: SKS, 83-102.
- About, F. E. & Mendelson, M. J. 1996. Determinants of Friendship Selection and Quality: Developmental Perspectives. Teoksessa W. Bukowski, A. Newcomb & W. Hartup (toim) *The Company They Keep*. New York: Cambridge University Press, 87-112.
- Allan, G. A. 1981. *A Sociology of Friendship and Kinship*. Surrey, England: George Allen & Unwin.
- Bank, B. J. 1994. Effects of national, school, and gender cultures on friendships among adolescents in Australia and the United States. *Youth & Society* 25 (4), 435-457.
- Bell, R. R. 1981. *Worlds of Friendship*. London: Sage.
- Benenson, J. & Tricerri, M. 1999. Characteristics of children who interact in groups or in dyads. *Journal of Genetic Psychology* 160 (4), 461-476.
- Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. 1992. *Qualitative Research for Education. An Introduction to Theory and Methods*. London: Allyn and Bacon.
- Bromnick, R. D. & Swallow, B. L. 2001. Parties, lads' friends, love and Newcastle united: a study of young people's values. *Educational Studies* 27, 143-159.
- Brown, B. B. 1981. A life-span approach to friendship. Age-related dimensions of an ageless relationship. Teoksessa H. Lopata & D. Maines (toim.) *Research in the Interweave of Social Roles: Friendship*. Greenwich: JAI Press, 23-55.
- Buhrmester, D. 1990. Intimacy of friendship, interpersonal competence, and adjustment during preadolescence and adolescence. *Child Development* 61 (11), 1101-1111.

- Buhrmester, D. & Furman, W. 1987. The Development of companionship and Intimacy. *Child Development* 58 (4), 1101-1113.
- Bukowski, W. M., Newcomb, A. F. & Willard, W. H. (toim) 1996. *The Company They Keep: Friendship in Childhood and Adolescence*. New York: Cambridge University Press.
- Bukowski, W. M., Gauze, C., Hoza, B. & Newcomb, A. F. 1993. Differences and consistency between same-sex and other-sex peer relationships during early adolescence. *Developmental Psychology* 29 (2), 255-263.
- Bukowski, W. M., Sippola, L. K. & Hoza B. 1999. Same and other: interdependency between participation in same- and other-sex friends. *Journal of Youth and Adolescence* 28 (4), 438-459.
- Clark, J., Hall, S., Jeffersson, T. & Roberts, B. 1975. *Subcultures, cultures and class*. Teoksessa J. Clark, S. Hall, T. Jefferssin & B. Roberts (toim) *Resistance through Rituals: Youth Subcultures in Post-war Britain*. London: Hutchinson, 9-34.
- Clark, M. L. & Ayers, M. 1993. Friendship expectations and friendship evaluations reciprocity and gender effects. *Youth & Society*. 24 (3), 299-314.
- Cohen, A. K. 1955. *Delinquent Boys, the Culture of the Gang*. New York: Collier McMillan.
- Collins, W. A. 1990. Parent-child relationship in the transition to adolescence: continuity and change in interaction, affect, and cognition. Teoksessa R. Montemayor, G. R. Adams & T. P. Gullotta (toim.) *From Childhood to Adolescence*. Newbury Park: Sage, 85-106.
- Deegan, J. 1996. *Childrens friendship in culturally diverse classrooms*. London: The Falmer Press.
- Eggert, L. & Herting J. 1991. Preventing teenage drug abuse exploration effects on network social support. *Youth & Society* 22, 482-524.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus.

- Griffin, C. 1985. *Typical girls? Young women from school to work*. London and New York: Routledge & Kegan Paul.
- Griffiths, V. 1995. *Adolescent girls and their friends: feminist ethnography*. Aldershot: Avebury.
- Grönfors, M. 1982. *Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät*. Helsinki: WSOY.
- Hartup, W. W. 1996. Cooperation, close relationships, and cognitive development. Teoksessa W. Bukowski, A. Newcomb & W. Hartup (toim) *The Company They Keep. Friendships in Childhood and Adolescence*. New York: Cambridge University Press, 213-237.
- Hey, V. 1997. *The Company She Keeps: An Ethnography of Girls' Friendship*. Buckingham: Open University Press.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1986. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Jaatinen, J. 2000. *Tyttöjen juhlat. Nuorisotutkimus*. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus.
- Knuuttila, J. 1992. *Traditionaaliset kehitysteoriat ongelmana rockarityttöjen tutkimuksessa. Nuorisotutkimus 3*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Korhonen, I. 1987. Tunteista ja niiden ilmaisusta. Teoksessa M. Bajars (toim) *Mistä pitäisi puhua?* Helsinki: Opintotoiminnan keskusliitto, 15-19.
- Laird, R. D. & Pettit G. S. 1999. Best friendships, group relationships, and antisocial behavior in early adolescence. *Journal of Early Adolescence* 19, 413-438.

- Lieberg, M. 1993. Ungdomarna, staden och det offentliga rummet. Teoksessa J. Förnäs, U. Boëthius, & B. Reimer (toim.) Ungdomar i sklida sfärer. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion, 187-234.
- Limb, S. 1989. Female friendship. Teoksessa R. Porter & S. Tomaselli (toim.) *The Dialectics of Friendship*. London: Routledge, 45-61.
- Lopate, H. Z. 1981. Friendship: historical and theoretical introduction. Teoksessa H. Lopata & D. Maines (toim.) *Research in the Interweave of Social Roles: Friendship*. Greenwich: JAI Press.
- Luborsky, M. R. 1993. The identification and Analysis of Themes and Patterns. Teoksessa J. Gubrium & A. Sankar (toim.) *Qualitative Methods In Aging Research*. London: Sage, 189-210.
- Lähteenmaa, J. 1992. Tytöt jännitystä etsimässä. Sukkulointia ja irroittelua. Teoksessa S. Näre & J. Lähteenmaa (toim.) *Letit liehumaan*. Helsinki: SKS, 155-170.
- Lähteenmaa, J. 2000. *Myöhäismoderni nuorisokulttuuri*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Helsingin yliopisto, väitöskirja.
- McRobbie, A. & Garber, J. 1976. Girls and subcultures. Teoksessa S. Hall & T. Jeffersson (toim.) *Resistance through Rituals: Youth Subcultures in Postwar England*. London: Hutchinson, 209-222.
- Mielenterveysseura 1999. Ystäväpiiri vaikuttaa teinityttöjen syömishäiriöihin. *Mielenterveys* 4, 36.
- Morris, K. & Fuller, M. 1999. Heterosexual relationships of young women in a rural environment. *British Journal of Sociology of Education* 20 (4). 531-544.
- Mäkelä, K. (toim.) 1990. *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Näre, S. & Lähteenmaa, J. (toim.) 1992b. *Letit liehumaan*. Helsinki: SKS.

- Näre, S. & Lähteenmaa, J. 1992a. Tyttö tutkimuksen palmikkoja punomassa. Teoksessa S. Näre & J. Lähteenmaa (toim.) Letit liehumaan. Helsinki: SKS, 9-24.
- Näre, S. 1992. Liisa älä! älä! -maassa. Tyttöjen autonomian säätely. Teoksessa S. Näre & J. Lähteenmaa (toim.) Letit liehumaan. Helsinki: SKS, 25-36.
- Patton, M. Q. 1990. Qualitative evaluation and research methods. Sage.
- Poikkeus, A.-M. 1997. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. 2. Painos. Porvoo: WSOY, 122-138.
- Puuronen, V. 1997. Johdatus nuorisotutkimukseen. Tampere: Nuorisotutkimusseura.
- Pyörälä, E. 1995. Kvalitatiivisen tutkimuksen metodologiaa. Teoksessa J. Leskinen (toim.) Laadullisen tutkimuksen risteysasemalla. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.
- Routarinne, S. 1992. ”Läskit tursottavat perseestä” - tyttöjen keskustelukulttuuria. Teoksessa S. Näre & J. Lähteenmaa (toim.) Letit liehumaan. Helsinki: SKS, 103-113.
- Saarinen, A. 1986. Naistutkimus, - paradigmahaaste yhteiskuntatieteille. Teoksessa L. Rantalaiho (toim.) Miesten tiede ja naisten puuhut. Yhteiskuntatieteen kritiikkiä naisten työn näkökulmasta. Tampere: Vastapaino.
- Seikkula, J. 1994. Sosiaaliset verkostot: ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Tutkimuksia 51.
- Syrjälä, L., Syrjäläinen, E., Ahonen, S. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Tolkki-Nikkonen, M. (toim.) 1994. Jos A niin... Tampere: Vastapaino.

Topo, P. 1998. Tyttöjen elämäntavat ja tulevaisuudenkuvat. Kansalaiskasvatuksen keskus, tutkimuksia ja selvityksiä 2.

Uhlendorff, H. 2000. Parents and children's friendship networks. *Journal of Family Issues*. 21 (2), 191-215.

Willis, P. E. 1977. *Learning to Labour. How working class kids get working class jobs*. Hampshire, England: Gower Publishing Company.

Youniss, J. & Smollar, J. 1985. *Adolescent relations with Mothers, Fathers, and Friends*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

Zeijl, E., te Poel, Y., du Bois-Reymond, M., Ravestloot, J. & Meulman, J. J. 2000. The role of parents and peers in the leisure activities of young adolescents. *Journal of Leisure Research*, 32 (3).

Muut lähteet:

Aristoteles. Teoksessa S. Saare (toim.) 1992. Pidä ystävän kädestä kiinni. Mietteitä ystävydestä. Keuruu: Otava. 11.

Euripides. Teoksessa S. Saare (toim.) 1992. Pidä ystävän kädestä kiinni. Mietteitä ystävydestä. Keuruu: Otava. 122.

Fuller, T. Teoksessa M. Raski (toim) 2001. Värssykirja. Hämeenlinna: Karisto. 175.

Gibran, K. Teoksessa M. Raski (toim) 2001. Värssykirja. Hämeenlinna: Karisto. 168.

Goldsmith, O. Teoksessa S. Saare (toim.) 1992. Pidä ystävän kädestä kiinni. Mietteitä ystävydestä. Keuruu: Otava. 31.

Hubbard, E. Teoksessa M. Raski (toim) 2001. Värssykirja. Hämeenlinna: Karisto. 177.

Kuronen, M. J. Teoksessa S. Saare (toim.) 1992. Pidä ystävän kädestä kiinni. Mietteitä ystävydestä. Keuruu: Otava. 47.

de La Rouchefoucauld, F. Teoksessa M. Raski (toim) 2001. Värssykirja. Hämeenlinna: Karisto. 178.